

КУЛЬТУРА

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

WWW.KIMPRESS.BY

900!

Віншuem падпісчыкаў і чытачоў "Культуры" з выхадам 900-га нумара!

С. 20 — 21

С. 11

"КУФАР-РАЦА"

С. 7 — 10, 15 — 18

Якраз у час выступлення на імправізаванай сцэне акурат на збожжатоку заспеў брыгаду работнікаў культуры Вілейшчыны фотакарэспандэнт "К". Як адбывалася "жніўнае ток-шоу", хто яго героі — чытайце на старонцы 3.

Фота Юрыя ІВАНОВА

ЖНІЎНАЕ ТОК-ШОУ

Дзяржаўных узнагарод за шматгадовую плённую працу, высокае прафесійнае майстэрства, узорнае выкананне службовых абавязкаў, мужнасць і храбрасць, праяўленыя пры затрыманні злачынцаў, заслугі ў галіне аховы здароўя, культуры, мастацтва, адукацыі і спорту ўдасноены 33 грамадзяніны Беларусі. Аднаведны Указ Прэзідэнта Беларусі Аляксандр Лукашэнка падпісаў 4 жніўня.

Узнагароды ўручаны за прафесіяналізм

Сямёра чалавек узнагароджаны медалём Францыска Скарыны, у тым ліку: дэкан вакальна-харавога факультэта Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Валерый Аўраменка, вядучы майстар сцэны Тэатра-студыі кінаакцёра Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” Аляксандр Бяспалы, рэжысёр-пастаноўчык Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М.Горкага Валянціна Еранькова, вядучы майстар сцэны Тэатра-студыі кінаакцёра Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” Анатоль Кацянёў, вядучы майстар сцэны канцэртна-гастрольнага аддзела Белдзяржфілармоніі Мікалай Марэцкі, галоўны рэжысёр канцэртных залаў Белдзяржфілармоніі Ніна Осіпава...

Паводле паведамлення Прэс-службы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

“Панарама”: з прыкідкай на восень

3 7 па 31 кастрычніка сталіца чацвёрты раз сустрэне Міжнародны тэатральны фестываль “Панарама”, які традыцыйна раз на два гады ладзіцца па ініцыятыве Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы пры цеснай падтрымцы Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта і Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Па традыцыі, фестывальная праграма складаецца з трох структурна-раўтваральных блокаў: беларускай праграмы, замежнай, а таксама праекта “ON-LINE”. Усяго ў афішы — 21 тэатральны калектыў з Беларусі, Расіі, Літвы, Эстоніі, Польшчы, Швейцарыі, Латвіі, Італіі, Венесуэлы.

Сталічныя калектывы прапануюць фестывальнай публіцы наступныя спектаклі: “Пінская шляхта” В.Дуніна-Марцінкевіча і “Вяселле” А.Чэхава — Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, “Бел” М.Булгакава — Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага, “Каралева прыгажосці” М.МакДонаха — Новага драматычнага тэатра, “Матылёк” П.Гладзіліна — Рэспубліканскага тэатра юнага глядача, “Чаму старэюць людзі?” А.Вярцінскага — Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек, “Раман + Юлія” Д.Балыка Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі, а таксама праекты “Піць, спяваць, плакаць” К.Драгунскай — Кацярыны Агароднікавай, “Не танцы” Тэатра-студыі імя Е.Міровіча і “...Пасля” Тэатра “Інжэст”.

Сярод зорак сучаснай сусветнай рэжысуры, чые спектаклі змогуць убачыць беларускія тэатралы, — Аскарас Каршуновас (Літва), Алвіс Херманіс (Латвія), Пітэр Брук

(Англія) і шэраг іншых насамрэч культавых імёнаў. Распачне замежны блок “Панарама” “Вершалін. Рэпартаж аб канцы свету” Тэатра “Вершалін” (Супрасль, Польшча). А далей — “Чаму, чаму...” П.Брука і М.-Э.Эцэна Тэатра Schauspielhaus Zürich (Цюрых, Швейцарыя), “Соня” Т.Талстой Новага рыжскага тэатра (Рыга, Латвія), “Сон у летнюю ноч” В.Шэкспіра ОКТ/Вільнюскага гарадскога тэатра (Вільнюс, Літва), “Гоцін... Уся справа ў міры” Gota Dulce Teatro (Валенсія, Венесуэла), “Голая праўда” Э.-Э.Шміта Рускага драматычнага тэатра Эстоніі (Талін, Эстонія). Даволі шырока прадстаўлена тэатральнае жыццё Расіі: гэта спектаклі “Пралятаючы над гнездом зяблю” К.Кізі Башкірскага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра драмы імя М.Гафуры (Уфа), “Навальніца” А.Астроўскага Драматычнага тэатра імя А.Пушкіна (Магнітагорск), а таксама, у рамках Дзён культуры Санкт-Пецярбурга ў Мінску, — “Запісныя кніжкі Трыгорына” Т.Уільямса Санкт-Пецярбургскага дзяржаўнага драматычнага тэатра “Камедыянты” і “Гульцы” М.Гогаля Санкт-Пецярбургскага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра камедыі імя М.Акімава.

Прынцыповым рашэннем арганізатараў фестывалю стаў той факт, што ў сёлетнім праекце “ON-LINE”, кіраўніком і каардынатарам якога з’яўляецца рэжысёр Сяргей Тарасюк, будуць задзейнічаны выключна беларускія маладыя рэжысёры і драматургі — з мэтай больш пільнага прыцягнення ўвагі менавіта да іх творчасці. Акрамя таго, у рамках фестывалю запланаваны цэлы шэраг прэс-канферэнцый, сустрэч з гасцямі і ўдзельнікамі форуму, майстар-класы, у тым ліку і асобна пазначаны ў праграме “Тэатральны SOUND” — канцэрт з удзелам артыстаў беларускіх тэатраў і артыстаў цырка.

Ну, а “пад заслону” айчынным тэатралам прыгатаваны насамрэч шыкоўны падарунак: культывы спектакль XX стагоддзя ў рэжысуры Джорджо Стрэлера, доўгажыхар і “брат па крыві” нашай легендарнай “Паўлінкі” — “Арлекін — слуга двух гаспадароў” К.Гальдоні Piccolo Teatro di Milano (Мілан, Італія).

Таццяна КОМАНОВА

Мы і свет

Кітайскі жывапіс у Мінску

Пасольства Кітайскай Народнай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь, засведчыўшы павагу нашаму Міністэрству культуры, паведамляе, што выстаўка кітайскага сучаснага тушавага жывапісу пройдзе ў верасні бягучага года. Мерапрыемства ладзіцца ў межах Дзён культуры Кітая.

— Тушавы жывапіс адлюстроўвае ўласцівую Кітаю філасофскую канцэпцыю і эстэтычны густ, — падкрэслівае намеснік міністра культуры Кітайскай Народнай Рэспублікі Чжао Шаохау. — Упэўнена, што выстаўка ў Беларусі дапаможа паглыбіць сяброўства і ўзаемаразуменне паміж народамі нашых краін.

Наш кар.

Яны нарадзіліся на Беларусі

В.Бялыніцкі-Біруля.
“Зімовы сон”.

У верасні ў залах Нацыянальнага мастацкага музея

адкрыецца пашыраная пастаянная экспазіцыя, прысвечаная мастацтву Беларусі XIX — пачатку XX ст. Пры фарміраванні калекцыі НММ РБ асабліва ўвага надавалася набыццю твораў мастакоў, якія нарадзіліся на нашай зямлі, лёсам і творчасцю знітаных з Беларуссю.

Прафесійную адукацыю да першай трэці XX стагоддзя гэтыя майстры атрымлівалі, у асноўным, у Пецярбургу і Маскве, жыццём і творчасцю былі звязаны з Беларуссю, Расіяй, Літвой і Польшчай, таму іх творчасць з’яўля-

ецца агульнай спадчынай і для культур гэтых краін.

Экспазіцыя размесцілася ў трох залах. Першая зала прадставіць творчасць мастакоў XX стагоддзя: Іосіфа Аляшкевіча, Івана Хруцкага, Сяргея Заранка, Апалінарыя Гараўскага, Іпаліта Гараўскага, Нікадзіма Сільвановіча, Фелікса Хадароўскага, Фёдара Ясноўскага і інш.

Другая і трэцяя зала будуць прысвечаны творчасці выдатных мастакоў, цудоўных майстроў пейзажа настрою: Станіслава Жукоўскага і Вітольда Бялыніцкага-Бірулі.

Ул. інф.

3 нацыянальнай калекцыі

Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь перадаў 11 ікон свайму філіялу — Добрушскаму раённаму краязнаўчаму музею. Жыхары і госці горада маюць магчымасць пабачыць іх упершыню пад час выстаўкі “Святая Белая Русь”, якая адкрываецца сёння, 8 жніўня. Іканапісная школа Гомельшчыны прадстаўлена тут хоць і невялікай колькасцю твораў, але на іх прыкладзе можна прасачыць многія яе асаблівасці.

Іконы з калекцыі Нацыянальнага мастацкага музея датуюцца XIX — пачаткам XX стст. Загадчык аддзела старажытнабеларускага мастацтва Алена Карпенка адзначае, што для ўсіх выяў характэрны такія рысы, як народнае светаўспрыманне і непаўторныя інтэрпрэтацыі абліччаў святых, высокаяк дэкаратыўнасць, прысутнасць раслінных элементаў — руж, квецені яблынь, галінак дрэў, барочных бу-

кетаў і гірлянд, шматкаляровасць. Паважаючы каноны, якія існавалі з часоў Візантыі, беларускія іканапісцы абпіраліся таксама і на свае ўяўленні аб рэлігіі. Як можна бачыць па творах, святых на іх блізкія да ўяўленняў аб іх народа.

Цэнтр іканапісу Гомельшчыны, згодна з даследаваннямі навукоўцаў, знаходзіўся ў Ветцы. У мясцовых работах прасочваецца непарыўная сувязь з іконамі, створанымі на тэрыторыі Чарнігаўскіх земляў. Найчасцей у творах сустракаецца Божа Маці Адзігітрыя, а таксама выявы Міколы Цудатворца, святых Варвары і Кацярыны, святога Георгія Змяборца, Пакрова Божай Маці.

Адкрыццё экспазіцыі адбылося адначасова са святкаваннем II Славянскага культурнага фестывалю “Спасаўскі кірмаш”. На фестывальных пляцоўках у добрушскай зоне адпачынку “Востраў” сабраліся творчыя калектывы Беларусі, Расіі і Украіны, якія прадэманструюць творы народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, стравы нацыянальнай кухні, выступаць з музычнымі нумарамі.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

Творчы адпачынак у Анапе

У горадзе-курорце Анапе з 17 па 23 жніўня будзе праходзіць V Фестываль Саюзнай дзяржавы “Творчасць юных-2009”, дзе прымуць удзел 65 беларусаў — салістаў і членаў калектываў. Артысты цырка, музыканты, спевакі, акцёры з усіх абласцей рэспублікі і горада Мінска будуць паказваць творчасць сваіх рэгіёнаў расійскім калегам, прафесійнаму журы, жыхарам і гасцям Анапы. У гэтым годзе фестываль набыў статус штогадовага.

Кіраўніком журы мерапрыемства з’яўляецца Рыгор Гладкоў, кампазітар, заслужаны дзеяч мастацтваў Расійскай Федэрацыі. У склад уваходзяць таксама расійскі тэлеведучы і спявак Андрэй Біль, спявачка, заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Ірына Дарафеева і іншыя. Па словах начальніка ўпраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Наталлі Аўдзеевай, права прымаць удзел у фестывалі маюць дзеці і падлеткі ад 10 да 18 гадоў, асобна ці ў складзе калектываў, лаўрэаты і дыпламанты нацыянальных, рэспубліканскіх, краёвых, рэгіянальных

конкурсаў і фестывалю.

Камітэт фестывалю правёў конкурсны адбор, і па яго выніках прадстаўляць Беларусь на “Творчасці юных-2009” будуць Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь, дзіцячы ансамбль танца “Лялечкі” Абухоўскага цэнтра культуры і вольнага часу, узорны тэатр эстраднай песні “Хвілінка” Палаца культуры Мінскага аўтамабільнага заводу, узорны ансамбль гарманістаў “Аношкаўскай музыкі” Аношкаўскай дзіцячай школы мастацтваў, Пінскі фальклорны ансамбль, Мазырская ўзорная студыя цыркавога мастацтва “Арэна”, Рэспубліканская гімназія-каледж Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, салісты Вольга Баннікава і Андрэй Кунец. Яны будуць слаборнічаць з расійскімі выканаўцамі ў 9 намінацыях, 13 жанрах і відах творчасці.

Традыцыйна фестываль збірае вялікую колькасць глядачоў. Праводзяцца творчыя школы, майстар-класы, сустрэчы з дзеячамі культуры і мастацтва. На праезд, пражыванне, харчаванне і экскурсіі па горадзе для дзіцяцей выдаткаваны сродкі з бюджэту Пастаяннага камітэта Саюзнай дзяржавы. Нашы юныя артысты разам з выступ-

леннямі на адкрытых пляцоўках Анапы будуць сумяшчаць адпачынак і аздаўленне на базе комплексу “Жамчужына”.

Заснавальнікамі фестывалю “Творчасць юных-2009” з’яўляюцца Парламенцкі сход Саюза Беларусі і Расіі і Пастаянны камітэт Саюзнай дзяржавы. Свята адбываецца пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Міністэрства культуры Расійскай Федэрацыі, адміністрацыі Краснадарскага краю. Падтрымка дзіцячай і маладзёжнай творчасці, узмацненне сяброўскіх адносін паміж Беларуссю і Расіяй з’яўляюцца галоўнымі мэтамі фестывалю.

На цырымоніі адкрыцця на Тэатральнай плошчы горада 17 жніўня адбудзецца вялікі канцэрт з удзелам зорак эстрады, у якім будуць удзельнічаць дзве тысячы чалавек. Асноўнай аўдыторыяй фестывалю з’яўляюцца дзеці, для каго арганізавана захапляльнае шоу. Заклучны канцэрт адбудзецца 22 жніўня.

С.Ю.

На прасторах музыказнаўства

29 жніўня ў Мінску распачне працу Міжнародны сімпозіум “Сучаснае музыказнаўства ў сучаснай навукавай прасторы”. Гасцямі Беларусі стане музыказнаўца эліта Аўстрыі, Бельгіі, Вялікабрытаніі, Германіі, ЗША, Ізраіля, Італіі, Літвы, Польшчы, Расіі, Украіны, Францыі, Швейцарыі. Такі прадстаўнічы навукава-музычны форум пройдзе ў нашай краіне ўпершыню.

Арганізатарамі сімпозіума выступаюць Міністэрства культуры Рэ-

спублікі Беларусь і Міжнароднае музыказнаўчае таварыства. Сярод тэм, прапанаваных для грунтоўнага і ўсебаковага абмеркавання, — традыцыйныя музычныя культуры ў прасторы і часе, творчасць Д.Шастаковіча і яго сучаснікаў, І.Стравінскага, сучасныя музычна-выдавецкія праекты. Усяго будзе прачытана каля 40 дакладаў.

Адбудуцца прагляды фальклорных стужак Зінаіды Мажэйка “Пранясі, Божа, хмару”, Іны Назінай “Галасы зямлі маёй” і фільма Аляксан-

дра Сакурава “Альтовая саната. Дзмітрый Шастаковіч”.

Удзельнікі сімпозіума наведваюць з экскурсіямі нашу Нацыянальную бібліятэку, Беларускае дзяржаўнае музей народнай архітэктуры і побыту, Музей старабеларускай культуры Нацыянальнай акадэміі навук. У фае Акадэміі музыкі ў дні працы сімпозіума будзе арганізавана тэматычная выстаўка мастацкіх работ студэнтаў і педагогаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

Н.Б.

Дырэктар гаспадаркі “1-ы Беларускі” Іван Трубач быў засяроджаны і нешматслоўны:
 — Усе пытанні — пазней: у мяне жніво!
Я прыехаў у Людвінава па парадзе начальніка ўпраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Анатоля Акушэвіча. На пытанне, дзе работнікі культуры найбольш актыўна дапамагаюць уборцы ўраджаю, ён адказаў адразу:
 — У Людвінаве! Вам трэба паехаць туды, бо ўжо шмат гадоў запар пад час жніва мясцовыя работнікі культуры працуюць на зернесушыльцы.

Добраахвотнікі ад культуры

Ля Дома культуры ў Людвінаве мяне сустрэў начальнік аддзела культуры Вілейскага райвыканкама Сяргей Паўлоўскі:

— Усе на току: цяпер самая гарачая пара жніва. Надвор’е, на шчасце, усталявалася, абяцаюць сонца аж да пачатку верасня. Ураджай сярэдні, але ж ён мае стаць вышэйшым за леташні.

Сапраўды, было відаць, што на Вілейшчыне жніво не пакідае абыякавым нікога. Разам з Сяргеем Паўлоўскім прыязджаем на ток.

Па абедзе пагутарылі з дырэктар

дор”, якая здатная перапрацоўваць 200 тон зерня за суткі.

— У нас яшчэ дзве сушылькі працуюць, але ж яны разам не вартыя і паловы новай! — з захапленнем распавядаў ён, перасыпаючы гутарку тэхнічнымі тэрмінамі.

Унікальныя людзі жывуць у Людвінаве, і на працу яны апрацоўваюць, бы на свята, падумалася мне.

Лілія Іванаўна распавяла пра планы Дома культуры: маўляў, рыхтуем свята вёскі Дабровічы, ужо і сувеніры для ветэранаў удалося набыць... Ну і, вядома, “Дажынкi” неўзабаве. Бо тэмпы ўборкі такія!

 Хтосьці з савецкіх журналістаў назваў жніво “бітвай за ўраджай”. Калі гэта так, дык на “фронт” ідуць салдаты і добраахвотнікі. Тыя, каго вы бачыце на здымку на першай паласе, — добраахвотнікі ад культуры з Людвінава.

Пад акампанемент гітары бібліятэкаркі Галіны Ніжнік “добраахвот-

рам Дома культуры Ліліяй Пратасвай. Яна ахвотна распавядала пра сваіх землякоў:

— Людзі ў нас — цудоўныя! Вось, скажам, камбайнер Віктар Майскі: ён трымае першыноўства пад час уборкі і, дарэчы, актыўны ўдзельнік нашых мерапрыемстваў. Нядаўна, у час Свята сям’і, віншавалі яго з юбілеем: 25 год сужэнскага жыцця. А тут, на жніве, мы, што называецца, “на падхопе”, нашы інструменты — мётлы ды рыдлёўкі. Разам з намі, штатнымі работнікамі культуры, на жніве і самадзейныя артысты: вакальны гурт “Дзяўчаты”, драматычны калектыў “Вясёлка”.

Камандуе намі культурна-адукацыйны арганізатар Андрэй Шупенька, ён вялікі “профі” ва ўсім, што тычыцца зернесушылак.

Андрэй ахвотна паказаў мне электронны пульта кіравання новай зернесушылькі “ЗСК-30”, вырабленай айчынным прадпрыемствам “Амка-

нікі” заспявалі песню Валерыя Іванова “Гуляць дык гуляць!”. Яе ў Людвінаве цудоўна выконвае вакальны гурт “Дзяўчаты”.

Вяртаючыся ў Мінск, я патэлефанаваў Анатолю Акушэвічу каб падзякаваць за ўдалы выбар тэмы для газеты.

— У нас і яшчэ ёсць героі жніва, — тут жа адзначыў ён. — Скажам, у Капыльскім раёне мастацкі кіраўнік Быстрыцкага СДК Іван Нічыпарэнка працуе камбайнерам, ва Уздзенскім раёне яго калега са Стальбоўскага СДК Мікалай Дубіцкі таксама на камбайне. Ганаруся сваімі калегамі!

Юрый ІВАНОВ, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Людвінава — Мінск

На здымках: “добраахвотнікі” з Людвінава; абед паходле раскладу; Іван Трубач дае ўказанні; Сяргей Паўлоўскі і Аляксандр Жаўток.

На сталіцу — праз бінокль

Нацыянальная бібліятэка Беларусі не стала ляментаваць з’яўленне свайх прыязных наведвальнікаў не толькі наступленнямі самых “свежых” выданняў і ўкараненнем новых бібліяграфічных тэхналогій, але і дадатковымі крэатыўнымі паслугамі, якія яшчэ больш павышаюць прыцягальнасць гэтага “Дома кнігі”.

Адкрытая пляцоўка агляду Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі не так даўно папоўнілася “навінкай”: біноклем панарамнага віду, які дае магчымасць не толькі ўбачыць горад з вышыні птушынага палёту, але і разгледзець яго ва ўсіх нюансах і падрабязнасцях.

Бінокль панарамнага віду DigiFox DFC 30x80 дае набліжэнне ў 30 разоў і мае шырокі вугал агляду, што стварае унікальныя магчымасці зірнуць па-но-

ваму на беларускую сталіцу.

І, вярта значыць, новая паслуга паспела ўжо атрымаць розгалас і карыстаецца шырокім інтарэсам у наведвальнікаў. Як паведамілі нам у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі, з часу ўсталявання на адкрытай пляцоўцы агляду біногля панарамнага віду яго магчымасцямі скарысталася ўжо больш як тры тысячы наведвальнікаў! А колькі яшчэ наперадзе?!

Наш кар. Фота Юрыя ІВАНОВА

Скульптуры ў Фарным аднаўляюцца

Начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ігар Чарняўскі паведаміў карэспандэнту “К”, што поўным ходам вядзецца рэстаўрацыя Гродзенскага Фарнага касцэла.

У 2006 годзе, як вядома, у выніку пажару былі моцна пашкоджаны чатыры драўляныя скульптуры трох’яруснага алтара, створанага ў 1736 годзе.

Па словах навуковага кіраўніка рэстаўрацыі Уладзіміра Кіслага, ужо ў гэтым годзе з чатырох скульптур: мецэната касцельнага будаўніцтва Лазы і апостала Фамы. Распачата

праца над драўлянай выявай апостала Сімона, неўзабаве будзе ўзнаўляцца скульптура святога Амброзія. Работы выконвае унікальны разьбяр з-пад Воранава Казімір Місюра, майстэрства якога захапляе польскіх калег. Усе фігуры, як і аўтэнтычныя, — з ліпы. Сам алтар адкрыецца ўжо напрыканцы года.

А.С.

Тэатр пачынаецца з...

Унікальная фотавыстаўка адкрыецца 11 жніўня ў Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя М.Горкага. Аўтарскі праект Алега Сільвановіча “Рускі тэатр: акцёр і вобраз” стане прэлюдыяй да новага, 77-га па ліку, сезона славутага калектыву, значная частка якога ўвасоблена ў прадстаўленых у экспазіцыі партрэтах.

Усяго ў фае тэатра глядача будуць сустракаць каля чатырох дзесяткаў фатаграфій дванаццаці акцёраў.

“Кожны з “горкаўцаў” — па-свойму унікальная асоба, таму я паспрабаваў зрабіць па 3-4 здымкі кожнага ў розных выявах: на сцэне і па-за ёю, — распавёў “К” Алех Сільвановіч. — Спадзяюся, гэты праект спадабаецца глядачам, для якіх тэатр будзе гэтым разам пачынацца не толькі з вешалкі”, — дадаў фотамайстар, даўно вядомы як стваральнік галерэі партрэтаў зорак беларускага кіно і тэатра.

Дарэчы, адкрыць сезон тэатр імя М.Горкага вырашыў адным са сваіх шматгадовых хітоў: камедыяй “Адзіны спадкаемца” Жана-Франсуа Рэньяра.

С.А. На здымках: работы Алега Сільвановіча

І Прыз імя Шуберта

Малады беларускі піяніст Павел Ялецкі стаў лаўрэатам Другой прэміі і атрымаў спецыяльны Прыз імя Франца Шуберта (за лепшае выкананне санаты гэтага кампазітара) на адным з найпрэстыжных міжнародных конкурсаў свету “Piano-e-Competition” у Мінесоце (ЗША).

Імя Паўла Ялецкага залатымі літарамі павінна быць унесена ў

спіс лепшых выпускнікоў Маладзечанскага музычнага вучылішча імя М.К. Агінскага. Ён пачаў займацца ў гэтай навучальнай установе яшчэ з... 6 гадоў, спачатку — у сектары педагагічнай практыкі пры гэтай навучальнай установе, прычым у класе свайго бацькі, Юрыя Ялецкага. Потым былі і Маскоўская дзяржаўная кансерваторыя імя П.І. Чайкоўскага, і аспірантура пры ёй, і стажыроўка ў Вышэйшай шко-

ле музыкі ў горадзе Бэрне (Швейцарыя), якая яшчэ працягваецца, і перамогі на міжнародных конкурсах, і шматлікія выступленні на лепшых сцэнах свету.

У конкурсе “Piano-e-Competition-2009”, акрамя нашага Паўла Ялецкага, спаборнічалі прадстаўнікі Германіі, ЗША, Кітая, Паўднёвай Карэі, Польшчы, Расіі, Тайваня, Украіны, Францыі, Японіі. А ў складзе міжнароднага журы былі лепшыя музыканты свету, уключаючы знакамітага расійскага майстра Мікалая Пятрова.

Н.Б.

Лірыка без межаў

Інструментальны ансамбль “Лірыца”, які з’яўляецца адным з самых вядомых сярод калектываў Гомельскай абласной філармоніі, нядаўна вярнуўся з Партугаліі, дзе ён быў VIP-госцем XIV Міжнароднага фестывалю “Еўрапейскія дні музыкі баяна”. Сольныя канцэрты ў трох гарадах — Лісабон, Алкобас і Сабугал — прайшлі з авацыямі, адзін з іх маглі назіраць глядачы 64 міжнародных тэлеканалаў. А 5 жніўня ансамбль ізноў паехаў на гастролі: выступіў з дабрачыннымі канцэртамі ў Мурманскай абласной філармоніі. У расійскім горадзе ён трапіў разам з дэлегацыяй Гомельскай вобласці, каб прадставіць культуру свайго рэгіёна.

Пасля паездкі ў Партугалію “Лірыца” атрымала запрашэнне ў Італію, Аўстралію, Новую Зеландыю, Паўднёва-Афрыканскую Рэспубліку і іншыя краіны. Па словах галоўнага спецыяліста па мастацтве ўпраўлен-

ня культуры Гомельскага аблвыканкама Ірыны Пырковай, гэты ансамбль карыстаецца неверагоднай папулярнасцю і ў Еўропе, і на Далёкім Усходзе, і на радзіме. У рэпертуары “Лірыцы” — у асноўным, класічныя творы, ёсць музыка сучасных кампазітараў, а таксама беларускі фальклор у сучаснай апрацоўцы. Эксперыменты з даўно вядомы-

мі мелодыямі, якія набываюць новае гучанне, асабліва падабаюцца публіцы. Музыканты ствараюць праграмы і для дзіцяй.

Апошняе дасягненне калектыву, якое адбылося ў ліпені: Першая прэмія ў намінацыі “Прафесійныя інструментальныя калектывы” на Міжнародным фестывалі мастацтваў “Пульс вечнасці” ў Новасібірску, які прыняў больш за тысячу ўдзельнікаў.

“Лірыца” існуе ўжо каля 10 гадоў, яна створана ў горадзе Рэчыца Гомельскай вобласці. Зараз працуе ў Гомельскай абласной філармоніі. Заснавальнік калектыву — баяніст Трафім Анціпаў, які з’яўляецца магістрам мастацтваў, скончыў Санкт-Пецярбургскую кансерваторыю. Ён працаваў салістам у філармоніі, а ў 2004 годзе дырэктар установы запрасіў у свае сцены музыкантаў-аматараў, якія дэманстравалі прафесійны ўзровень ігры: гэта цымбалістка Алена Сочнева і Андрэй Сочнеў (балалайка-кантрабас).

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

Сітуацыя

Колькі нумароў таму наша газета ў рубрыцы "Родная зямля: час крэатыву" пісала пра надзвычай актуальную ў час летняй спёкі тэму — пажарнай бяспекі. Гаворка ў матэрыяле вялася пра згарэлы Марохараўскі СДК і пра стан пажарнай бяспекі ва ўстановах культуры Жыткавіцкага раёна Гомельскай вобласці. І зусім невыпадкова падзаглавак да матэрыялу нагадваў: "Варта звярнуць увагу кожнай установе культуры рэспублікі!".

Што здарылася ў Цэнтры рамёстваў?

І вось — чарговае надзвычайнае здарэнне: паводле паведамленняў СМІ, у ноч з 1 на 2 жніўня згарэў Цэнтр рамёстваў у вёсцы Морач Клецкага раёна Мінскай вобласці. Чаму гэта адбылося і якія страты прынёс агонь мясцовым культуротнікам? Пра гэта даведаўся наш карэспандэнт.

Па словах прэс-сакратара Мінскага абласнога ўпраўлення Міністэрства па надзвычайных сітуацыях Настасі Клебан, выклік у абласное ўпраўленне МНС паступіў у пачатку другой гадзіны ночы. Па трывозе на месца здарэння выехала 7 пажарных падраздзяленняў з Клецкага і суседніх раёнаў Мінскай вобласці, а таксама падраздзяленне штаба па ліквідацыі надзвычайных сітуацый з Салігорска. Першыя два падраздзяленні прыбылі да месца пажару праз 10 хвілін пасля трывогі. Але на той момант на будынку Цэнтры рамёстваў ужо гарэў дах...

Як папярэдне ўстанавіла следства, распаўсюджванне пажару пачалося з ганка будынка. Таму цяпер пажарныя разглядаюць дзве версіі: падпал Цэнтры рамёстваў і неасцярожнае абыходжанне з агнём.

Канчатковую прычыну высветляць эксперты Міністэрства па надзвычайных сітуацыях.

На жаль, і Цэнтр рамёстваў вёскі Морач не быў аснашчаны ні сістэмай пажаратушэння, ні ахоўнай сігналізацыяй. А на неабходнасць усталявання такіх сістэм ва ўстановах культуры Жыткавіцкага раёна Гомельскай вобласці менавіта і засяроджвала ўвагу наша газета.

Як расказала "К" начальнік аддзела культуры Клецкага райвыканкама Святлана Чалык, па папярэдніх звестках, страты ад пажару ацэньваюцца прыкладна ў 20 мільёнаў рублёў з улікам кошту самога драўлянага будынка, які быў узведзены яшчэ ў 1969 годзе. Ягоная рэканструкцыя адбылася ў 1992 годзе, а Цэнтр рамёстваў размясціўся тут у 1999 годзе.

У чатырохпакаёвым будынку былі прадстаўлены вырабы з лазы, саломкі, вышыўкі і керамікі, усяго — каля 70 вырабаў народнай творчасці. Усе яны згарэлі.

На дадзены момант супрацоўнікі згарэлага Цэнтры рамёстваў працуюць у цагляным адрамантаваным будынку вёскі Морач, у якім аддзел культуры планаву адкрыць цэх бандажарства і дзе сёлета амаль скончаны рамонтныя работы. Тое, што на цяперашні момант усе супрацоўнікі ўстановы культуры працуюць у адрамантаваным будынку ў вёсцы Морач, пацвердзіў "К" таксама і начальнік ўпраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Анатоль Акушэвіч.

Па каментарый наш карэспандэнт звярнуўся і ў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

— Цяпер вядзецца расследаванне, прычына пажару ўстанавіцца, — такую інфармацыю прадаставіў "К" галоўны спецыяліст ўпраўлення навучальных устаноў і кадраў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Іван Лагаш. Паводле слоў Івана Іванавіча, праблема пажарнай бяспекі ва ўстановах культуры рэспублікі патрабуе абавязковага абмеркавання.

Таму ў бліжэйшых нумарах нашай газеты чытайце матэрыял, прывесчаны гэтай актуальнай на сённяшні дзень тэме. Пакуль жа зноў паўторым сказанае ў мінулы раз: на гэтыя пытанні варта звярнуць увагу кожнай установе культуры рэспублікі!

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ
На здымку: месца пажару ў Морачы. Фота прадастаўлена прэс-службай Міністэрства па надзвычайных сітуацыях Рэспублікі Беларусь

Лісты ў рэдакцыю

"Фармат" і "не фармат"

Яшчэ ў 2005 годзе Прэзідэнтам нашай краіны Аляксандрам Рыгоравічам Лукашэнкам было дадзена даручэнне па выкарыстанні ў эфіры не менш як 75 працэнтаў беларускай музыкі. Гэта рэальная, знакавая мера па стымуляванні развіцця айчынай культуры і яе дзеечэ. Ніхто не спрачаецца: паводле колькасці — эфір запаўняецца "сваім, беларускім". А паводле якасці?

Сярод радыёстанцый, якія вызначаюцца змястоўнасцю і жанравай разнастайнасцю, можна адзначыць "Першы канал беларускага радыё", "Культуру", "Беларусь", "Мір", "Аўтарадые", "Мелодыі веку".

Аднак у эфіры FM-станцый гучыць, у асноўным, "лёгкае" эстраднае музыка. На жаль, многія лічаць, што слухачы разглядаюць тэле- і радыёэфір выключна як сродак баўлення і не жадаюць абцяжарваць сябе праслухоўваннем "інтэлектуальнай" музыкі, пры гэтым прафесійны і мастацкі ўзроўні твора нібы не вельмі важныя.

Некаторыя дзеечэ шоу-бізнесу намагаюцца схіліць грамадскую думку да таго, што меры па падтрымцы беларускай культуры могуць нанесці загану творчым пошукам FM-станцый, а таксама адаб'юцца на іх камерцыйных прыбытках. А між тым, залог поспеху, у тым ліку камерцыйнага, большасці прыватных радыёстанцый Беларусі мог бы закласціцца ў прасоўванні лепшых узораў нашай музычнай культуры ў розныя краіны.

Да гэтага часу існуе думка, што для нападнення эфіру не хапае якаснай айчынай музыкі. Пры гэтым часцяком адбываецца падмена паняццяў "якасны твор" і "якасная фанаграма". Пад якасцю песні трэба разумець узровень яе мастацкай якасці (музыкі і тэксту). Якасць жа фанаграмы вызначаецца тэхнічнымі параметрамі запісу і яго станам. Выкарыстанне ў эфіры розных па якасці фанаграм патрабуе намаганняў гукарэжысёраў па "выроўніванні" гучання старых і новых запісаў, чым гэтыя супрацоўнікі, магчыма, проста не жадаюць займацца.

Аднак у апошнія гады творы розных жанраў запісваюцца многімі прафесійнымі музыкантамі з захаваннем сучасных тэхнічных параметраў. Але ж іх таксама практычна няма ў камерцыйным эфіры. Так, на FM-станцыях не пачуеш нават вядомых, любімых многімі пакаленнямі слухачоў, ансамбляў "Песняры" і "Сябры", у рэпертуары якіх — творы прызнаных беларускіх аўтараў. Не гучаць іх найноўшыя альбомы. А колькі ў нас яшчэ цудоўных калектываў! Прэзідэнцкі аркестр, Нацыянальны канцэртны аркестр, якія ствараюць тэматычныя канцэртныя праграмы з новых і класічных музычных твораў, ансамблі "Верасы", "Камерата", "Чысты голас", "Славяне", "Беларусы", "Бяседа", салісты Ядвіга Паплаўская і Аляксандр Ціхановіч, Ірына Дарафеева, Якаў Навуменка, Уладзімір Правалінскі, Пётр Ялфімаў, Тато Майсурдзэ, Георгій Калдун, Аляксей Хлястоў, Марына Васілеўская, Дзмітрый Качароўскі, Наталля Тамела — усіх не пералічыць. Нават гэтыя выканаўцы, калі звяртаюцца да твораў прафесійных кампазітараў, часцяком застаюцца незапатрабаванымі на FM-станцыях, бо быццам бы не адпавядаюць "фармату".

Але што такое "фармат"? Гэта, уласна кажучы, тое, што вызначае стылістыку радыёстанцыі. А ці ж ёсць у кожнай з нашых радыёстанцый папраўдзе свой, адметны, стыль? Бо запатрабаванай аказваецца хіба легкадумная "папса", ды і то створаная літаральна ў апошнія некалькі месяцаў. Як жа радыёстанцыі могуць мець свой "музычны стыль", калі ў рэдактараў і вядучых музычных праграм часцяком няма музычнай адукацыі, якая дапамагла б ім кампетэнтна ацэньваць творы, перш чым выкарыстоўваць іх у эфіры? Вось і зыходзяць яны з уласных прыхільнасцей.

Быццам бы з-за недахопу беларускіх кампазіцый некаторыя з FM-станцый пачалі лічыць "беларускай музыкой" замежныя творы ў выкананні беларускіх артыстаў. Лічу, гэта не зусім правільна, бо падтрымка нацыянальнай культуры павінна выяўляцца, у першую чаргу, у выкарыстанні твораў беларускіх паэтаў і кампазітараў! Да таго ж, гэта прывяло і да таго, што самі айчыныя выканаўцы ўсё часцей пачалі звяртацца не да айчынага рэпертуару, а да "перрапеек" вядомых замежных песень. Сам па сабе зварот да сусветнай эстраднай класікі — рэч добрая, але павінна захоўвацца раўнавага: прыярытэт павінен аддавацца менавіта нацыянальным творам.

Думаю, Мінінфармам, Мінкультуры з улікам меркавання вядомых дзеечэ мастацтва маглі б быць працаваны крытэрыі для гучання ў эфіры беларускай музыкі, у якіх павінны ўлічвацца адукацыя твораў і выканаўцаў, іх прызнанне, павінны быць выкладзены патрабаванні па выкарыстанні лірыка-патрыятычных твораў. Замест прынцыпаў "фармат — не фармат" і "старая песня — новая песня" трэба арыентавацца на такія крытэрыі, як талент, арыгінальнасць, прафесіяналізм, змястоўнасць, значнасць для нацыянальнай культуры і духоўнага асяродка.

Ці ж я не маю рацыю?
Андрэй ЛУЧАНОК
Мінск

Палюбіце музей!

"Дзе і кім вы працуеце?" — найпершае пытанне пры знаёмстве. Напэўна, працоўная дзейнасць чалавека характарызуе яго з многіх бакоў. У пэўных дзёх загарваюцца вочы пры знаёмстве з бізнесменам. А некаторыя хлопцы, даведаўшыся, што іхняя спадарожніца — фотамадэль, ператвараюцца ў паўлінаў з распушчаным хвостом... А я працую ў музеі. І калі субяседак пытаецца: "І што ты там робіш — распавядаеш казкі?", я імгненна губляю цікавасць да яго. Але не губляю надзеі змяніць такое ўспрыняцце маёй прафесіі, пераканаць, што праца ў музеі — цікавая, разнастайная, карысная...

Я апісваю музейныя прадметы — аснову асноў. Захоўваю для будучыні нашу гісторыю, займаюся навукова-даследчай працай. Ваджу экскурсіі. Мы, музейшчыкі (назва-

ем сябе менавіта так, хоць правільна — музейзнаўцы), ладзім прэзентацыі мастацкіх выставак, арганізуюем творчыя вечары, адказваем, так бы мовіць, за духоўнасць грамадства.

Хтосьці запытаецца: "А навошта нам музей? Даходаў прыносяць мала, а выдаткаў на набыццё экспанатаў патрабуюць шмат!" Мо сапраўды пазачыняць нахлебныя ўстановы ды паразганяць "музейных пацуюкоў"? Заўжды адказваю сваім апанентам: "І што пры гэтым стане з грамадствам?" Успомніце даўніну: заможняя інтэлігенцыя калекцыянавала прадметы гісторыі, мастацтва, літаратуры. Так узніклі музейныя калекцыі, якія і па сёння вучаць нас і выходваюць. Любы прадмет цягам часу набывае гістарычную каштоўнасць, вялізны гісторыка-культурны патэнцыял... Музеі не знікнуць! Гэта — асвет-

ніцкія цэнтры, захавальнікі духоўнасці для будучых пакаленняў.

Музеямі багатыя збольшага еўрапейскія краіны: Луўр, Прада, Дрэзден... Каб пазнаёміцца з музейным багаццем гэтых знакавых аб'ектаў, спатрэбіцца не адно дзеечэгоддзе. Але для еўрапейцаў гэта — неад'емная частка жыцця. І музейныя веды для іх — абавязковая прыкмета інтэлігентнасці. Менавіта на гэта з дня ў дзень працуюць музейшчыкі, якія ніколі не задумваюцца пра марнасць прафесійных намаганняў. У выніку іх узніклі Музей лялек у Чэхіі, Музей "Тытаніка" ў Амерыцы, Музей чарцей у Літве... Усе яны становяцца неад'емнай часткай культурнага жыцця краіны.

Музей — памочнік у духоўным узбагачэнні любога з нас. Спрачацца з гэтым — бессэнсоўна. Музейная гісторыя бярэ адлік з часін антычнага храма муз. І гісторыя гэтая ніколі не скончыцца. Вучыцеся любіць музей!

Ваша чытачка
Ірына ШОРАЦ
Мінск

Калі дзеці — кветкі жыцця, дык іх трэба не толькі пецці, ахінаючы сонейкам усмешак і дожджыкам (ці нават ліўнем!) капіталаўкладанняў, але і даваць ім прыдатную глебу: і для далейшага творчага росту, і для высокіх выхаваных парасткаў. Для музычна адораных дзяцей, а таксама ўсіх, каму яшчэ толькі накіравана раскрыць свае выканальніцкія здольнасці (і, шырэй, музычныя схільнасці ўвогуле), такой глебай становяцца новыя нацыянальныя музычныя творы. Ці хапае іх? Ці ў патрэбным кірунку працуюць нашы кампазітары? І ці знаходзяць іхнія намаганні шлях да адрасата?

Кацянё салюкам не засвішча. А ці трэба?

Часцей за ўсіх скардзяцца на адсутнасць новых дзіцячых твораў кіраўнікі эстрадных студый. Тая ж Святлана Стацэнка, мастацкі кіраўнік Нацыянальнага цэнтра музычнага мастацтва імя У.Мулявіна, узнімае гэтае пытанне ледзь не ў кожным сваім інтэрв'ю. Але ж існуе мастацкі савет Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь па набыцці новых твораў беларускіх аўтараў, песень на яго пасяджэннях разглядаецца нямаля. І добрых сярод іх — таксама багата.

На жаль, некаторыя кіраўнікі эстрадных студый не спадзяюцца на дапамогу прафесійных кампазітараў: маўляў, ці здольныя сталыя, сур'ёзныя аўтары напісаць штосьці "моднае", прывабнае для сучасных дзяцей, падлеткаў і моладзі? Але прафесіянал на тое і прафесіянал, каб умець зрабіць абсалютна ўсё, — толькі "праграму" яму трэба задаць адпаведную (хай не пакрыўдзяцца на мяне творцы за такое параўнанне з камп'ютэрам).

І сведчаннем гэтаму — зноў-такі, удалыя прыклады папраўдзе шыкоўных дзіцяча-падлеткавых песень Алены Атрашкевіч, Дзмітрыя Даўгалёва, Уладзіміра Карызы-малодшага. Бо, па-першае, сапраўдныя бацькі заўсёды пражываюць быццам "другое жыццё" — разам са сваімі дзецьмі. Па-другое, тая ж А.Атрашкевіч шмат гадоў сама кіруе эстраднай студыяй, астатнія пералічаныя кампазітары добра ведаюць праблемы юных выканаўцаў. Карацей, хто шукае — той знаходзіць. Хтосьці — адразу "сваю песню", а хтосьці — спачатку "свайго майстра".

Немагчыма вынайсці "ідэальную формулу" добрай дзіцячай музыкі: ужо хаця б таму, што магчымасці ў юных музыкантаў вельмі розныя. У тых жа песеньках камусьці патрэбна мелодыя літаральна на трох нотах, каб дзіця справілася з інтанацыйнасцю і рытмам, але змагло рэалізаваць свае артыстычныя памкненні. А хтосьці, наадварот, — шукае конкурсную песню, якая магла б раскрыць усе багатыя магчымасці выканаўцы. Таму паміж "заказчыкамі", якія непасрэдна працуюць з дзецьмі, і "творцамі-выканаўцамі", якія прыслухоўваліся б да сучасных запытаў, павінны, мусіць, існаваць больш шчыльныя сувязі.

Ты мне — я табе?

Паміж прафесійнымі творцамі і выканаўцамі яны склаліся ў акадэмічнай сферы. Можна ўгадаць, да прыкладу, надзвычай плённае супрацоўніцтва Валерыя Карэтнікава з педагогамі і навучэнцамі Рэспубліканскага каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Творы В.Карэтнікава зусім не простыя — у іх шмат тэхнічных складанасцей, але кампазітар свядома арыентуецца на бліzkую для будучых зорак-інструменталістаў ра-

кваліфікаваўся" на глыбока філасофскія тэмы. Няўжо яму так складана напісаць штосьці новае для дзяцей?

— Проста, з такой прапановай, — кажа кампазітар, — ніхто з выканаўцаў да мяне не звяртаўся. А балет так і не быў пастаўлены. Калі ж я сам выступаю ў ролі "заказчыка" і выбіраю, што напісаць "для душы", дык, зразумела, звяртаюся да яшчэ не асвоеных мной тэм і жанраў.

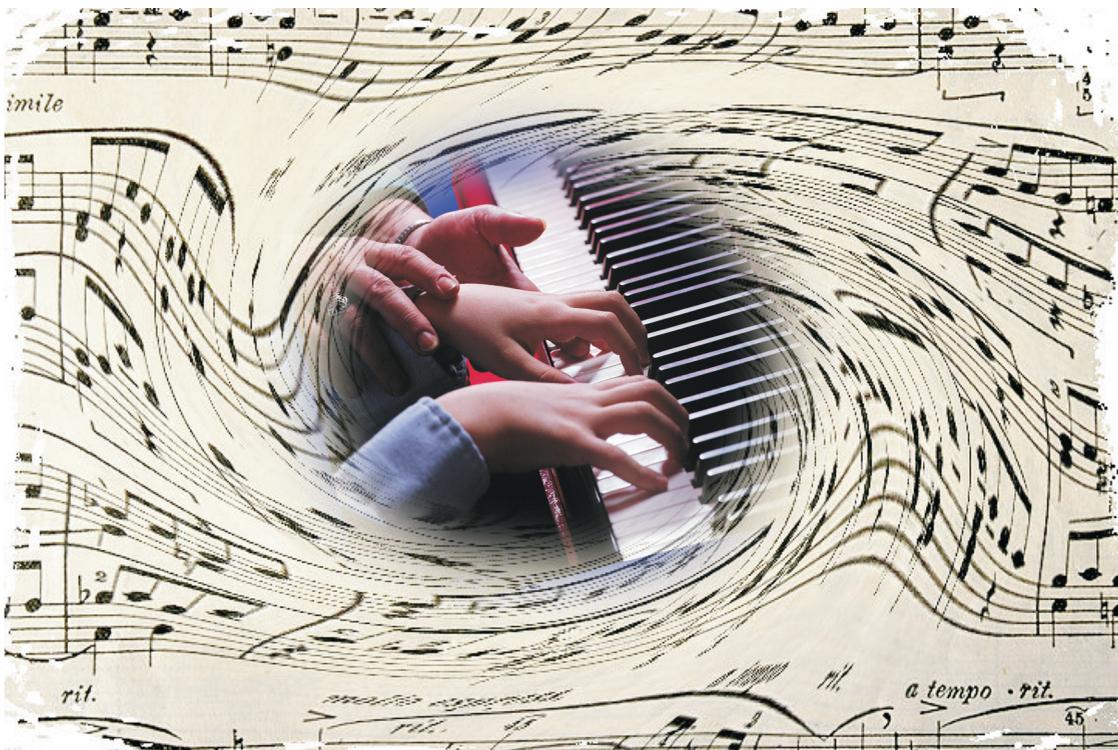
Савет вам ды...

Не трэба праводзіць "хіт-парады", каб зразумець, што найбольшым попытам у юных музыкантаў і харавых калектываў карыстаецца так званая "жывая класіка". Прыкладам гэтаму — харавыя гульні "Ладачкі", напісаныя Вячаславам Кузняцовым на народныя словы амаль 25 гадоў таму. Нягледзячы на тое, што гэты цыкл цалкам так і не

ця вялікая дзяржаўная ўвага. Усё большым попытам карыстаюцца творы для так званых "сямейнага праслухоўвання", аднолькава цікавыя і дзецям, і дарослым. І гэты цалкам правільна! Але кожная з'ява мае і свой адваротны бок. Усё цяжэй знайсці тых, хто рызыкуе ўключыць у рэпертуар сур'ёзныя "дарослыя" тэмы, што патрабуюць удумлівай працы з боку саміх слухачоў і гледачоў. Кожны падлічвае: ці ж будзе "прададзены" такі твор? Затое ўсё,

Ці пачуюць адзін аднаго "вытворца — прадавец — пакупнік" дзіцячай музыкі?

Ланцужок з трыма невядомымі

што звязана з дзецьмі, знаходзіць свайго спаўняўца куды хутчэй. А дзе большы прэстыж — там большы "натоўп", трапіць у які сур'ёзны аўтары зусім не імкнуцца.

Сапраўды: паводле колькасці, дзіцячай музыкі пішацца сёння куды больш, чым тых жа сімфоній. І пасяджэнні згаданага мастацкага савета Міністэрства культуры, прысвечаныя дзіцячай музыцы, звычайна адны з самых працяглых — прытым, што хронаметраж кожнага твора зусім невялікі. Дый расчараванні тут бывае, здаецца, таксама болей: камісія прымае далёка не ўсё з прапанаванага — менавіта паводле мастацкіх крытэрыяў.

Усё пачынаецца з...

Тым не менш, складанкі дзіцячай музыкі застаюцца аднымі з самых папулярных у нотных выдаўцоў, бо прыносяць прыбытак куды хутчэй за партытуры, прызначаныя, найперш, для спецыялістаў. Але распаўсюджваннем навінак сярод музычных работнікаў дзіцячых садкоў і выкладчыкаў музыкі малодшых класаў сутыкаецца часам з іх непаразуменнем і нават нежаданнем штосьці змяняць у аднойчы распрацаванай "завядзёнцы". Бо традыцыі і традыцыяналізм — зусім не адно і тое ж.

Памятаю, як мяне запрасілі аднойчы да слухачоў курсаў павышэння кваліфікацыі, каб пазнаёміць з новай беларускай музыкай для дзяцей. Усе мае прамовы-прапановы не мелі аніякага працягу, бо пасля кожнай праэмансцэванай песні ці інструментальнага твора, прызначаных для праслухоўвання дзецьмі, у мяне пыталіся: а ці ўнесены гэты твор, напісаны не так даўно, у праграму, зацверджаную колькі гадоў таму? І на мае тлумачэнні, што ўсё гэта ўжо даўно ўхвалена і рэкамендвана мастацкім саветам Міністэрства культуры, слухачы курсаў парывалі: а мы, маўляў, падпарадкоўваемся Міністэрству адукацыі. Што ж, слушна кажуць: калі хтосьці чагосьці хоча — ён шукае, як гэта можна зрабіць, калі ж не хоча — знаходзіць перашкоды.

А ўсё разам знаходзяць старое "зачараванае кола": кампазітар — выканаўца — слухач. Ці, "у перакладзе" на больш зразумелую мову эканомікі, вытворца — прадавец — пакупнік. Кожнае са звёнаў — быццам бы на месцы. Знайсці б толькі баланс (чытай: гармонію) паміж імі. Выйсце адно: шукаць павінен кожны са свайго боку, а не толькі чакаць намаганняў дзяржавы.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Граем разам!

Працуюць кампазітары і на пэўныя вучэбныя калектывы. Той жа Уладзімір Дарохін робіць цудоўныя апрацоўкі для аркестра дзіцячай музычнай школы.

А вось як быць з камернымі ансамблямі? На сённяшні дзень гэта — адна з самых незапоўненых ніш музычнага выканальніцтва ўвогуле. І адна з самых актуальных! У прыватнасці, сярод шэрагу песень, хораў, разнастайных фартэп'янных твораў, прапанаваных кампазітарамі на адным з нядаўніх пасяджэнняў мастацкага савета Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь па набыцці новых твораў беларускіх аўтараў, было ўсяго чатыры флейтавыя п'есы Сяргея Бельцюкова, адна цымбальная — Аліны Безенсон, і адна сценка для галасы з народным інструментальным ансамблем Рыгора Суруса. Невыпадкова галоўны спецыяліст аддзела па справах мастацтваў упраўлення культуры Мінгарвыканкама Віталіна Рудзікава, якая добра ведае запатрабаванні дзіцячых музычных школ і школ мастацтваў і ўдзельнічае ў працы мастацкага савета, адзначыла неабходнасць разнастайных ансамблевых твораў для розных складаў.

Заўважым, што складаны ансамбляў (і, тым больш, узровень кожнага асобнага ўдзельніка камернага калектыву, дзе кожны — саліст) абсалютна розныя. Таму і саміх такіх твораў патрабуецца болей, каб мелася магчымасць выбару, і "давяральнасць" супрацоўніцтва паміж кампазітарам і выканаўцамі — таксама, каб "падагнаць" кожны новы твор менавіта да названага складу.

У кожнага — свой шлях да радзімы

— У школе я як дачка вайскоўца беларускую мову магла не вывучаць, але ўрок не прапускала. І гэта, натуральна, спатрэбілася праз пэўны час. Вывучаць культуру народа і не ведаць ягоную родную мову — немагчыма. Праца ў музычнай рэдакцыі радыё, стасункі з беларускай інтэлігенцыяй, экспедыцыйныя вандроўкі і чытанне твораў Уладзіміра Караткевіча зрабілі сваю справу: даволі прыстойна, як падаецца, валодаю мовай і нават яе дыялектамі...

— А мужчыны сябе ў песнях хоць нейкім чынам праяўлялі?

— Вельмі па-рознаму. Калі песня дашлюбная, дык вельмі ўсё прыгожа гучала: “Я твае ножкі ў шапачку ўложу”... А за часам сямейнай будзённасці — больш стрымана ўсё... Зрэшты, нацыянальныя рысы характару адсочваюцца не толькі ў песні. Беларус — лірык. Але і гарэзлівасці хапае, бойкасці, упартасці нават. І гэта ў кожным фальклорным жанры добра бачна.

— Ці праўда, што ў нас каля тысяч назваў полькі было?

— Сапраўды. І ў гэтым — таксама доказ беларускай крэатыўнасці. Полька — чэшскі народны та-

месцы. На турыстычных пунктах павінны, як мне падаецца, выступаць фальклорныя ансамблі клубу, пажадана — на мясцовым традыцыйным матэрыяле. Гэта цалкам рэальная рэч... Але гаворка — пра другасныя, секундарныя формы творчасці...

— Аўтэнтка пры гэтым была і застаецца элітарнай?

— З выразнем гэтай праблемы ў Беларусі гадоў на 50 — 60 спазніліся. Цяпер мы актыўна ахоўваем нематэрыяльную культурную спадчыну. Ды на месцах спецыялістаў не стае. Аўтэнтчныя формы (гаворка — не пра клубныя віды дзейнасці!) на Беларусі захаваліся сям-там,

рыць. Няма і дапаможных адпаведных перадач на радыё, на тэлебачанні.

Тым не менш, славы наш філосаф, эстэтык, культуролог Уладзімір Конан, разважаючы пра дзень заўтрашні нашай традыцыйнай культуры, упэўнены, што эстэтычны пласт народнага мастацтва ніколі не згубіць выхаваўчай жыццядайнасці і пераемнасці. Канешне, сучаснае вясковое дзіця не так шчыльна прывязана да сёння да малой радзімы, яно едзе вучыцца ці працаваць у горад, збоўшага там і застаецца. І тут вельмі важна, каб і ў вёсцы, і ў горадзе не прыпынялася эстэтычнае выхаванне падростаючага пакалення.

Наўлечка і радкі “Санета”

Больш за 20 гадоў над ракуцёўшчынскай зямлёй гучаць пранікнёныя радкі бессмяротных вершаў Багдановіча. Традыцыйнае свята пазэі і песні ладзіцца сіламі супрацоўнікаў Літаратурнага музея Максіма Багдановіча і падхопліваецца аматарамі прыгожага з Маладзечанскага райвыканкама.

Філіял адкрыўся ў 1994 годзе, пасля таго, як аднавілі дамок арандатара, дзе летам 1911-га жыў Максім Багдановіч. Але ўшанаванне памяці спыннага паэта пачалося тут значна раней. У чэрвені 1977 года па прапанове супрацоўнікаў Мінскага абласнога краязнаўчага музея з Маладзечна ў вёсцы Ракуцёўшчына быў устаноўлены помнік — два камяні: адзін як вечная свечка Памяці, на другім выбіты радкі з “Санета” Багдановіча. А ў 1981 годзе каля помніка вядомыя беларускія пісьменнікі пасадзілі “Максімаў сад”.

Гэты год не стаў выключэннем. Гучалі вершы Анатоля Бутэвіча, Віктара Шніпа, Эдуарда Агуновіча, выступалі ўдзельнікі гісторыка-этнаграфічнага клуба “Спадчына” з вёскі Дварэц Дзятлаўскага раёна, супрацоўнікі Літаратурнага музея Максіма Багдановіча.

А далей шлях ляжаў у “Фальварак”. Асноўныя падзеі адбыліся ля “Максімавай крыніцы”. У мерапрыемствах бралі ўдзел дырэктар Літаратурнага музея Максіма Багдановіча Таццяна Шэляговіч, намеснік старшыні Маладзечанскага райвыканкама Людміла Канановіч, галоўны спецыяліст утварлення ўстановаў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Святлана Гаўрылава. Прысутнічала на свяце і Вольга Дашкоўская — нашчадак роду Багдановічаў, якая падарыла музею вышываную наўлечку сваёй бабулі, траюраднай сястры бацькі паэта.

Таццяна ЛАБАДА

На здымку: у час перадачы падарунка.

Трансляцыя перарываецца?

Як далучыць “трэцяе пакаленне” да элітарнай аўтэнткі

Аўтар ідэі выдання “Традыцыйная мастацкая культура беларусаў”, навуковы кіраўнік праграмы па вывучэнні матэрыяльнай і нематэрыяльнай спадчыны Бацькаўшчыны “Даследаванне лакальных культур Беларусі” Тамара ВАРФАЛАМЕЕВА нарадзілася летам 1944-га ў вёсцы Малое Сцяпанаво Касалапаўскага раёна Марыйскай АССР. У 1951-м бацька-вайсковец разам з сям’ёй трапіла на службу ў Бабруйск. Беларус бярэ душу дзяўчыны ў палон. Тут яна заканчвае музычную школу, вучылішча, кансерваторыю, становіцца музыказнаўцай і выкладчыцай музычна-тэарэтычных дысцыплін, кандыдатам мастацтвазнаўства, адкрывае і ўзначальвае ў Інстытуце праблем культуры лабараторыю традыцыйнага мастацтва. Цяпер з’яўляецца старшым навуковым супрацоўнікам Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі... Карацей, доўга і плённа працуе ў творчай прасторы, акрэсленай паняццем “аўтэнтчны фальклор”. А ў прасторы гэтай усяго пароўну: і песень, і танцаў, і праблем са здабыткамі. Пра гэта — і гаворка...

— У кожнага, відаць, свой шлях да радзімы і мовы. Чым вас найперш прыцягвае справа, якой займаецеся ўсё жыццё?

— Беларуская традыцыйная культура заслугуе бязмежнай павагі. Беларусы ў этнічнай сферы ўсю свету давялі сваю крэатыўнасць і здольнасць да такіх мастацкіх выбухаў і ўздымаў, што калі ў цябе ёсць вушы, вочы і цікавасць да перша-роднага ды сапраўднага, дык міма такіх праяў прайсці проста немагчыма.

Крэатыўнасць — у крыві

— Ці ёсць у Еўропе аналагічныя прыклады захавання традыцый?

— Напэўна, не. Возьмем жніўную песню. Для “недасведчанага” вуха — гэта плач, енк, гора... Але пайшла б далей у тлумачэннях. Гэтыя песенныя інтанацыі — адны з глыбінных у народаў свету. І беларусы не проста здолелі іх захаваць, а — утварылі на гэтай падставе шырокі спектр разнастайных мелодый. Рыгор Раманавіч Шырма ў сваім чатырохтомніку выпісваў спалучэнні чатырох гукаў, з якіх беларусы пры розных спалучэннях рытмаў здабывалі безліч інтанацый, складалі і каляндарныя, і вясельныя, і радзінныя песні. Больш чым палова мелодый нашага фальклору заснавана менавіта на гэтых унікальных інтанацыях.

— Ва ўкраінцаў ці расіян хіба няма такога?

— Няма! Я ганаруся людзьмі, якія здолелі захаваць тое, што іншыя страцілі ў свой час. І ў гэтым — таксама асаблівасць ментальнасці. Беларусы спрадвек былі знітаваны з малой радзімай. Уплывы іншых культур не паўплывалі глыбока, як тое было, прыкладам, у Расіі, на душу народа. Фальклор, як і характар чалавечы, — паняцце бязмежнае. Хочаце адшукаць памяркоўнасць — адшукаеце. Нават праявы фемінізму знойдзеце! Дзе? У прыпеўках і жартоўных песнях! Тут нашы жанчыны іншым разам нават агрэсіўныя: і да дуба мужыка прывязуць, і ў лес завязуць.

нец. А ў межах нашай краіны ён настолькі абеларусіўся, што стаў сапраўднай школай харэаграфічнай пластыкі многіх нашых нацыянальных танцаў... І вы ж, напэўна, ведаеце, што полька ў нас павінна быць “да ўпаду”: ці гарманіст потам сыходзіць, ці хлопец з дзяўчынай знемагаюцца. І гэта таксама менталітэт: танцаваць — як працаваць...

— Вельмі быў уражаны, калі пасля чарнобыльскай бяды пачуў на роднай Веткаўшчыне песню, дзе ёсць наступныя словы: “А чаму ж ты, душа, міма раю прайшла?..”. Беларускі фальклор і па сёння рэагуе на знаковыя падзеі нашага жыцця...

— І ў гэтым — ягоная унікальнасць. Перасяленцам баліць па кінутай малой радзіме. Іду аднойчы па Мінску, бачу — бабулька плача. Пытаюся: “Што здарылася?” Тая адказвае: “А дзетачка дарэгу, не магу я жыць на гэтым камені!” Так што, калі казаць пра сучасны фальклор, у прыватнасці, вось пра гэты чарнобыльскі галашэнні, дык варта падкрэсліць: усё ўзнікае па ініцыятыве “знізу”, з духоўных народных глыбін.

Пра турызм, секундарнасць і аўтэнтнасць

— Лакальная традыцыйная культура не стала пакуль іміджавай для нашай краіны ў плане развіцця агра- і экатурызму. У чым, на ваш погляд, прычыны?

— Я разумею, што неабходна развіваць сельскі турызм. Гэта індустрыя, дзе, безумоўна, сваё важнае слова павінны сказаць аддзелы культуры нашых райвыканкамаў. Тут і рака з рыбалкай, і лес з ягадамі ды грыбамі павінны быць задзейнічаны. І прысмакі нацыянальнай якраз дарэчы акажуцца, і адмысловыя інтэр’еры, а таксама — вырабы народных майстроў. Гэта правы матэрыяльнай культурнай спадчыны. На гэтым можна і трэба зарабляць, арганізоўваць рабочыя

так бы мовіць, у актыўнай форме (людзі па ўласнай ініцыятыве жывуць у адмысловым культурным рытме, які задае, у першую чаргу, Царква). Але між пакаленняў трансляцыя традыцыйнай культуры на

вачах перарываецца. І вось што мы маем на сёння: старыя людзі — носьбіты нацыянальнага мастацтва — яшчэ жывыя, але бацькі сённяшніх юнакоў і дзяўчат за савецкім антырэлігійным часам не сталі пераемнікамі сваіх бабуль і дзядоў, не здолелі перадаць культурную спадчыну сваім дзецям. Навідавоку “сіндром трэцяга пакалення”, якое можна навучыць не натуральным, унутрысямейным, шляхам, а больш штучным: унутрышкольным, гуртковым ці фестывальным спосабам, праз тую ж праграму “Традыцыйная культура і дзеці”. Але сацыяльная структура вёскі змянілася, з’явіліся новыя прыярытэты. У такіх умовах трансляцыя нацыянальнай культуры значна ўскладнілася. Я пераканана, што без працягу дзяржаўных і міжведамасных намаганняў нічога цяпер не зробіш.

Зберагае “Берагіня”

— 3 шасцітомніка “Традыцыйная мастацкая культура беларусаў” удалося выдаць толькі чатыры тамы. Што ў перспектыве?

— Засталіся два рэгіёны — Гомельскае Палессе і Падняпроўе, а таксама Цэнтральная Беларусь. Матэрыял сабраны, рэгіёны заікаўлены ў падрыхтоўцы выдання... Шукаем цяпер шляхі, каб завяршыць серыю, паразуменне з абласнымі ўладамі ёсць.

— Але гаворкі пра далейшую навуковую дзейнасць пакуль няма?

— Няма. Але ніхто з нас, даследчыкаў, сваёй працы не кіне. Мы нават дыягназ самі сабе паставілі: “фальканутасць”. Аднак пра вялікія праекты застаецца толькі ма-

— Для гэтага патрэбна...

— І нацыянальныя песні варта ведаць, і без танцаў народных не абыходзіцца. Дзіця павінна ўмець і паясок беларускі сплесці. За ўсімі гэтымі навыкамі — Традыцыя, душа, нацыянальны характар. Прычым перадаюцца гэтыя ўменні адмысловым шляхам: з голасу на голас, з нагі на нагу, з рукі ў руку. Так, як і было на Беларусі спрадвеку. Так што школьныя фальклорныя гурткі, факультатывы — рэч на сёння, я пераканана, абавязковыя. І грошай тут вялікіх не трэба, было б жаданне, а яно ў нашых энтузіястаў ёсць, і справа зрушыцца...

— Адзін з іх, як вядома, — этнаграф Мікола Козенка, што прыдумаў і ладзіць знакаміты Фэстываль фальклорнага мастацтва “Берагіня”. Дарэчы, у “Куфры-радцы” сёння друкуецца ўмовы правядзення і ўдзелу ў праграмах і намінацыях заключных мерапрыемстваў шостага па ліку “Берагіні”. Ваша стаўленне да фестывалю?

— Самае станоўчае. Гэта сапраўдны і эфектыўны прарыў у няпростай справе эстэтычнага выхавання нашых дзяцей. І мае фестываль самы вялікі перспектывы. За гады ягонага існавання колькасць хлопчыкаў і дзяўчат, што навучыліся спяваць, танцаваць, граць на музычных інструментах і валодаць традыцыйнымі беларускімі рамёствамі, вылічаецца тысячамі.

Гутарыў Яўген РАГІН

Умовы правядзення VI Рэспубліканскага фестывалю фальклорнага мастацтва “Берагіня” — на старонках “Куфра”.

“Халодны батык” календара

У Дзяржаўнай гісторыка-культурнай установе “Гомельскі палацава-паркавы ансамбль”, у яго паўночным крыле, нядаўна адкрылася персанальная выстаўка работ Ніны Прохаравай, прысвечаная Году роднай зямлі.

Ніна Прохарава нарадзілася ў 1961 годзе ў Новасібірску. Мастачка вучылася ў дзіцячай мастацкай школе ў Варкуце. Пасля заканчэння Рагачоўскай сярэдняй школы паступіла ў мастацкае вучылішча імя М.Б. Грэжава ў Растове-на-Доне. У 1997 г. скончыла мастацка-графічны факультэт Віцебскага педагагічнага ўніверсітэта імя П.М. Машэрава. Цягам 17 гадоў працуе загадчыкам мастацкага аддзела Рагачоўскай дзіцячай школы мастацтваў.

Пэндзлю Ніны Прохаравай належача акварэльныя серыі “Знакі задзяка”, “4 стыхіі”, “Поры года” і “Каляндар”. Апошняя серыя карцін і прадстаўлена на выстаўцы. Таксама ў склад экспазіцыі ўвайшлі некалькі работ, выкананых ў тэхніцы “халодны батык”.

Ул. інф.

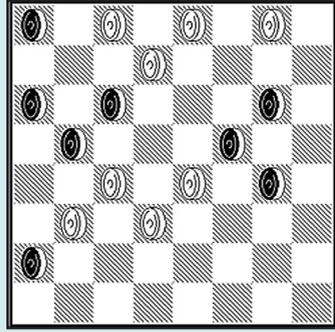
“Шашачная культура”

Сёння ў “Куфры” — заданні першага тура конкурсу на лепшае рашэнне шашачных кампазіцый і новыя творы нашых аўтараў. Уключаецца ў конкурс!

Пачынаем конкурс на лепшае рашэнне шашачных кампазіцый. Неабходна будзе рашыць 20 заданняў. У гэтым выпуску першыя заданні — № 202 (1) — № 206 (5). За знаходжанне пабочных рашэнняў або за доказ таго, што пазіцыя не рашаецца, будучы налічвацца дадатковыя балы. Рашайце конкурсныя заданні і кампазіцыі нашых аўтараў. Жадаем поспехаў!

№ 203 (2) — Юрый Мурадаў (Барысаў). Белыя: b2, c3, d2, e3, f2, h4, h6. (7). Чорныя: a5, b4, c7, d6, e5, f6, f8, g7. (8). Белыя пачынаюць і выйграюць.

№ 202 (1) — Віктар Шульга (Мінск)

№ 204 (3) — В.Шульга (Мінск). Белыя: c1, c5, c7, e5, f4, g3. (6). Чорныя: c3, d2, e3, f6, g5, g7, h2, h6. (8). Белыя пачынаюць і выйграюць.

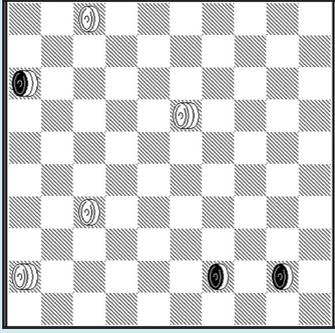
№ 205 (4) — Мікалай Вяргейчык (Гомель). Белыя: a1, e1, f2, f6, g3, g7, h2, h6. (8). Чорныя: b2, c3, d4, e3, e5, f8, h4. (7). Белыя пачынаюць і выйграюць.

№ 206 (5) — Ілля Вальтэр (Сама-рканд). Белыя: дамкі a1, a3, f2, g1, шашкі b4, c1, c3, e1, h2. (9). Чорныя: дамкі h8, шашкі a5, g7, h4. (4). Белыя пачынаюць і пазбываюць

ляць хадой шашку і дамку чорных.

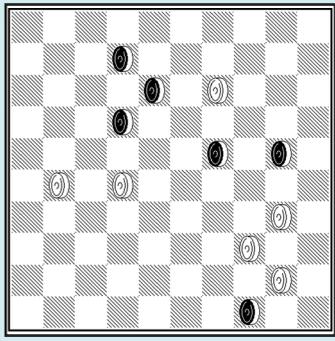
Адрозненне ў паметраў шашачнай дошкі і натацыі можна заўважыць на дыяграмах.

№ 2 — 100 — Уладзімір Сапяжынскі (Рагачоў)

№ 3 — 100 — Уладзімір Сапяжынскі (Рагачоў). Белыя: дамкі 44, Шашкі 10, 33. (3). Чорныя: шашкі 35, 36, 45. (3).

№ 1 — 100 — Уладзімір Сапяжынскі (Рагачоў)

Таксама ёсць адрозненне ў правілах бою шашак: 1) неабходна біць толькі большую колькасць шашак; 2) калі шашка праходзіць праз дамачнае поле і можа біць як шашка, а пасля гэтага застаецца на недамачным полі, то яна завяршае свой бой і застаецца шашкай; 3) калі шашка праходзіць праз дамачнае поле і не можа біць як шашка, то яна спыняецца на дамачным полі, ператвараецца ў дамку і працягвае гульнію як дамкі з наступнага ходу.

№ 208 — Дзмітрый Камчыцкі (Мажыгілёў). Белыя: b4, d6, e5, e7, f6, g5, h6. (7). Чорныя: a3, c5, e3, f8,

g3, h2 (6). Белыя пачынаюць і выйграюць.

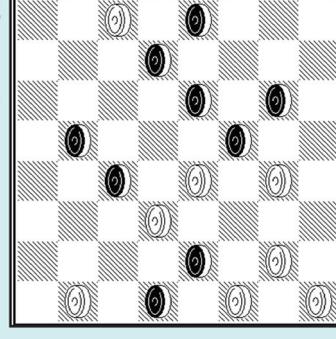
№ 209 — Міхаіл Сцефановіч (Гродна). Белыя: b6, c3, c7, d6, g7, h2. (6). Чорныя: a5, e3, e5, f2, f4, f6, g3, h8. (8). Белыя пачынаюць і выйграюць.

№ 210 — Міхаіл Сцефановіч (Гродна).

Белыя: a3, a7, b6, e7, f6, g5, g7. (7). Чорныя: a5, c3, d4, e3, f2, g3, h2, h4. (8). Белыя пачынаюць і выйграюць.

№ 211 — МВргейчык (Белыя: c3, c7, e1, e5, f4, g5,

№ 207 — Дзмітрый Камчыцкі (Мажыгілёў)

h6. (7). Чорныя: a5, b4, c5, d2, e3, g7, h2, h6. (8). Белыя пачынаюць і выйграюць.

Свае адказы і новыя кампазіцыі накіроўвайце на адрас:

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, рэдакцыя газеты “Культура”, “Шашкі”.
Адрас электроннай пошты: kultura@tut.by
Віктар ШУЛЬГА, майстар ФМЖД, нацыянальны майстар спорту па шашачнай кампазіцыі

Шаноўныя культасветработнікі! Жнівеньскі “Куфар” прапануе на сваіх старонках ўмовы правядзення VI Рэспубліканскага фестывалю фальклорнага мастацтва “Берагіня”.

Тэатральны складнік — г’еса Васіля Ікачова, прысвечаная вострасацыяльным пытанням барашчы з дзіцячым алкагалізмам. Думаецца, твор гэты дапаможа ў прапагандзе здаровага ладу жыцця. Завяршаем выпуск, па традыцыі, “Шашачнай культуры”.

Да новых сустрэч!

УМОВЫ ПРАВЯДЗЕННЯ VI РЭСПУБЛІКАНСКАГА ФЕСТЫВАЛЮ ФАЛЬКЛОРНАГА МАСТАЦТВА “БЕРАГІНЯ”

I. АГУЛЬНЫЯ УМОВЫ

1. VI Рэспубліканскі фестываль фальклорнага мастацтва “Берагіня” праводзіцца ў адпаведнасці з планам мерапрыемстваў па рэалізацыі Канцэпцыі нацыянальнай бяспекі Рэспублікі Беларусь ад 7 жніўня 2002 г. № 218 рп, зацверджаным распараджэннем Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, у адпаведнасці з Палажэннем аб парадку арганізацыі і правядзення фестывалю на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, фінансаваных з рэспубліканскага і (ці) мясцовых бюджэтаў, зацверджаным пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 18 красавіка 2006 г. № 521, Палажэннем аб Рэспубліканскім фестывалі фальклорнага мастацтва “Берагіня”, зацверджаным пастановай Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь № 9 ад 05.03.2007 г.

2. Мэты фестывалю

Фестываль праводзіцца ў мэтах: вывучэння, аднаўлення і захавання мясцовых (лакальных) традыцыйных культур, іх засваення шляхам вуснага пераімання; фарміравання каштоўнасных арыенціраў беларускага грамадства ў кірунку асэнсавання значнасці традыцыйнага мастац-

тва ў сістэме сучаснай беларускай і сусветнай культуры; сумеснай дзейнасці ўстановаў адукацыі, культуры, а таксама сям’і ва ўсебаковым выхаванні падрастаючага пакалення сродкамі народнай спадчыны беларусаў; пашырэння геаграфіі далучэння дзяцей, падлеткаў, моладзі да гісторыка-культурных каранёў сваёй Бацькаўшчыны; арганізацыі традыцыйных форм вольнага часу жыхароў краіны.

3. Удзельнікі фестывалю

У фестывалі прымаюць удзел дзіцячыя фальклорныя калектывы, аўтэнтчныя гурты, танцавальныя пары — выканаўцы народных побытавых танцаў, індывідуальныя выканаўцы (салісты) твораў розных відаў традыцыйнага мастацтва, якія вывучаюць, пераймаюць і папулярызуюць аўтэнтную мастацкую культуру свайго краю.

4. Этапы фестывалю

4.1. Фестываль ладзіцца ў чатыры этапы на працягу двух гадоў (студзень 2009 г. — чэрвень 2010 г.):

першы, другі, трэці этапы праводзяцца па рашэнні абласных, Мінскага гарадскога і раённых (гарадскіх) арганізацыйных камітэтаў.

4.2. Першы этап (мясцовыя мерапры-

емствы) праводзіцца са студзеня па верасень 2009 г. ва ўстановах культуры і адукацыі (у тым ліку ў дзіцячых садках і іншых тыпах пазашкольных), незалежна ад ведомаснай прыналежнасці, і ўключае ў сябе: фальклорныя і краязнаучныя экспедыцыі; даследаванне і вывучэнне гісторыка-культурнай спадчыны свайго краю (абрадаў, звычай, харэаграфічнага, музычнага (песеннага, інструментальнага) мастацтваў, празаічных жанраў, традыцыйных ра-мёстваў і інш.;

запіс выяўленых аўтэнтчных матэрыялаў на фота-, відэа-, аўдыё-, электронныя носыбіты; іх апрацоўка, сістэматызацыя, архівіраванне; практычнае выкарыстанне ў адукацыйнай і вучэбна-выхаваўчай рабоце;

стварэнне фальклорных калектываў; аднаўленне дзейнасці аўтэнтчных гуртоў;

навучанне дзяцей, падлеткаў, моладзі народным танцам, карагодам, скокам, гульням, песням (асабліва — абрадавым і прымеркаваным да абрадаў), ігры на беларускіх народных музычных інструментах, засваенне твораў вуснай народнай прозы, мастацтва ткацтва, традыцыйнай

“КУФАР”

Выпуск № 8 (32)

Захар. А, раскажу! Больш таго, і бацька ў Арцёма — не родны.... Сяргей Васільевіч браў маці з ім... А яна... Спачатку на месца знікала... Пазней — на год... Дзе жыве і як — ні Арцём, ні Сяргей Васільевіч не ведаюць... Можа, гэта жорстка? Не магу сказаць... Хоць і шкада бывае, што яна стала такой!...

Баброва. Чаму ж ты маўчаў, нягоднік?! Калі я піражкі прынесла, з тваражком і з капустай!...

Захар. Не дазваляў Арцём! Я ж сказаў! І цяпер шкадую, што не стрымаў слова... Я, здаецца, шкоды яму гэтым не зрабіў?

Баброва. Во яно як! Хто б мог падумаць!..

Маставая. Цішэй, цішэй: мы ж тут “у гасях”!...

Князева. Патрабуюцца месцы. Тут будзе цяпер “жаночая” палата. Так што, прабачце!.. Адно ўжо прывялі!...

Чуваць, як у калідоры ўзняла гвалт п'яная жанчына, а потым заспявала...

Усе выходзяць.

Заслона.

Дзея другая

Школьны клас. За сталом сядзіць Маставая. За партай — Арцём і Захар. Заходзіць Баброва.

Баброва. Не спазнілася? Добры дзень!

Маставая. Добры... Пакуль няма прадстаўніка прадпрыемства па вырабе безалкагольных напояў... Прозвішча ягонае? Зараз скажу... (*Зазірнула ўшытак*.) Калі каго цікавіць... Так, значыць, яго прозвішча — Калюжны.

Арцём. Хакеіст такі ёсць...

Стук у дзверы.

Маставая. Заходзьце!..

Уваходзіць Калюжны.

Калюжны. Добры дзень усім!

Амаль усе ў адзін голас: “Добры!..”

Калюжны. Расціслаў Ігнатавіч.

Маставая. Чакаем, чакаем, Расціслаў Ігнатавіч.

Калюжны. Ды быццам мае дзеці ў вашай школе не вучацца. І ўнукі — таксама. Чым магу дапамагчы?

Захар. Дзякуй за візітоўкі!..

Арцём. А я вам магу паказаць тое ж самае, што на іх было намалевана, наяве!.. (*Паказаў фігу*.)

Захар. Ён паказаў і за мяне. Лянуюся круціць з трох пальцаў.

Маставая. Прабачце, што тут у нас адбываецца?

Захар. Ён ведае...

Калюжны. Яны мяне з кімсьці блытаюць. Не звяртайце ўвагі.

Маставая. Ну што ж, адразу пераходзім да справы. Спадзяюся, размова атрымаецца ў нас сур’ёзная. (*Паставіла на стол бутэльку з-пад шампанскага*.) Ваш прадукт?

Калюжны (*з гонарам*). Наш. Па-

знаю. Трэці год вырабляем. Сёння якраз запусцілі новы гатунак... На мясцовай сыравіне... Рэч, скажу вам!.. Я сёння каштаваў... П’еш і піць хочацца, як ваду крынічную ў спёку... Во рэч! (*Паказаў вялікі палец*.)

Заходзіць Ленка.

Ленка. А яны вось дзе! Што ў вас тут? Зноў шампанскае п’ём, так? Не, мяне больш не прымусіце!.. Хлопцы, а вы куды падзеліся? Трое сутак не бачыліся, здаецца? Сёння што ў нас? Серада?

Маставая. Лена, сядзь.

Захар. Можаш і каля мяне.

Ленка. Ды ў мяне дагэтуль у роце перасыхае: вады вып’ю — галава кругам ідзе... І хоць бы хто патэлефанаваў, маўляў, дзе я, што са мной?! Сябры называюцца!.. О, дык гэта ж наша бутэлька! На сталe! Вы што, яе, бутэльку, судзіць сабраліся? І правільна! І хто такую гадасць вырабляе? Пакажыце мне яго!..

Калюжны. Посуд тут ні пры чым. У гэтым выпадку — бутэлька. У бутэльку можна і кіслаты наліць. Вы ж кіслату не станеце піць?

Захар. Я неяк газіраванага напоя чырвонага колеру выпіў шклянку — у мяне язык чырвоны быў колькі дзён! Добра, што хоць не нос, а то за Дзеда Мароза прынялі б!

Ленка. Але я п’ю звычайную ваду, слова гонару! І чай. (*Заўважыла Баброву, радасна*.) А-а!.. (*Абдымае яе*).

Баброва. Дык і ты, значыць, з імі была?

Ленка. Яны ж без мяне прападуць!

Баброва. А гаварылі: мы і бацька. Утрох.

Ленка. Хлусы! І не сорамна вам чалавека падманваць? Ну, я пайду. Толькі што вады выпіла і, адчуваю, зноў “плыву”!...

Баброва. Плыві, плыві дамоў.

Захар. Можна, я даведу Ленку да дому? Усялякае можа здарыцца. А?

Маставая. Канешне, канешне. Але... Я ніколі такой Ленку не бачыла.

Ленка. Таму што Ленка ніколі, можа, і не піла шампанскае. Пайшла, Захар!

Баброва. Не затрымлівайся ж! Глядзі там!..

Ленка павярнулася, паказала Бабровай язык і знікла.

Баброва. Не патрэбна мне такая нявестка!.. Усе чулі?..

Маставая. Прабачце. Я і не ведала, што ў маім класе такія вучні... І ўсе трое — выдатнікі, самае галоўнае. На іх арыентую іншых, каб прыклад бралі... Арцём на алімпіядзе на матэматыцы нядаўна перамог, Захар з Ленкай ездзілі на алімпіяды па гісторыі і мовазнаўстве... Узнагароды таксама прывезлі... Ні дыплом універсітэта, ні дзесяцігадовы пед-агагічны стаж не ідуць ні ў якое па-раўнанне, аказваецца, з чаркай... Расціслаў Іванавіч, мы разумеем, што тут — школа... І мы, магчыма, не мелі права выклікаць вас як прадстаўніка прадпрыемства па вырабе безалкагольных напояў “на дыван”, рабіць допыт, кідаць папрокі, а такое, безумоўна, будзе... Прадбачу ўсё гэта.

Калюжны. Ну што вы! Я здагадваюся, пра што пойдзе гаворка. Калі наша прадпрыемства вырабляла б аўтамабілі, а нехта разбіўся, таму што па-рушыў правілы дарожнага руху, то мяне як прадстаўніка таксама выклікалі б “на дыван”?

Маставая. Мы зусім пра іншае... **Калюжны**. Тады пра што?

Маставая. Сваім вырабам вы набліжаеце дзяцей да алкагалізму.

Калюжны. Я думаў, наадварот: адводзім убок. Ну, ну, цікава.

Маставая. Тут цікавага, на жаль, мала. Уявіце сабе: сядзіць за святочным сталом дзіця, пад мяккае месца падклалі яму падушачку, каб хоць во-чы бачылі, што робіцца на сталe, а ў руцэ — бакал... З шампанскім. Дзіця гордае: таксама п’ю! Паглядзіце на мяне! Звярніце ўвагу! Хоць там — бурда, тое, што ў бутэльцы, зусім піць, на мой погляд, нельга. Жах, што там!.. Я ўчора і сама купіла бутэ-льку дзіцячата шампанскага. Верыце, паўбубка выпіла, астатняе выпіла... Гэта, відаць, зроблена наўмысна для таго, каб дзіцячак таксама моршчы-ся, як моршчацца дарослыя, капі п’юць гарэлку, каняк...

Калюжны. Прабачце, мы ж, як ка-жуць, не шарашкіна кантора. На вы-

Заклучныя рэспубліканскія мерапры-емствы суправаджаюць музычныя інстру-ментальныя ансамблі Магілёўскага вучы-лішча мастацтваў, Магілёўскага музычнага вучылішча, аматарскія ансамблі г. Магілё-ва, Горацкага і Акцябрскага раёнаў (выка-рыстанне фанаграмы не дазваляецца).

4.6.6. Касцюмы ўдзельнікаў фестыва-лю

Касцюмы ўдзельнікаў фестывало ўяў-ляюць з сябе шматлікія варыянты арыгіна-лаў або копіі традыцыйных народных кас-цюмаў сваёй мясцовасці.

Для дзвючат — валасы заплітаюцца ў косы, упрыгожваюцца каснічкамі. Для хлопчыкаў абавязковым кампа-нентам касцюма з’яўляецца капялюш (ці іншы галаўны ўбор мясцовай традыцыі).

Абшук: у прадстаўнікоў мужчынскага складу — чобаты, жаночага — чаравікі ці туфлі — на скураной падэшве, не на высо-кіх абцасах.

Комплекс святочнага адзення аўтэн-тычных гуртоў павінен адпавядаць этніч-най традыцыі.

4.6.7. Працягласць фальклорных пра-грам:

да 10 (15) хвілін — удзел у прэзентацы-ях-аглядаж;

1,2 — 1,5 гадзіны — сольныя канцэрты (колькасць выступленняў з сольнымі пра-грамамі, удзел у сумесных імпрэзах, пра-цягласць выступленняў каардынуюць арга-нізатары фестывалоў).

Працягласць конкурсных праграм — гл. у II раздзеле: “Умовы ўдзелу ў прагра-мах і намінацыях заключных мерапры-емстваў фестывалоў”.

4.6.8. Крытэрыі ацэнкі фальклорных праграм

Крытэрыямі ацэнкі фальклорных пра-грам з’яўляюцца:

жанравая разнастайнасць;

захаванасць мясцовага рэпертуару і мастацкага стылю;

адпаведнасць фальклорных твораў уз-росту выканаўцаў;

здольнасць да імправізацыі;

узровень выканальніцкага майстэр-ства.

4.7. Падвядзенне вынікаў і ўшанаванне ўдзельнікаў фестывалоў

4.7.1. Формы заахвочвання ўдзельні-каў кожнага этапа фестывалоў вызначаюць адпаведныя арганізацыйныя камітэты.

4.7.2. Удзельнікі і пераможцы ў за-ключных рэспубліканскіх мерапрыемствах фестывалоў ушаноўваюцца адпаведнымі дыпламамі, сувенірамі, спецыяльнымі прызамі Рэспубліканскага арганізацыйна-га камітэта фестывалоў.

4.7.2.1. Па выніках конкурсных пра-грам і асобных намінацый дзіцячым фа-льклорным калектывам і аўтэнтчным гуртам, гасцёвым калектывам, танцаваль-ным парам, салістам, намінантам у дэка-ратыўна-прыкладным мастацтве надаюць званні:

“Лаўрэат” — з уручэннем спецыяльных прызой і дыпламаў (за 1-е месца);

“Дыпламант” — з уручэннем спецы-яльных прызой і дыпламаў (за 2-е і 3-е мес-цы).

4.7.2.2. Дзіцячаму фальклорнаму ка-лектыву і салісту, якія атрымалі найбольшую колькасць першых месцаў у конкур-сных праграмах і намінацыях фестывалоў, прысуджаецца “Гран-пры” з уручэннем спецыяльных прызой і дыпламаў.

4.7.2.3. Адпаведнымі дыпламамі і каштоўнымі падарункамі ўшаноўваюцца кіраўнікі калектываў, настаўнікі танцаваль-ных пар і салістаў, якія падрыхтавалі іх да конкурсу.

4.7.2.4. Калектывы, танцавальныя па-ры, салісты, якія не ўвайшлі ў лік перамож-цаў, заахвочваюцца падарункамі і дыпла-мамі:

“За ўдзел у VI Рэспубліканскім фестыв-алі “Берагіня”;

“За самабытнасць і адметнасць выка-наўчага стылю”;

“За арыгінальнае адлюстраванне тан-цавальнай спадчыны свайго краю”;

“За глыбіню пранікнення ў сэнсы тра-дыцыйнай мастацкай культуры белару-саў”;

“За пераемнасць і захаванне трады-цый мастацкай культуры свайго краю”;

“За пераемнасць і працяг традыцый мужчынскіх спеваў беларусаў”;

“За пераемнасць традыцый ансамбле-вага музычывавання”;

“За любоў і павагу да народнай спад-чыны Бацькаўшчыны”;

“За дзейсную папулярызачыю мастац-кіх традыцый Магілёўскага Падняпроўя”.

4.7.3. У выпадку неадпаведнасці за-яўленых і прадстаўленых на фестывалі мастацкіх праграм, а таксама іх неадпа-веднасці крытэрыям ацэнкі мастацкай творчасці ўдзельнікаў фестывальных пра-ектаў (калектывы, танцавальныя пары, са-лісты) эксперты маюць права не разгля-даць іх выступленні на прысуджэнне ім прызавых месцаў.

4.7.4. Рашэнні экспертнага савета пера-гляду не падлягаюць.

4.8. Арганізацыйныя пытанні ўдзелу мастацкіх дэлегацый у заключных рэспубліканскіх мерапрыемствах фестывалоў

4.8.1. Удзел у заключных рэспублікан-скіх мерапрыемствах фестывалоў ажыц-цяўляецца на падставе рашэння і заявак абласных і Мінскага гарадскога арганіза-цыйных камітэтаў (упраўленняў культуры). У склад мастацкіх дэлегацый дадаткова могуць быць уключаны фальклорны ка-лектыў, аўтэнтчны гурт і асобныя выка-наўцы, рэкамендаваныя мастацкім кіраў-ніком фестывалоў.

4.8.2. Заяўка змяшчае поўную назву ка-лектыву (з указаннем паштовага адраса, электроннай пошты, тэлефона, факса) і колькасны склад дэлегацыі (у тым ліку — мужчын, жанчын).

Да заяўкі дадаюцца:

аналітычная даведка аб правядзенні фестывалоў ў вобласці, г. Мінску (пры пад-рыхтоўцы даведкі неабходна звярнуць увагу на фактычны і статыстычны бакі ста-ну і развіцця традыцыйных форм народ-най творчасці ў раёнах, мікрарэгіёнах, вобласці ў цэлым; павінны быць адлюс-траваны пытанні даследавання фалькло-ру і этнаграфіі краю і іх вынікі (у жанрах, назвах твораў, даследаваных мястэчак), ге-аграфія фальклорна-краязнаўчай працы і ўдзелу ў ёй дзяцей і моладзі; асветлены пы-танні практычнага далучэння школьнікаў і ўдзельнікаў клубных фарміраванняў да фальклорных традыцый, навучання пад-растаючага пакалення розным відам і жанрам народнага мастацтва; праца з аўтэнтчнымі гуртамі і асобнымі носьбіта-мі мастацкіх традыцый, і інш. Матэрыялы падаюцца ў параўнаўчым аспекце (2001 — 2009 г.г.);

творчая інфармацыя: аб мастацкім ка-лектыве і яго кіраўніку, конкурсных танца-вальных парах і салістах;

поўны спіс удзельнікаў дэлегацыі (ука-заюцца прозвішча, імя, імя па бацьку кі-раўніка творчай дэлегацыі, кіраўніка і ўдзельнікаў фальклорнага калектыву, суправа-джаючых асоб);

праграмы выступленняў у конкурсах з вызначэннем жанру, назвы кожнага твора, у якім годзе, у якім населеным пункце (на-зва) і ад каго пераняты ці запісаны (про-звішча, імя, імя па бацьку, год нараджэння інфарматара(аў));

указаць прозвішча, імя выканаўцы(аў);

указанне тацэвальных пар і саліс-таў, аформленыя па форме, згодна з да-даткамі 1, 2;

запісы конкурсных твораў у выкананні калектывам, танцавальнымі парамі, саліс-тамі на лічбавых аўдыё- і відэаносьбітах;

якасныя мастацкія фотаздымкі паме-рам 10х15 см калектываў (3 шт.), (здымкі павінны быць зроблены на фоне прыроды і прыродна-ахоўных аб’ектаў);

запісы конкурсных твораў у выкананні калектывам, танцавальнымі парамі, саліс-тамі на лічбавых аўдыё- і відэаносьбітах;

якасныя мастацкія фотаздымкі паме-рам 10х15 см калектываў (3 шт.), (здымкі павінны быць зроблены на фоне прыроды і прыродна-ахоўных аб’ектаў);

ці народнай архітэктуры ў працэсе выканання твора — у дынаміцы), салістаў, танцавальных пар, штандара.

Фотадымікі прадстаўляюцца ў друкаваным і электронным фарматах, кожны фотаздымак павінен мець подпісы (назва ўстано-вы, калектыву, твора; прозвішчы і імяны выканаўцаў, клас, школа, у якіх яны навучаюцца, а таксама ўстанова, якая іх прадстаўляе).

4.8.3. Дакументы рытухуоцца на беларускай мове.

4.8.4. Пералічаныя дакументы дасылаюцца абласнымі і Мінскім гарадскім арганізацыйнымі камітэтамі ў Рэспубліканскі арганізацыйны камітэт (220086, г. Мінск, вул. Каліноўскага, 12, Інстытут павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў) да 6 снежня 2009 г. ў двух экзэмплярах: адзін — у друкаваным выглядзе (фармат А4), другі — у электронным выглядзе (на дыску ў тэксавым рэдактары Word 6.0 — 7.0, фармат RTF; шрыфт — Times New Roman, кегель — 14).

Тэрмін прадастаўлення дакументаў па асобных фестывальных праектах гл. у раздзеле “Умовы ўдзелу ў праграмах і намінацых заключных мерапрыемстваў фестывалю”.

4.8.5. Дакументы, якія прадастаўлены не ў тэрмін ці не ў поўным аб’ёме, да разгляду не прымаюцца.

4.8.6. Запрашэнне на ўдзел у заключным рэспубліканскім туры фестывалю накіроўваецца Рэспубліканскім арткамітэтам пасля разгляду прадстаўленых дакументаў, аўдыё-, відэаматэрыялаў і прыняцця рашэння (зацвярджэння спісу ўдзельнікаў).

4.8.7. Забезпячэнне ўдзельнікаў і гасцей заключных мерапрыемстваў фестывалю жылём і харчаваннем ажыццўляецца за кошт арганізатараў фестывалю.

Транспартныя выдаткі дастаўкі ўдзельнікаў і гасцей фестывалю ў раёны, на базе якіх праводзяцца заключныя рэспубліканскія мерапрыемствы, выезд з канцэртамі па раёне — за кошт накіроўваючага боку.

4.8.8. Кожны калектыў павінен мець штандар.

Выканаўчая дырэкцыя фестывалю: 247300, Аадрзел культуры Ацццбурскага рай-выканкама, вул. Савецкая, 57, г.п. Аццб-рскі, Гомельская вобласц. Кантакцныя тэ-лефоны: (8-02357) 2-12-80, 2-17-36.

II. УМОВЫ ўДЗЕЛУ

ў ПРАГРАМАХ І НАМІНАЦЫЯХ

ЗАКЛЮЧНЫХ

МЕРАПРЫЕМСТВАў ФЕСТЫВАЛЮ

1. УМОВЫ ўДЗЕЛУ ў III РЭСТУБЛІ-КАНСКІМ ТУРНІРЫ САЛІСТАў — ВЫКАНАўЦАў ТВОРАў НАРОДНАЙ СПАДЧЫНЫ

1.1. У III Рэспубліканскім турніры салістаў-выканаўцаў твораў народнай спадчыны (г. Лепель, Віцебская вобласць, 12 — 13 лютага 2010 г.) удзельнічаюць па тры прадстаўнікі (вучні 8 — 11 класаў) ад кожнай вобласці і г. Мінска і два — ад раёна, на ба-зе якога праводзіцца турнір.

Конкурс праводзіцца ў два туры.

1.1.1. У першым туры сваё майстэрства выканаўцы даманструюць ў наступных намінацях:
найгрыш (з прылеўкамі і скокамі), які выконваецца на любым беларускім народным інструменце; народная проза (легенда ці вуснае апа-вяданне пра людзі);

дэкарацыйна-побытваяе мастацтва (выразанне выцінанкі-фіранкі на акно). Заданне ад пачатку і да канца выконва-ецца падчас конкурсу. Вышанька можа вы-рабляцца з газеты, размалёўвацца фарба-мі.

1.1.2. У другім туры прымае ўдзел з агульнай колькасці палова выканаўцаў, якія атрымалі па суме выступленняў боль-шы бал. Паміж сабой яны спаборнічаюць у наступных намінацях:
песня абрадавая (вясна — лета, вясел-ле — хрэсьбіны); пазаабрадавая (2 творы на выбар);

найгрыш (з прылеўкамі і скокамі); народная проза (казка). Працягласць выступлення — да 10 хві-лін.

Ацэнка песні і найгрышу ажыццўля-ецца па 10-бальнай сістэме, прозы і выра-бу ДПМ — па 5-бальнай сістэме.

Крытэрыі ацэнкі па намінацях турніру салістаў адпавядаюць агульнапрынятым крытэрыям ацэнкі фестывальных пра-грам.

2. УМОВЫ ўДЗЕЛУ ў VI РЭСТУБЛІ-КАНСКІМ КОНКУРСЕ ТАНЦАВАЛЬНЫХ

ТАР — ВЫКАНАўЦАў НАРОДНЫХ ПО-БЫТАВЫХ ТАНЦАў

1. У VI Рэспубліканскім конкурсе танца-вальных пар — выканаўцаў народных по-бытавых танцаў (г. Горкі, Магілёўская воб-ласць, 19 — 20 сакавіка 2010 г.) прымаюць

удзел прадстаўнікі мастацкіх калектываў устаноў культуры, розных тыпаў адкацацый-ных школ, пазашкольных устаноў (вучні 5 — 11 класаў) — па тры пары ў кожнай ўз-роставай групе (5 — 6 кл., 7 — 8 кл., 9 — 11 кл.) ад кожнай вобласці і г. Мінска і па 2 пары — ад раёна, на базе якога прахо-

дзіць конкурс.

1.1. Выканаўцы прадстаўляюць мясц-овыя варыянты (з захаваннем адметнага мастацкага стылю) праграмных танцаў:

1.1.1. *Група 5-х — 6 класаў:* “Лявоніха”, “Полька імправізаваная”, “Полька “Ба-бачка”; “Кракавяк”; “Падэстань”, “Мат-лёт” (“Какетка”)*.

1.1.2. *Група 7-х — 8-х класаў:* “Лявоніха”; “Полька імправізаваная”;

“Mікіта” (ці танцы гэтага тыпу з іншымі на-звамі: “Тэўкачыкі”, “Зяці”, “Зяёнец”, “Крыжачок” і інш.); “Падэстань”; “Крака-вяк”; “Лысы” (“Карапет”); “Какетка”; “Месяц” (“Ва саду лі”)*.

1.1.3. *Група 9-х — 11-х класаў:*

“Лявоніха”; “Полька імправізаваная”; “Mікіта” (ці танцы гэтага тыпу з іншымі на-звамі); “Ва саду лі”; “Войра”; “Падэстань”; “Субота”; “Каханачка” (“Каханэчка”); “Па-рныя скокі” (тыпу “Руката”); “Вальс” (“Ва-лец”, “Вальсок”) (“Ночка”, “Лысы”, “Ме-сяц”)*.

Праграма конкурсу танцавальных пар можа змяняцца — памяншацца ці павяліч-вацца за кошт дадатковага рэпертуару, што змешчаны ў дужках, пазначаных (*). Зме-ны асноўнай праграмы каардынуюць арга-нізатары турніру.

5. У рамках Праграмы ў кожнай ўзрос-тавай групе адбудзецца конкурс на лепшае выкананне мясцовых варыянтаў “Імправі-заванай полькі” і “Лявоніхі”.

Пары-пераможцы — па адной у вы-значаных намінацях у кожнай ўзроставай групе — узнагародзяюцца “Дыпломам глядацкіх сімпатый”.

6. Танцавальныя пары, якія ўвайшлі ў фінал (у сваіх групах), а таксама творчыя дэлегацыі кожнай вобласці і г. Мінска па-за конкурсам прадстаўляюць гледачу па 2 — 3 мячоўвая (рэгіянальныя) танцы, якія не былі заўялены ў конкурсных праграмах.

3. УМОВЫ ўДЗЕЛУ ў V РЭСТУБЛІ-КАНСКАЙ НАВУКОВА-ПРАКТЫЧНАЙ

КАНОФЕРЭНЦЫІ “ТРАДЫЦЫЙНАЯ КУЛЬ-ТУРА І ДЗЕЦІ: ПРАБЛЕМЫ ЭТНАВЫХ-ВАННЯ”

(Т а н е ц і, П р о з а)

1. У V Рэспубліканскай навукова-пра-ктычнай канферэнцыі (г. Лагойск, Мінская вобласць, 17 — 18 красавіка 2010 г.) пры-маюць удзел навукоўцы, аспіранты, магіс-транты, выкладчыкі і студэнты навучаль-ных устаноў, бібліятэчныя, музейныя і клубныя работнікі, настаўнікі і вучні розна-га тыпу агульнаадукацыйных і мастацкіх

Арцём. Захар!

Захар. Што: “Захар”?

Арцём. Не трэба, прашу цябе.

Баброва. Мне цікава. Ну, ну? Пра-цягай, сынок.

Захар. Арцём не дазваляе, хіба ж не бачыш? А бацька ў яго, між іншым, добры чалавек… Не п’яніца, у рэшце рэшт, хаця і можа іншы раз дазволіць сабе… Не без тата… І не гыркае, як наш: пайду з дому… З мяне хопіць… Адна жыві… Надакучыла карміць усіх… Без мяне з голадау памраце!.. Добры бацька ў Арцёма…

Паўза.

Баброва. Давайце дядзім, што за-сталося. Не панясу ж я дамоў… *(Выклад-вае з сумкі ежу, частуе і Арцёма.)* Я ця-бе выклігла б, Арцёмка, але ў мяне ня-ма грошай. Бегала, думала, пазычу ў ка-го са знаёмых, ды ў іх таксама не ўзяла. *За перакусам застае іх класная Маставая.*

Маставая. Смачна есці!

Убачыўшы класную, Арцём папяр-хнуўся, ускочыў з ложка. За ім ўзняўся і Захар.

Арцём. Добрай раніцы!

Захар. Вы праходзьце, праходзь-це. Сядайце!..

Маставая. Дзякуй. Знаёмы па-кой…

Захар. Мы ж на экскурсію сюды прыходзілі.

Арцём. Разам з вамі. Памятаеце?

Маставая *(з’едліва).* І вам, як вы-светлілася, тут спадабалася.

Арцём. Не, зусім не… Што тут мо-жа спадабацца?

Маставая. А чаму ж тады тут ака-заліся?

Захар. Мы выгілі!.. Сюды цвяро-зых не прывозяць. Толькі на экскур-сію…

Арцём. Але цілі дзіцячае шампан-скае.

З’яўляецца Сцізорык. Прыносіць бутэльку з-пад дзіцячага шампанска-га.

Сцізорык. Не заўсёды напісанаму верыць трэба.

Захар. А мы паверылі!

хае з бутэлькі, што ачмурыць можна, калі панюхаеш… Гэта вам як класнаму кіраўніку — “на памяць”. *(Выходзіць.)* *Маставая ўзяла бутэльку, не ведае, што з ёй рабіць, а потым усё ж засуну-ла ў сумачку…*

Захар. У Арцёма ўчора дзень на-раджэння быў…

Маставая. Віншую, хоць і са спаз-неннем… Хто быў на вечарыне?

Арцём. Ды мы не вечарам святка-валі… Узень… А былі мы з Захарам. Ну, і бацька…

Маставая. Зразумела. І бацька, значыць, вас напаіў?

Арцём. Ён купіў нам дзіцячае шампанскае. Ён мне заўсёды яго кул-ляе… Калі Новы год ці якое яшчэ свя-та…

Маставая. Ну, ну, далей.

Баброва. Госпадізі!..

Захар. А што далей? Бацька павін-шаваў Арцёма і пайшоў некуды… А мы спухалі музыку і пілі шампанскае…

Маставая. Шампанскае? Дзіця-чае?

Баброва. І я ўжо таксама пера-стаю верыць ім!..

Захар. Мама! Гэта пазакласны ўрок. Не перашкаджай.

І рагатам з-пад коўдры вылузва-ецца Карэткін. Ён цалкам апрануты, і выгляд у яго даволі прыстойны.

Карэткін. Я, гэта ўсё я!..

Арцём. Тата!

Карэткін. Як бачыш, сынок… Я гэ-та я. Прабач.

Арцём. Ды я… я нічога.. Што я?..

Маставая. Сямейны падрад?

Баброва. Не хапае толькі мамы.

Калі яшчэ мама такай!..

Маставая. А я, дарэчы, вашай ма-мы ніколі не бачыла… Сяргей Васіль-евіч, як жа так?

Карэткін. Вось так… Такі я ду-рань… Забіце мяне… Расстраляйце, калі ёсць за што… А як атрымалася, так атрымалася…

Маставая. Я ж лічыла вас пры-стойным бацькам, за прыклад іншым ставіла…

Арцём. А ён такі і ёсць! Вы не па-мыляліся. Не трэба дакараць майго бацьку… Прашу вас.

Карэткін *(Маставой).* Пазычце нам грошай. Каб выбрацца адсюль. З гэтага пекла… Я аддам. Хутка.

Маставая. А колькі патрэбна?

Карэткін. Там скажучь…

Баброва. Могуць сказаць і тут…

(Перадала квіток.)

Маставая. Такіх грошай у мяне, на жаль, няма.

Карэткін. Што ж, тады давядзецца нам з Арцёмам тут жыць яшчэ тры дні.

Баброва. Што з вамі зробіш? Доб-ра, пазычу… Калі побач сведкі ёсць, то не рызыкую…

Баброва аддае грошы Карэткіну.

Карэткін. Пайду выпівацца. А што да дзіцячага шампанскага, то мая тут віна… Цалкам… Я пераблытаў бу-тэлькі… Дзве сталі побач: адна — з сапраўдным шампанскім, адна — з разведзеным спіртам… Не тую ўзяў…

Трэба ўжо акуляры выпісаць, а я усё неж не выберуся да доктара па рэ-цэпт…

Захар. А мы паспрабавалі — доб-ра пайшо… Дзіцячае шампанскае.

Давай яшчэ? Давай. А там і дно пака-зался. І на тым дне, як у Горката, мы і апынуліся…

Карэткін. Усё, больш ніката шам-панскага! А то заўтра прыдумваюць гандляры дзіцячае піва, дзіцячую га-рэлку, дзіцячыя цыгарэты… А мы ж ненадумныя… Агі!.. Ды што там!.. Ага!.. Скажыце, скажыце на сходазе, усім бацькам скажыце… *(Рагатам ён згубіў прытомнасць, пахіснуўся і асу-нуўся на падлогу.)*

Арцём *(кінуўся да яго).* Тата!

Маставая. Выклікайце “хуткую”!

Баброва. Захар, чаго стаіш?

Захар. Ага! *(Выбігае.)*

Баброва. А я — за вадой! Вады! Чалавек памірае!.. *(Выбігае.)*

Сцізорык і Князева прыносяць ва-ды. Рагуюць Карэткіна. Чувць сірэну “хуткай дапамогі”.

Арцём. Я люблю цябе, тата… Не памірай… Як жа я адзін без цябе?!. *(Сантары выносяць Карэткіна з пала-ты.)*

Сірэна “хуткай дапамогі”. У палату вяртаюцца Захар, Баброва і Маставая.

Баброва. А… а грошы? Што, з са-бой ён грошы так і павёз?

Захар. Я аддаў.

Маставая. Захар, а маці ў Арцёма ёсць?

Захар. Ён забараніў мне пра гэта гаварыць. Усім. Нават вам.

Паўза.

Маставая. Значыць, няма… А да мяне толькі цяпер дайшло… Бо я нівод-нага разу не бачыла маці на сходах…

Заўсёды бацька прыходзіў… Не такі, як сёння… Не сказала б, што бачыла хоць раз яго ў нецвярозым стане…

Захар. Ён не п’е. А што трапіў со-ды, у выпярэзнік, гэта выпадко-ваець… Сапраўдныя выпівохі соды рэ-дка трапляюць… Я толькі цяпер гэта зразумеў…

Баброва. Расцеш, сынок, стапе-еш!..

"Квецень..." на лініі стылю

У.Кожух. "Пасар".

Тонкімі рукамі разрывае звычайны для палотнаў Уладзіміра Кожуха спакой дзяўчына ў роспачы. Карціна "Аплакванне" — надзвычай экспрэсіўная: над пустой зямлёй і ў пранізліва сінім небе раскінуліся хударлявыя рукі той, якая багата страціла і якой яшчэ шмат што патрэбна вынесці. Гэта не тыя звычайныя для мастака паэтычныя арыстакраткі з ганарлівым профілем і строгай постацю, якіх, быццам іншаземных гасцей на адпачынку, не турбуюць ніякія клопаты.

"Квецень вясны" ахутвае рознакаляровай мазаікай, а восень — макраватым чырвона-бурым покрывам. Жывапісец наўмысна скажае кампазіцый-

Выстаўка твораў заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі Уладзіміра Кожуха адкрылася 30 ліпеня ў будынку Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь. На ёй прадстаўлены жаночыя партрэты, вясковыя пейзажы мастака, створаныя ў апошнія гады. Лінія стылю творцы працягваецца, але новыя крокі нязменна ўражваюць.

ныя прапорцыі, быццам імкнучыся змясціць у карціне як мага большую частку наваколля, стаць уладаром таго, што ён паказвае. Кампазіцыя, якая дэманструе мастакоўскае ўменне, — на карціне "Воблака", дзе акаляючая двух веласіпедыстаў прырода, здаецца, зараз паглыне іх, ці яны патонуць у пульхнай салодкай ваце вялізнага воблака. Яно, з'яўляючыся цэнтральным элементам палатна, нібы насоўваецца на глядача.

Традыцыйным для Уладзіміра Кожуха з'яўляецца выбелены каларыт, неэмацыйны, без жарсцяў. Мастак не хоча шакіраваць, а паказвае сваю ціхую замілаванасць кожным момантам любой прыроднай з'явы.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

У.Кожух. "Клапатлівая флора".

Мінск: ЖЫВЫ, пульсуючы, таямнічы

Г.Вараб'ёва.

"Царква Аляксандра Неўскага".

За месяц да Свята горада Мастацкая галерэя твораў Л.Д. Шчамялёва праводзіць чарговую выстаўку, прысвечаную Мінску. Тэма роднага горада для стальных мастакоў — невычарпанная: у іх творчасці яна раскрываецца часам у нечаканых аспектах, ракурсах і фарбах. Побач з вядомымі майстрамі працуюць сціплыя працаўнікі палітры і пэндзля, якія часам увасабляюць унікальныя моманты жыцця нашага любімага горада. Сярод іх — Галіна Вараб'ёва, якая ў жывапісе ўжо больш за 40 гадоў.

У пейзажах, што прадстаўлены на ейнай персанальнай выстаўцы "Мінск жывапісны", няма сучасных рытмаў развітога індустрыяльнага горада, якім ён стаў за апошнія паўстагоддзя, затое закладзены лірычная, душэўная прыгажосць і задумлівая мяккасць прыроды. Мінск — гэта не толькі шматлікія манументальныя збудаванні і архітэктурныя адметнасці, гэта яшчэ і дзіўныя па сваёй па-

этыцы паркі, скверы і сады: вясновы разліў на Свіслачы, старое балотца ў Лошыцы, змрочны туман у Курапатах — большасць сюжэтаў карцін падкрэсліваюць захоплены погляд мастачкі на навакольны свет.

Інакш кажучы, творы Вараб'ёвай — амаль імпрэсіяністычныя па каларыце і рамантычныя па змесце, ствараюць нечаканы вобраз горада: жывога, пульсуючага і, адначасова, таямнічага — поўнага свету, колеру, і... кветак. Бэз, архідэі, касачы, рамонкі, дзёмухаўцы — настолькі звычайныя для мінчан гарадскія кветкі — у яе работах становяцца не проста прыгожай "атрыбутыкай", а своеасаблівым сімвалам жыцця нашай сталіцы.

Цягам усяго творчага шляху мастачка не адступала ад традыцыі пісаць на пленэры, што становіцца ўсё больш рэдкай сярод пейзажыстаў. Гэтая асаблівасць, можна сказаць, у вышэйшай ступені вызначае само паняцце жывапіснай пластыкі, падкрэсліваючы глыбокую эстэтычную накіраванасць экспазіцыі.

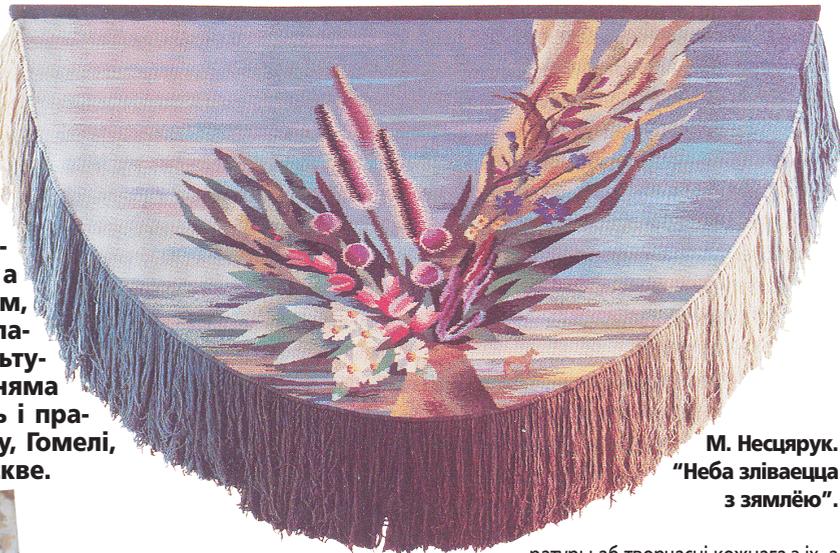
Марыя МІХАЙЛАВА,
супрацоўнік Гарадской
мастацкай галерэі твораў
Л.Шчамялёва.

Г.Вараб'ёва. "Касачы".

Рэгіяналізм — гэта найперш пачуццё

Пабачыў свет ілюстраваны альбом-кніга "Сучаснае выяўленчае мастацтва Магілёўшчыны" (аўтар-складальнік — Святлана Стругіна). Гэта — першае выданне такога роду, прысвечанае 170 мастакам Магілёўшчыны, а таксама яе ўраджэнцам, якія пакінулі след у беларускай выяўленчай культуры. Некаторых з іх ужо няма з намі, іншыя — жывуць і працуюць у Мінску, Віцебску, Гомелі, Гродне, Пецярбургу, Маскве.

М. Несцярук.
"Неба зліваецца з зямлёю".

шчыны — адна з самых яркіх старонак нашага краю, якая грунтуецца на векавых традыцыях беларускай і еўрапейскай класічнай культуры", і што "рэгіяналізм — пачуццё асаблівай любові да малой радзімы, шчырае імкненне мастака да адлюстравання паэтычнай прыгажосці родных мясцін, глыбокая цікавасць да страчаных побыту, абрадаў і звычаяў".

Аўтар альбома Святлана Стругіна распавядае пра гісторыю станаўлення і развіцця выяўленчага мастацтва рэгіёна на працягу XIV — XX стст., пра няпростыя творчыя пошукі сучасных жывапісцаў, графікаў, скульптураў, прыкладнікоў краю і на аснове глыбокага вывучэння мясцовых мастацкіх працаў упэўнена заяўляе, што "выяўленчае мастацтва Магілёўшчыны будзе ў далейшым развівацца па шляху аднаўлення і пошуку новых вобразных рашэнняў, адлюстроўваючых праблемы, якія існуюць у жыцці..."

У альбоме пададзены біяграфіі мастакоў з дадаткам пераліку асноўнай літа-

ратуры аб творчасці кожнага з іх, а 120 каляровых і чорна-белых ілюстрацый дадаткова раскрываюць яркую карціну творчага жыцця мастакоў Магілёўшчыны і яе ўраджэнцаў, пачынаючы з 30-х гадоў XX ст.

Ёсць, канешне, і некаторыя, у асноўным — фактычныя, памылкі. Напрыклад, не вызначана, што такія мастакі, як Г.Сурма, С.Нартава, У.Міхайлоўскі, В.Чайка, П.Драчоў, ужо, на жаль, пайшлі з жыцця. У альбоме ж усё яны "жывуць" у Мінску (Г.Сурма — у Брэсце). Але выданне кнігі з'яўляецца сапраўды значнай падзеяй, "інтэлектуальным і духоўным скарбам як для сучаснікаў, так і для будучых талентаў".

Кніга надрукавана ТАА "Белпрэнт" пры падтрымцы Магілёўскага абласнога выканаўчага камітэта і Магілёўскага абласнога мастацкага музея імя П.Масленікава. Няма сумнення, што яна будзе цікавай для мастацтвазнаўцаў, культуролагаў, выкладчыкаў школ і ВНУ, краязнаўцаў, музейшчыкаў і ўсіх аматараў прыгожага.

Б.К.

Адчуць герояў эпохі

Галерэя вобразаў сучаснікаў у жывапісе і графіцы члена Беларускага саюза мастакоў Віктара Крука прадстаўлена ў Віцебскім абласным краязнаўчым музеі.

Мастак з Шаркаўшчыны прапанаваў экспазіцыю "Узнёслае і зямное", куды ўвайшлі 45 работ розных гадоў. Выстаўка прысвечана 60-годдзю творцы.

Партрэты знакамітых людзей Віцебска займаюць галоўнае месца ў экспазіцыі. Гэта асобы, з якімі звязаны нашы карані: Уладзімір Караткевіч, Васіль Быкаў, Язэп Драздовіч... З карцін Крука глядзяць на нас сучасныя віцебскія мастакі: А.Скавародка, А.Шыёнак, А.Крошкін і многія іншыя. Аўтар добра перадае не толькі знешнюю, але і ўнутраную, узвышаную, сутнасць сваіх герояў — твораў у розных галінах мастацтва — і ўключае ў рэалістычны жывапіс элементы метафары і сімволікі. Адсюль — і назва выстаўкі.

У экспазіцыі таксама можна ўбачыць пейзажы, якія намаляваны на

міжнародных пленэрах І.Рэпіна, І.Хруцкага і Я.Драздовіча. Работы адлюстроўваюць прыгажосць і тонкую адчувальнасць да розных праяў прыроды. Творы Крука ярка дэманструюць традыцыі мастацкай школы яго часу.

Пасля заканчэння ў 1972 годзе з чырвоным дыпломам мастацка-графічнага факультэта Віцебскага педагогічнага ўніверсітэта (вучыўся ў Ф.Гумена, І.Сталера) Віктар Крук паехаў працаваць на Шаркаўшчыну. З тае пары ён — адзін з многіх сваіх аднакурснікаў — працуе па атрыманай спецыяльнасці пед-

агога, выкладае ў шаркаўшчынскіх дзіцячай школе мастацтваў і сярэдняй школе. Працуе ў станковай графіцы, акварэлі, жывапісе.

З нагоды юбілею на адрас Віктара на прэзентацыі выстаўкі гучалі віншаванні, мастака ўзнагародзілі ганаровай граматай за значны ўклад у выяўленчае мастацтва.

Тацяна САЛАЎЕВА
Віцебск

В.Крук. "Уладзімір Караткевіч".

Сярод "знакавых" імёнаў — В.Бялыніцкі-Біруля, П.Масленікаў, В.Грамыка, У.Стальмашонак, А.Бархаткоў, Г.Паплаўскі, І.Басаў, А.Асецкі, сённяшнія мастакі Магілёўшчыны, якія "робяць надвор'е" ў сучасным мастацтве: С.Абрамаў, В.Калтыгін, А.Ціткоў, У.Шпартаў, Г.Конанова, Л.Журавовіч, А.Яскокайц, У.Рубцоў, А.Кондуб, Ю.Несцярук, А.Сувораў і інш.

У сваім уступным слове старшыня Магілёўскага абласнога выканаўчага камітэта Пётр Руднік слушна адзначае, што "сучаснае выяўленчае мастацтва Магілёў-

Замежныя гастролі для Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы Беларусі імя Рыгора Шырмы — рэч абсалютна звычайная, зусім не з разраду дзівосаў, што здараюцца раз у жыцці: па некалькі разоў на год артысты выезджаюць у Германію, Данію, іншыя краіны Еўропы з самымі рознымі творчымі праектамі. Цяперашняя вандроўка ў Аўстрыю і Польшчу (гл. “К” № 31 за 2009 г.) аказалася аднымі з самых працяглых і запамінальных. Адначасова на двух прэстыжных фестывалях капэла, падзяліўшыся на дзве часткі, у чарговы раз зарэкамендала сябе адным з вядучых... оперных калектываў свету.

— У горад Шчэцін нас запрашалі тры гады запар, — распавяла мастаці кіраўнік і галоўны дырыжор Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы імя Р.Шырмы, народная артыстка Беларусі Людміла ЯФІМАВА. — Але тэрміны супадалі з нашымі традыцыйнымі гастролі ў Германію, і мы вымушаны былі адмаўляцца. Нарэшце, паездка на фестываль “Опера ў замку” спраўдзілася. Ён сапраўды адбываецца ў старадаўнім замку, на адкрытым паветры. Што ж да тэматыкі, дык арганізатары ўвесь час шукаюць штосьці новае. У мінулыя гады і тэнараў з усяго свету збіралі, і аперэты ставілі. Сёлетняе ж свята было прымеркавана да 170-годдзя першай опернай пастаноўкі ў Варшаве. Публіка сцякаецца сюды не толькі з розных куткоў Польшчы, але і з многіх еўрапейскіх краін, уключаючы радзіму оперы — Італію. Ды ўсё ж, на маю думку, галоўнай “дзейнай асобай” фестывалю застаецца сам замак, адноўлены ў па-

нем давялося сядзець хвілін дзясць на замерзлых прыступках і не варушыцца. У мяне мурашкі па шыры бегалі — нават не столькі ад холаду, колькі ад уражання. А скончыўся спектакль — заці і дождж. Паспех быў ашаламляльны! Наш хор па сцэнічных паводзінах і культуры выканання быў прызнаны лепшым у Еўропе.

— У Аўстрыі, — да размовы далучыўся дырэктар капэлы Аляксандр ЧУМАКОЎ, — быў такі ж поспех, толькі без “навальнічных” праблем. Тамтэйшы фестываль праходзіць у спецыяльнай зале на 1500 чалавек, пабудаванай 50 гадоў таму кіламетраў за сто ад Зальцбурга. Праўда, спачатку зала прызначалася для богаслужэнняў, але з цягам часу яе прыстасавалі для канцэртаў і спектакляў. Там мінімум жалезабетону, унутры ўсё абліцавана дрэвам, вельмі добрая акустыка. Адзінае — не прадугледжаны гримёркі для хору, і нашым артыстам, каб выйсці на сцэну,

Хор у шторм

“Оперная кар’ера” шырмайскай капэлы

спяваенны час. Там ёсць і рэпетыцыйныя залы, і канцэртныя, і тры ўнутраныя дворыкі. Цэнтральны з іх, які раней выкарыстоўваўся для з’езду гасцей, прымае публіку і цяпер: асноўныя фестывальныя падзеі адбываюцца менавіта ў ім. А балюстрады, балкончыкі, рэліктавыя дрэвы, нават гадзіннікі на вежы становяцца часткай “сцэнаграфіі”.

— Артысты капэлы ўдзельнічалі ў пастаноўцы оперы “Самнабула” Беліні. Яе харавых сцэн, вядома, не было ў вашым репертуары, ды і сама гэтая опера, што лічыцца адной з вяршынь мастацтва бельканта, не ішла ў нашым тэатры.

— Мы працавалі ў даволі жорсткім рэжыме. Ноты атрымалі ўсяго за два тыдні да прэм’еры, а гэта — 400 старонак дробным тэкстам, больш як тры гадзіны музыкі. Усё трэба выконваць на памяць — на мове арыгінала, па-італьянску. Вывучылі! На месцы рэпетыцыі доўжыліся тры дні: 2 гадзіны запар працуем — 30 хвілін адпачываем, і гэтак па 8 гадзін на дзень. А спектакль — складаны! Безліч асобных рэплік, вялікая дынамічная шкала, хор увасабляе самыя розныя сацыяльныя пласты грамадства: тут і сяняне, і вайскоўцы, і свецкія дамы, і семінарысты. І ўсё — у руху, ды не проста на сцэне, а ў замкавай прасторы. Удзельнічалі ў спектаклі і жывыя коні: граф Радольф, паводле сюжэта, вяртаецца ў родны замак — ён і яго падданыя эфектна выезджаюць на конях. Зразумела, у такіх умовах кожная мізансцэна патрабавала асаблівай зладжанасці дзеянняў артыстаў, не гаворачы ўжо пра зладжанасць спеваў — падкрэсла, на адкрытым паветры.

— А раптам надвор’е перашкодзіць?

— На гэты выпадак публіка запасаецца парасонамі, аркестр сядзіць пад тэнтам (праўда, гэтым разам ён прагнуўся, вада палілася на групу вялянцэлей — і музыканты пабеглі ратаваць інструменты, але спектакль працягваўся). Ну, а салістам і хору ўвогуле даводзіцца працаваць, нягледзячы ні на што. У дзень прэм’еры надвор’е папраўдзе быццам выпрабавала артыстаў на трываласць. Дождж, холад, ураганныя вецер — і дэкальтэ з крыналінамі. У апошняй сцэне Аміна, дзяўчына-лунацічка, выходзіць босая, у пеньюары, на сяміметровай вышыні. Шторм такі, што, здаецца, проста скіне яе зараз адтуль! А яна ж яшчэ і спявае — такіа каларатуры выводзіць! Геранія, ды і толькі! Дый артыстам хору пад гэтакім ліў-

даводзілася ісці праз вуліцу. На Захадзе часта сустракаюцца такія фестывальныя залы, адкрытыя не ў вялікіх гарадах, а на ўлонні прыроды, прычым у комплекс з добра развітай інфраструктурай. Капэла ўдзельнічала ў выкананні 9-й сімфоніі Бетховена, у пастаноўках яго оперы “Фідэліо” і “Нюрнбергскіх майстарцінгероў” Вагнера. У чэрвені два тыдні доўжыўся пастаноўчы перыяд, а потым мы прыязджалі, ужо ў ліпені, непасрэдна на фестываль. Музыка на ім гучыць самая розная, нават буйныя спектаклі ідуць без купюр, а склад выканаўцаў — заўсёды інтэрнацыянальны. Не толькі салісты, але і аркестр, і хор былі складзены з прадстаўнікоў розных еўрапейскіх краін.

— І не толькі спяваць, але і ўвасабляць рэжысёрскія задумы! Цікава, а як была вырашана пачатковая бойка ў оперы Вагнера?

— Вельмі рэалістычна: мужчыны высокавалі ў піжамах і накідвалі адзін на аднаго. Знакаміты аўстрыйскі дырыжор Густаў Кун, які выступаў таксама рэжысёрам, імкнуўся надаць пастаноўкам універсальны змест, актуальны для любой эпохі. Таму дзея адбывалася без джаракцаў, у “Фідэліо” артысты выходзілі спачатку ў чорных майках і штанах, потым — у чорных смокінгах. А ў “Нюрнбергскіх майстарцінгероў” — у сучасных строях, зверху якіх накідвалі абрысы старадаўніх, зробленыя быццам на сетачку, у фінальнай сцэне артысты скідвалі тую “сетачку”, бы “знешнія” гістарычныя прыкметы, і канчаткова становіліся нашымі сучаснікамі, блізкімі нам па ўнутраным самаадчуванні.

— А як адчуванне артыстаў напярэдадні новага сезона, калі капэла споўніцца 70?

— Гастролі, вядома, “перацяжкі” ў адпачынак. Але ўжо 1 верасня, — дадала Людміла Барысаўна, — мы запрошаны ў Польшчу спяваць “Ваенны рэжвіем” Брытэна, 17-га — Месу польскага кампазітара Кіпара. Узімку нас чакаюць “Травіята” Вердзі, “Месія” Гендэля і “Карміна Бурана” Орфа ў Іспаніі, оперы “Набука” Вердзі і “Уладальнік кольцаў” — у Германіі. У лютым — выкананне грандыёзнага твора Берліёза “Те Деум” на штогоднім дабрачынным фестывалі “Музычны марш” у Даніі, у марце — тры выкананні “Рэжвіема” Вердзі ў Францыі. А далей — пабачым...

Н.Б.

Пра балет ад Я да А

У тым, што знакамітая Юлія Чурко ведае пра харэаграфію ўсё, і раней ніхто не сумняваўся: былая салістка Беларускага балета стала доктарам мастацтвазнаўства, прафесарам, аўтарам сямі манаграфій. Апошнім жа часам яна ўсё часцей дзеліцца сваімі ведамі не толькі са студэнтамі БДУКіМ і Акадэміі музыкі ды з калегамі-навукоўцамі, але і з самым шырокім колам аматараў — як балета, так і літаратуры, уключаючы прыхільнікаў жаночага “чытыва”. Вось і цяпер: да свайго 73-годдзя выпусціла чарговую кнігу — “Банзай!”, дзе пад адной вокладкай змясціліся раманы, своеасаблівы “трыпціх” аповесцей, адна з якіх вырашана стылізацыйна пад кінасцэнарый, і... мазаіка.

Адкрываеш на любой старонцы — і закрываеш ужо не можаш: зацягвае, бы той вір з 32-х фузтэ. Развіваецца ж тая “залежнасць” пад амаль гіпнатычным уздзеяннем паэтызавана-іранічнай прозы, падобнай да рэзкіх батманаў, грацыёзных арабесаў, мяккіх жэтэ, часам гуллівых, а тое і ваяўнічых “уколаў” сцэны “штыкамі”-пуантамі. Ды ўсё ж гэта не “літаратурны балет” з яго класікай і нават неакласікай, а, хутчэй, мадэрн-“літаратураграфія”, надзвычай пластычная, эратычная (менавіта так, я не хлушу!) — як, дарэчы, усё,

што звязана з танцам. І — па-філасофску энцыклапедычная. Чытаеш, здавалася б, чарговы “жаночы погляд” на гісторыю каханя — і незаўважна для сябе пачынаеш мысліць на харэаграфічнай мове. А як іначэй, калі ў гэтай незвычайнай “белетрыстыцы” каханне, побыт і балет знітаваны ў адзіную шматмерную фігуру адзінай жыццёвай іртуальнай прасторы?

Дарэчы, “энцыклапедычнасць” новай кнігі вытрымана нават на знешнім узроўні, бо тут ёсць і “Арлекін над сцэнай”, сціпла названы “мазаікай”, і раманы “Япона-маці”, мелодыя якога гучыць, бы скрыпка Амаці ў руках японскіх віртуозаў, калі знаёмыя тэмы набываюць відавочна ўсходні “менталітэт”. А між тым, Юлія Міхайлаўна, у адрозненне ад сваіх вучняў, у Японіі ніколі не была. Так што падаю ідэю: да наступных дзён народзін правесці прэзентацыю яе рамана (магчыма, і ў перакладзе таксама) у Краіне ўзыходзячага сонца.

Н.Б.

Павел Кухта, стыпендыят спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, скончыў сёлета магістратуру Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Ягоны канцэрт не проста разнастаіў летнюю афішу Беларускай дзяржаўнай філармоніі, а стаў сапраўдным гітарным дзействам, што ўпрыгожыла б любую сцэну свету.

слухачам новыя творы, не вядомыя ў нас пакуль імёны: гучала музыка аўстрыйскага гітарыста і кампазітара XIX ст. Ёзэфа Мерца, гітарныя пералажэнні і арыгінальныя аўтарскія кампазіцыі бразільца С.Асада, у Фантазіі “Карыока” якога з асаблівым пачуццём нацыянальнага стылю ўвасоблены дух Р’ю-дэ-Жанейра. Пазнаёміліся слухачы і з толькі што напісанай чарговай п’есай кубінскага кампазітара, дырыжора і музычна-грамадскага дзеяча Лео

“Проста маг”

Яно і не дзіва: ужо з першых гадоў вучобы ў Акадэміі Павел актыўна канцэртаваў не толькі ў Беларусі, але і ў Польшчы, Славакіі, Чэхіі, Аўстрыі ды іншых краінах. Гэтану шмат у чым садзейнічалі яго поспехі на больш як дзесятку міжнародных конкурсаў. А Першая прэмія на конкурсе імя Джона Дзюарта ў Аўстрыі падарыла магчымасць сыграць серыю канцэртаў у ЗША, Мексіцы, Швейцарыі, запісаць сольны дыск у Вене. Такім развіццём выканальніка майстэрства малады гітарыст абавязаны заняткам у класе дацэнта Яўгена Гры-

Брауэра, якога звязваюць з нашай краінай шчырыя творчыя кантакты. У яго ёсць цэлая серыя твораў “Кубінскі відарыс з...” — з румбай, дажджом (гэтую п’есу нашы музыканты асабліва ўпадабалі), са званамі, самонтай. Апошняй часткай цыкла, якую і сыграў П.Кухта, стаўся відарыс “са святам” — поўны самацытат творчых літаральных працяты яркімі нацыянальнымі рытэмамі і інтанацыямі. Слухаючы гэтае выкананне, становілася зразумела, чаму скарбонка

З дажджом і святам

дзюшкі і ўдзелам у шматлікіх майстар-класах сусветна вядомых мэтраў.

“Магістр Павел” (а лепей — проста маг) варажыў над інструментам, здольным ствараць “філасофскую цішыню”. І пачаў са знака ўдзячнасці сваім старэйшым калегам, выканаўшым твор свайго педагога ў Гродзенскім музычным вучылішчы Уладзіміра Захарава — Прэлюд і фугату на славянскія тэмы, дзе сплаліся мелодыі беларускай і польскай народных песень. Шмат гучала і замежнай музыкі, пераважаю сучаснай, уключаючы класіку другой паловы XX ст. — “Поры года ў Буэнас-Айрэсе” А.П’яцолы.

Відавочным было тое, што малады гітарыст не баіцца ні тэхнічных складанасцей, ні буйной формы, ім кіруе імкненне адкрываць

шматлікіх міжнародных перамог музыканта нядаўна папоўнілася лаўрэатствам і прызам глядацкіх сімпатый на прэстыжным Міжнародным конкурсе ў Францыі, прысвечаным творчасці Л.Брауэра.

Яшчэ больш нечаканай атрымалася частка канцэрта “ў джазавых тонах”. Асабліва вытанчана і пранікнёна, з дзівосна дакладным адчуваннем стылю і эмацыяна-вобразнага строю прагучалі п’есы знаных джазавых музыкантаў: “Воблакі” Дж.Рэйхарда і “Вакол поўначы” Т.Монка.

Застаецца спадзявацца, што з новага сезона П.Кухта будзе яшчэ часцей гастраліаваць не толькі “вакол Беларусі”, але і па ўсёй нашай краіне.

Кірыл УСПЕНСКИ
На здымку: Павел Кухта.

На Малой сцэне купалаўцы закрылі сезон прэм'ерай спектакля з дзіўнаватай для неспакушанага глядача назвай — "ГендэльБах". Спалучэнню прозвішчаў двух класікаў музыкі барока ў адну непарыўную павязь мы абавязаны не столькі самой п'есе Паўля Барца "Магчымая сустрэча", па якой ажыццёўлена пастаноўка, колькі рэжысёру Генадзію Мушперту. А яшчэ больш — кампазітару Уладзіміру Кур'яну, без якога ў гэтым спектаклі, на першы погляд, можна было б абыйсціся: маўляў, пра чыю музыку размова, тая няхай і гучыць. Але — пра што гэты спектакль увогуле? Ці пра вялікіх творцаў першай паловы XVIII стагоддзя?

Гендэль — Александр Падобед.

Дарэчы, а што ведаем пра Баха і Гендэля мы? Паводле некаторых савецкіх музыказнаўцаў, нікім не прызнаны Бах жыў і памёр у жабрацтве. Праўда, дзесяці гадоў у Польшчы.

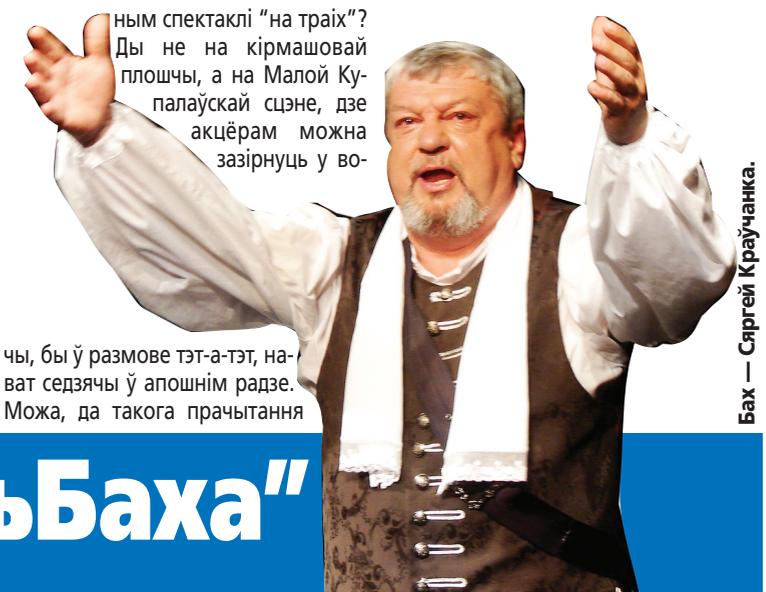
Абраная ў "ГендэльБаху" абвострана-плакатная эстэтыка вядзе ледзь не да традыцый дэль арта, імкнення ўсімі сіламі расмяшыць глядача. Героі ўспрымаюцца грубымі "маскамі", іх кожны жэст "прапісаны" кідкім, пазбаўленым паўтонаў гушам, а то і увогуле падкрэслены тлустым маркерам. І гэта — у камер-

не зведае спакою, бо ў яго нічога, акрамя творчасці, няма — ні сям'і, ні радзімы: у чужой Англіі яго лічаць за свайго, а ў роднай Германіі — прымаюць за чужынца.

Фінальнае яднанне двух тыпаў творцаў — экстравертнага (паводле навукі, а не фантазій) Гендэля і, адпаведна, інтравертнага Баха — суправаджаецца ў спектаклі прызнаннем роўнавялікасці іх талентаў. Дарэчы, у рэальнай недаацэненасці намі творчасці Гендэля маглі пераканаць некалькі апошніх філарманічных прэм'ер, падрыхтаваных па ініцыятыве і пад кіраўніцтвам Пят-

Раўнапраўе

за дужкамі застаецца разгадка таямніцы, як яму ўдалася ўтрымліваць на свой заробак ажно 20 дзяцей: 7 ад першага шлюбу, 13 — ад другога, заключанага пасля смерці першай жонкі. І не проста ўтрымліваць, а даць усім добрую адукацыю і вывесці ў людзі, прадоўжышы музычную дынастыю. Гендэль пры такіх "умовах гульні" — таксама ахвяра: спадзяўся, бядак, знайсці шчасце ў англійскім замежжы, а дарма. Бо ні феадальны лад жыцця Германіі, ні капіталістычны тагачаснай Англіі не маглі гарантаваць мастакам свабоду творчасці.

Бах — Сяргей Краўчанка.

ным спектаклі "на траіх"? Ды не на кірмашовай плошчы, а на Малой Купалаўскай сцэне, дзе акцёрам можна зазірнуць у во-

чы, бы ў размове тэт-а-тэт, нават седзячы ў апошнім радзе. Можа, да такога прачытання

"ГендэльБаха"

У п'есе нямецкага драматурга — усё яшчэ больш проста. Бах — увасабленне таленту і духоўнасці, Гендэль — прадпрымальнасці і "прадажнай" камерцыі. Вядома, "духоўнасць" перамагае. А "камерсанту" (па цяперашніх мерках — шоумену) застаецца хіба зайздросціць непрызнаванаму таленту свайго калегі (маўляў, калі б я быў Бах...) і піць за яго здароўе. Чым не варыяцыя на тэму Моцарта і Сальеры, што таксама, дарэчы, не стасуюцца з гістарычнай праўдай? Толькі без фіналу з атручваннем і красамоўнага слогана пра генія і ліхадзейства (прыкладаў іх "сумяшчальніцтва", на жаль, ва ўсе стагоддзі было дастаткова).

У спектаклі — усё іначай. Але каб зразумець гэта, трэба даседзець да канца. Мне ж, прызнацца, так і хацелася збегчы, асабліва спачатку: сэрца і розум музыказнаўцы не прымалі таго, што я бачыла і чула. Калі што мяне і ўтрымала, дык гэта цікавасць да чарговай работы Г.Мушперта, рэжысёрскія знаходкі якога прызнаны не толькі ў "родным" Гродзенскім аблас-

прывяло відавочнае жаданне адысіі ад стэрэатыпу колішняга "псіхалагічнага" фільма Міхаіла Казакова "Вячэра ў чатыры рукі" па той жа п'есе?

Бах у нашым спектаклі становіцца не "разгубленым інтэлігентам", якому няёмка побач са свецкім ільвом, а гэтакім "простым чалавекам", пазбаўленым замарочак "прыдворнага этыкету". Шміт (першая роля маладога Сяргея Кавальскага) — "верны служка" Гендэля і, адначасова, яго "апазіцыя", што не баіцца адкрыта выказваць нязгоду з музычнымі густамі гаспадара і дэманстрацыйна грукаць дзвярыма, — ператварыўся ў гэтакі "глас народа" і ўдзячных нашадкаў (праўда, нашадкаў праз некалькі пакаленняў, бо злом эпох сярэдзіны XVIII ст. зрабіў творчасць Баха "старамоднай", маральна "састарэлай"). У выніку Гендэль атрымаўся самай, бадай, трагічнай фігурай, у адрозненне ад Баха, які, пры ўсіх скаргах на жыццё, застаецца абсалютна гарманічным у душы чалавекам, Гендэль жа ніколі

ра Вандзілоўскага Дзяржаўным камерным аркестрам. А ў спектаклі "творчае раўнапраўе" двух розных па светаўспрыняцці мастакоў падкрэслена цудоўнай прыдумкай У.Кур'яна, якая варта многіх рэжысёрскіх канцэпцый. Фрагменты музыкі кампазітараў-аднагодкаў, што на справе так і не сустрэліся ў жыцці, працягваюць адзін аднаго і ўтвараюць цэласную меладычную лінію, быццам яе і папраўдзе напісаў хтосьці трэці — па прозвішчы Гендэльбах.

Чым не "Трыумф Часу і Праўды"? А менавіта так называлася апошняя араторыя Гендэля, якая стала своеасаблівым "дайджэстам" яго творчасці, бо была складзена з аўтацятат. Дый Бах адную і тую ж музыку прыстасоўваў то да царкоўных жанраў, то да свецкіх, змяняючы хіба словы. І пісаў не тое, што хацелася, а што за маўлялі. Іншая справа — як. У п'есе фігурыруюць усё два азначэнні: для Баха музыка Гендэля — надта гучная, для Гендэля музыка Баха — надта складаная. Для нас жа — яны папросту розныя. І, адначасова, — роўнавялікія. Толькі спектакль — не пра гэта. І нават не пра Гендэля і Баха, бо толькі музыка (арыгінальная, без далейшых рэдакцый) — лепшы і папраўдзе найбольш дакладны "партрэт" любога кампазітара, прыжыццёвая "гіпсавая маска" яго думак. Так што, за "інтымна-біяграфічнымі" звесткамі — калі ласка, у глядзельную залу. А за роздумам пра творчую свабоду, адносную пры любых умовах абсалютна ва ўсе эпохі, — да купалаўцаў.

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымках: сцэны са спектакля "ГендэльБах".
Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

Каралева і Сіндбад...

рэчы, адбываецца гэтымі днямі. У новай зале будзе 167 зручных крэслаў.

— Чатыры гады — не малы тэрмін.

Як удалося захаваць трупы?

— У гэты час мы не спалі ў шапку і значна "амаладзілі" творчы склад тэатра. Палова акцёрскай трупы — гэта нядаўнія выпускнікі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Вось, дарэчы, сёлета па размеркаванні да нас прыйшло яшчэ чацвёра БДАМаўцаў. А разам з імі — у якасці рэжысёра — іх кіраўнік курса Міхаіл Кавальчык.

— Якім чынам з улікам усяго названага складзецца новая рэпертуарная афіша? Што ў паставачых планах тэатра?

— Магу сказаць з гонарам: сярод тых 15 назваў, што будуць у новай афішы, большая частка — спектаклі, якія нам удалося захаваць, нягледзячы на "спартанскія" ўмовы працы цягам апошніх чатырох гадоў і адсутнасць сваёй базы. Акрамя таго, да вышэйзгаданай "Каралевы прыгажосці" мушу дадаць назву яшчэ адной прэм'еры мінулага сезона, якая таксама, упэўнены, знойдзе свайго глядача: "Лафонтэн, або Белая кашуля з чорным каўняром" па п'есе беларускага драматурга Андрэя Карэліна. Што да планаў нашага тэатра, дык у рэпертуарным партфелі на бліжэйшы час — 6 п'ес. Я пакуль што не буду агучваць іх назвы: няхай гэта будзе сюрпрызам для глядачоў. Скажу адно: як толькі акцёры выйдуч з адпачынку, яны распачнуць працу над яркай і эфектнай музычнай казкай — "Сіндбад-мараход".

Т.К.

"Бліндаж": дарогай інстынкту ратавання

Мазырскі драматычны тэатр імя Івана Мележа закрыў свой XIX тэатральны сезон прэм'ерай спектакля "Бліндаж". Гэтая п'еса была напісана драматургам Васілём Ткачовым паводле аднайменнай аповесці Васіля Быкава, якую народны пісьменнік распачаў у 1987 годзе, але так і не паспеў скончыць.

У год 65-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і напярэдадні святкавання 65-годдзя Вялікай Перамогі рэжысёр Раман Цыркін звярнуўся да гэтай балючай тэмы, якая не забываецца і жыве ў чалавечых сэрцах. Яна хвалюе душы і ў чарговы раз прымушае нас звярнуцца да мінулага, каб зразумець веліч і гераізм беларускага народа, яго мужны характар.

Раману Цыркіну ўдалося перадаць падзеі часоў вайны, раскрыць характары герояў, прычыны, па якіх у бліндажы шукаюць выратавання людзі, каго на пэўны час аб'ядноўвае адзіны "інстынкт": надзея на выратаванне. Сляпы чырвоны камандзір (Міхаіл Кліменка), нямецкі дэзерцір Хольц (Раман Цыркін), партработнік (Вадзім Дубраў) — усё яны залежаць адзін ад аднаго і ад малапісьменнай сялянкі Серафімкі (Алена Пракопава).

Сцэнаграфічная ўмоўнасць бліндажа, створаная мастаком-пастаноўшчы-

кам Андрэем Дзюбаком, дапамагла рэжысёру і акцёрам перадаць карціну ваянных гадоў. А музыка знакамітых "Песняроў", што гучыць у спектаклі, узмац-

няе ўспрыняць трагічных момантаў дзеі. Нездарма пад час прэм'еры ніхто з глядачоў не застаўся абыякавым, і на адрас творчай групы спектакля было сказана шмат цёплых і шчырых слоў падзякі.

Вікторыя КУЗНЯЦОВА,
загадчык літаратурнай часткі
Мазырскага драматычнага тэатра
імя Івана Мележа
На здымку: сцэна са спектакля "Бліндаж".

Дарэчы, у гэтым выпуску "Куфры-радцы" чытайце п'есу "Пазакласны ўрок" Васіля Ткачова.

Герой будучай стужкі — малады сакратар гаркама партыі — становіцца выпадковым сведкам катастрофы на ЧАЭС. Ад спецыялістаў-атамшчыкаў ён даведваецца пра маштабы трагедыі. Перад ім узнікае маральны выбар: выратаваць людзей і горад ці выконваць загад “зверху” і не ўзімаць паніку.

Здымкі стужкі могуць стаць знакавай падзеяй для нашай кінастудыі: упершыню тут будзе працаваць замежны кінематаграфіст такога высокага ўзроўню. Сцэнарыі Аляксандра Міндадзэ вылучаюцца добрым літаратурным стылем і з’яўляюцца паўнаватаснымі творами. Навіной будзе і ўдзел у беларускай пастаноўцы

начнага вакзала ў Мінску мы з Вадзімам Абдрашывавым працавалі над кульмінацыйнай сцэнай фільма “Плюмбум, або Небяспечная гульня”. Нарэшце, у Мінску я ўжо як рэжысёр здымаў тры гады таму свой “Адрыў”.

— **У ваших стужках “Спыніўся цягнік”, “Армавір”, “Адрыў” тэхнагенныя катастрофы выступалі толькі як метафара катастрофы чалавечай, сацыяльнай. Метафарай чаго выступае чарнобыльская наваля ў новай працы?**

— Гэта павінна быць стужка пра цяжкасці, з якімі нам даводзіцца сутыкацца незалежна ад та-

фінасавую незалежнасць, дык пісаць “для сябе” ўжо не можа. Канешне, судзіць гэтага маладога сцэнарыста ва ўмовах сучаснай эканамічнай сітуацыі вельмі цяжка. Аднак і арыгінальных сцэнарных ідэй з-за такога падыходу амаль не засталася. На экране пануе стандартны, нецікавы “прадукт”, а не твор кінамастацтва.

— **Дык, можа, трэба вярнуцца да старой сістэмы, дзе ўсё вырашала дзяржава, а не прадзюсеры? Апошнім часам і ў Расіі, і ў Беларусі загаварылі пра неабходнасць з’яўлення так званых “нацыянальных кінапраектаў” — маштабных карцін на сацыяльна абумоўлення тэмы,**

шмат, яны вельмі рознабаковыя, таму цалкам верагодна, што мы задзейнічаем і шмат беларускіх актёраў. Пакуль гэтае пытанне не вырашалася, бо адбор на ролі яшчэ не пачынаўся. Паўтарыся: мне патрэбны абсалютна невядомыя актёры.

Без кардынальных змен

— **Апошняя ваша сумесная праца з Вадзімам Абдрашывавым — “Магнітныя буры” — выйшла на экраны яшчэ ў 2003 годзе і, дарэчы, была з вялікім поспехам паказана на фестывалі “Лістапад” у Мінску. Што**

Днямі адбылася невялікая сенсацыя: стала вядома, што знакаміты сцэнарыст і рэжысёр Аляксандр МІНДАДЗЭ збіраецца здымаць сваю новую стужку на кінастудыі “Беларусьфільм”. Сцэнарый пад працоўнай назвай “У суботу” апісвае катастрофу на Чарнобыльскай АЭС у 1986 годзе і, мяркуюцца, будзе пастаўлены да 25-х угодкаў сумнай падзеі. Ён ужо ўхвалены кіраўніцтвам і мастацкім саветам Нацыянальнай кінастудыі. Плануецца, што падрыхтоўчы перыяд распачнецца сёлета ў верасні, а прэм’ера запланавана на красавік 2011 года.

адразу некалькіх краін, у тым ліку такіх уплывовых у свеце кіно, як Расія і Германія.

Кінастудыя “Беларусьфільм” запрасіла карэспандэнта “К” пазнаёміцца з будучым праектам і пагутарыць з самім Аляксандрам Анатольевічам, чалавекам, які напісаў сцэнарыі да фільмаў Вадзіма Абдрашывава “Паварот”, “Слуга”, “П’еса для пасажыра”, “Час танцора” і шэрагу іншых, а некалькі гадоў таму сам стаў здымаць стужкі як рэжысёр.

Жыццё на фоне катастрофы

— **Аляксандр Анатольевіч, чаму вы вырашылі не проста працаваць у нашай краіне, а ствараць сумесны праект з “Беларусьфільмам”? Ці звязана гэта неяк з фінансавым крызісам і зніжэннем кінавытворчасці ў Расіі?**

— Мы вырашылі здымаць “У суботу” на “Беларусьфільме” не з прычыны фінансавых праблем. Дзякаваць Богу, грошы на праект ёсць: паклапацілася Міністэрства культуры Расійскай Федэрацыі, з намі хочучь супрацоўнічаць нямецкія партнёры, да альянсу можа далучыцца і ўкраінскі бок. Справа ў тым, што менавіта Беларусь больш за іншыя краіны пацярпела ад аварыі

го, у якой краіне і ў які час мы жывём. Яны з’яўляюцца пўным “фонам”, але з’ехаць куды-небудзь у галаву нікому не прыходзіць. Звычайнае спакойнае жыццё на фоне вялікай катастрофы — так можна вызначыць тэму будучай стужкі.

Стандарт замест твора

— **“Беларусьфільм” — унікальная студыя на постсавецкай прасторы, бо тут захавалася традыцыйная сістэма арганізацыі кінапрацэсу, у тым ліку мастацкі савет. Наколькі разумю, вы лічыце яго станоўчым момантам. Магчыма, менавіта такая форма арганізацыі вытворчасці найбольш спрыяе аўтарскаму кіно?**

— Пытанне складанае, бо існуюць два ўзаемавыключальныя пункты гледжання на гэты конт. Я — прыхільнік існавання мастацкага савета, бо калі ёсць некалькі добра адукаваных людзей, якія чытаюць твой сцэнарны матэрыял, суправаджаюць яго сваімі слушнымі меркаваннямі, гэта вельмі добра. Аўтар у такім выпадку не застаецца сам-насам са сваім творам. І, паверце мне, каму яшчэ памятна былыя часы, умяшальніцтва ў працэс мастацкага савета — нішто ў параўнанні з сучаснай цензурай аднаго чалавека, які бярэ на сябе смеласць на-

Меркаванне ў тэму

“Тое, што стужка будзе здымацца ў нас — сімвалічна”

Уладзімір ЗАМЯТАЛІН, генеральны дырэктар Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”:

— Беларусь — унікальная краіна ў дачыненні да атама, бо не спрабавала ў свой час скарыстацца сваім статусам ядзернай дзяржавы. І на Чарнобыльскай катастрофе ніколі не спекулявала. Таму тое, што стужка па сцэнарыі Аляксандра Міндадзэ будзе здымацца ў нас, глыбока сімвалічна. Сцэнарыі — выдатны, гэта сапраўднае мастацтва. Мы вітаем Аляксандра Анатольевіча на нашай студыі і зробім усё магчымае, каб яму тут добра працавалася.

на ЧАЭС, і здымаць стужку на гэтай зямлі — прынцыпова. Я сказаў бы, гэта мае для нас нейкі ўнутраны, сакральны сэнс. Немалаважна і тое, што з Беларуссю звязаны самыя важныя старонкі маёй творчай біяграфіі. На пачатку 1970-х тут здымалі стужку па маім першым сцэнарыі, у маі 1986-га, якраз у першыя дні пасля Чарнобыльскай катастрофы, на даху дома насупраць чыгу-

звачца прадзюсерам. Пра ніякую творчую свабоду ў выпадку з сучасным расійскім “прадзюсерскім” кіно і гаворка не ідзе! Гэта адна з прычын глыбокага сцэнарнага крызісу, які мы назіраем цяпер у Расіі. Там амаль не засталася сапраўдных сцэнарыстаў, бо не паспее малады талент паступіць ва ВГИК, як пачынае абслугоўваць малюх тэлебачання, пісаць па жорсткіх стандартах. І калі ён, нарэшце, атрымавае

Аляксандр МІНДАДЗЭ:

“Я разлічваю толькі на душу”

Кінамэтр будзе працаваць на “Беларусьфільме”

напрыклад, гістарычных, якія нагадвалі б сучасным маладым людзям пра вялікіх продкаў.

— Я думаю, што зварот да мінулых схем ужо немагчымы, бо ў той жа Расіі разбураны ўсе рэдактарскія інстытуты, якія сачылі за якасцю кінавытворчасці. Што да “нацпраектаў”, дык пакуль справа з іх стварэннем не зрушылася ў Расіі з мёртвай кропкі. Хаця ідэя сама па сабе вельмі добрая і, калі падыходзіць да яе з развагай, можа прынесці нямала карысці. Іншы бок — ад маштабаў, памеру бюджэту яшчэ нічога не залежыць. Можна прывесці шмат прыкладаў, калі вялікія грошы не прыносілі фільму аніякага поспеху — ні глядацкага, ні камерцыйнага. Да таго ж, хто будзе здымаць такое буінамаштабнае кіно? Я не бачу тых, хто мог бы гэтым заняцца, у дастатковай колькасці.

“Мне патрэбны абсалютна невядомыя творы”

— **Тры гады таму вы здымалі ў Беларусі свой першы рэжысёрскі праект — “Адрыў”, які потым трапіў у конкурсную праграму Міжнароднага кінафестывалю ў Венецыі. Якія ўражанні засталіся ў вас ад працы з беларускімі спецыялістамі? З кім плануеце працаваць над новай стужкай?**

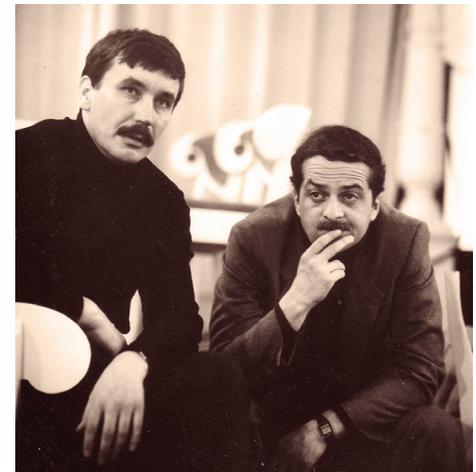
— Так, “Адрыў” з першага кадра да апошняга быў зняты менавіта ў Мінску. На жаль, мы не здымалі непасрэдна ў павільёнах “Беларусьфільма”, але досыць шмат працавалі ў самім горадзе і ў памяшканні Нацыянальнага аэрапорта “Мінск”, які мне вельмі спадабаўся сваёй зручнасцю. Мас-такім-пастаноўшчыкам быў беларус Аляксандр Чартовіч — цудоўны чалавек з вельмі развітай інтуіцыяй. Скажу шчыра: каб не ён, у нас стужка проста не атрымалася б. Мне цяжка адразу ацаніць тэхнічны патэнцыял вашай студыі, хаця кажуць, што яна цяпер абсталявана па апошнім слове тэхнікі. Куды больш цікаваць людзі, з якімі давадзецца працаваць. Упэўнены, са спецыялістамі на “Беларусьфільме” усё выдатна.

— **Аляксандр Анатольевіч, у стужцы па адным з ваших першых гучных сцэнарыяў — “Паляванне на ліс” — галоўную ролю бліскача выканаў выдатны беларускі актёр Уладзімір Гасцюхін. Ці вырашылі вы ўжо, хто будзе іграць у новай стужцы? Ці будуць гэта нашы, беларускія, артысты?**

— Мая прынцыповая пазіцыя: мне не патрэбны вядомыя, шмат разоў паказаныя па тэлебачанні твары. Не толькі з-за таго, што вядомы актёр міжволі прыўносіць у вобраз твайго героя адбітак мінулых работ, непазбежна адводзячы стужку ўбок. Дзеянне фільма “У суботу” разгортваецца ў 1986 годзе, таму мне патрэбны абліччы, якія будуць “паходзіць” менавіта з гэтых часоў. Аднак роляў па сцэнарыі вельмі

значыць такія вялікі перапынак: паўзу ў працы творчага тандэма Міндадзэ — Абдрашываў, які існаваў цягам некалькіх дзесяцігоддзяў?

— Тандэм прыпыніў сваю працу, але не існаванне. Ідэі прыходзяць вельмі цяжка, права на “выпадковую” стужку мы не маем. І потым, адзінаццаць сумесных карцін даюць магчымасць

Вадзім Абдрашываў і Аляксандр Міндадзэ.

крышку адпачыць. Трэба суадносіцца з часам, адпавядаць яму, адчуваць эпоху. Па маладосці сюжэты нараджаліся вельмі лёгка, як на канвееры. Цяпер усё па-іншаму, усё значна павольней і цяжэй. Да таго ж, і сам час змяніўся.

— **А вы можаце сказаць, чым наш час адрозніваецца ад мінулага? Па якіх параметрах адбыўся той самы знакаміты “злом”?**

— На жаль, не магу. Аб гэтым ніхто не ведае. — **Дзеянне ўсіх ваших ранейшых стужак разгортвалася ў сучаснасці. І раптам вы звяртаецеся да мінулага, бо 1986-ы — ўжо мінулае...**

— Я не хачу спецыяльна адлюстроўваць сам момант катастрофы. Аднак не лічу, што буду здымаць гістарычнае кіно. Прайшла чвэрць стагоддзя, але праз тыя падзеі можна паказаць дзень сённяшні. Якім чынам? Праз гісторыю сваіх герояў, якую я лічу цалкам сучаснай. Праз паказ таго, як можна жыць, пераадоўляючы перашкоды, і адкрываць для сябе нейкія новыя перспектывы.

— **На якую аўдыторыю вы разлічваеце? Не сакрэт, што пасля Чарнобыля вырасла новае пакаленне, якое прывыкла да іншай кінамовы...**

— Я, у першую чаргу, разлічваю на чалавечыя эмоцыі. Гэтае кіно — для любога ўзросту, гледача, пры ўмове, што гэта будзе не чэрствы чалавек. Жыццё цяпер больш жорсткае, чым раней. Але я не думаю, што з людзьмі здарыліся нейкія кардынальныя змены. Чалавек стаў адчуваць сябе большым індывідуалістам, але пры гэтым я ўсё адно разлічваю свой фільм на ягоную душу...

Гутарыў Антон СІДАРЭНКА

шукай, скажу шчыра... Але ўсім адказваю: на лепшчы. На ўсялякі выпадак. Каб не ліпілі з доп'ягамі!.. На лепшчы — і ўсё... А там — разумей, як хочаш...

Голас Захара. Заданне выканана! Дзякуй за давер!

Голас Арцёма. Падмялі чыста!.. **Карэткін**. Я, відаць, адсюль не выберуся ніколі! (*Зной хаваецца пад коўдру*.)

Заходзяць Арцём і Захар. Стомлена ляжаюцца на ложку.

Захар. Паміраю!

Арцём. У роце перасохла. Як каза мой бацька ў такіх выпадках: спіна засыхае ў роце, як цэмент на цагліне...

З’яўляецца *Баброва*.

Баброва. Дзе гэта вы былі?

Арцём. На працоўным фронце. З дзёркачамі.

Захар. Ай, не кажы, мама. Працавалі.

Арцём. Вуліцу падмяталі...

Баброва. Што?!

Захар. Так, так. А знаёмыя спыняюцца каля нас, спачуваюць...

Арцём. Калі не забярэце нас адзюль, Аляксандра Макараўна, то, скажэлі, будзем падмятаць перад школай; у мэтах выхавання, каб усе бачылі... А побач будзе стаяць міліцыянер і сачыць, каб не далі драпака...

Захар. Каб не ўцяклі на ўрокі...

Баброва. Хаця... хаця чым я магу вам дапагчы? А нічым! Што зробіш, калі цяпер дзеці такія!... Збегала на працу, адпрасілася, зноў “у паліклініку”... А заадно табе падсілкавацца прынесла, сыночак. Татка прывітанне перадае.

Захар. Узаемна.

Арцём. А мой, відаць, і не ведае, што я тут...

Баброва. Як гэта так? Як гэта так? Сын трапіў у крытычную сітуацыю, а родныя нават не ведаюць! Іх проста не могуць адшукаць! Іголку ў стозе сена лягчэй знайсці, чым тваіх... язык не паварочваецца сказаць... бацькоў. Чаму гэта нас знайшлі адроз? Чаму?

Арцём. Гэта — сямейная тайна, Аляксандра Макараўна. А вы, відаць, бліжэй ляжалі і не так замаскіраваліся...

Баброва. Хм, тайна! Вось і сядзі тут, калі тайна. Маскіроўшчыкі!

Арцём. Не хочаце забіраць мяне — і не трэба!

Захар. А, мама? Можа, перадумаля?

Баброва. Ні за што!

Захар. Прабач, Арцём...

Арцём. Нічога. Толькі ж атрымліваецца, што разам з намі сядзіць у выцвярэнніку і твая маці. Добраахвотна.

Баброва (*зніякавела*). Пачакайце! Так, так, так! Ага... Лагічна. Усё правільна. (*Корміць Захара, а той перадае так, каб не бачыла маці, частку ежы сябру*.) Дома ўсё добра. Ты еш, еш.

Захар. Ды ем, ем, мама.

Баброва. Забрала прас з рамонту. А, вось!.. Радые раніцай перастала гаварыць. Не адно — дык другое!.. Нехта ў пад’ездзе напісаў лаянкавыя словы... Для чаго дамафоны паставілі?

Захар. Бачыш, калі б я сюды не трапіў, падумалі б на мяне!

Арцём. Пашанцавала!..

Захар. Што ні робіцца — усё да лепшага.

Баброва. Так, так. А я ім, калі на цябе скажуць, так і заяўлю: а ведаеце, дзе мой сын быў у той час, калі з’явілася гэтая “лірыка”? Не ведаеце? У выцвярэнніку! У яго алібі, між іншым!..

Захар (*здзіўлена*). Мама! Ты гэта што, сур’ёзна?

Арцём паляхнуўся, кашляе.

Баброва. І квіток пакажу... Куды і колькі грошай заплаціла! Не хвалюйся. Абстаўлю ўсё так, быццам не ты быў у гэтай шэрай, панылай установе, а кожны з іх. Еш, еш.

Захар. Ды куды есці, калі ў рот паця тваіх прамоў нічога не лезе...

Баброва. Значыць, сыты.

Арцём. І я таксама...

Баброва. Увесь выцвярэннік карміць я не мела намеру. (*Хавае ежу ў*

школ, удзельнікі калектываў аматарскай творчасці.

1.1. У канферэнцыі могуць прымаць удзел і замежныя дакладчыкі (да 5 чалавек).

2. *Праблемнае поле канферэнцыі:* нацыянальная адукацыя ў кантэксце народнай культуры; народны танец і народная проза ў аматарскай творчасці;

народны танец і народная проза ў дашкольным, школьным і пазашкольным адукацыйна-выхаваўчым працэсе;

народны танец і народная проза ў сітэме прафесійнай мастацкай адукацыі (пачатковай, сярэдняй, вышэйшай);

методыка трансляцыі аўтэнтычных форм народнай харэаграфіі і народнай прозы; рэгіянальны вопыт.

3. *Форма ўдзелу ў рабоце канферэнцыі:*

Выступленне на пленарным пасяджэнні — 20 хвілін.

Выступленне на секцыі — да 10 хвілін.

4. *Робочыя мовы канферэнцыі* — беларуская і руская.

5. Для ўдзелу ў канферэнцыі неабходна да 1 кастрычніка 2009 г. падаць заяўкі ў рэспубліканскі аргкамітэт, у якой указваюцца: назва даклада, прозвішча, імя, імя па бацьку аўтара (поўнаасцю); месца працы (вучобы), пасады, вучоная ступень і званне; службовы і хатні адрасы і тэлефоны; даецца кароткая анатацыя на даклад.

5.1. Матэрыял выступлення (да 6 старонак, у 2-х экзэмплярах: адзін — на паперы (фармат А4), падпісаны аўтарам, другі — у электронным выглядзе (на CD-дыску) дасылаюцца ў аргкамітэт да 15 лістапада 2009 г.

У дакладах школьнікаў побач з прозвішчам аўтара ўказваюцца прозвішча, імя, імя па бацьку, пасада навуковага кіраўніка тэмы.

Даклады на канферэнцыю прадстаўляюць як афіцыйныя ўстановы, так і ахвотныя прыняць удзел у канферэнцыі. *Патрабаванні да тэксту выступленняў:*

Работы прадстаўляюцца ў камп’ютэрным наборы: інтэрвал — 1,5, тэкставы рэдактар — Word 6.0 — 7.0, у фармаце RTF; набрана шрыфтам — Times New Roman, кегель — 14.

Прадугледжваецца выданне матэрыялаў канферэнцыі да яе пачатку.

Рэдакцыйная калегія пакідае за сабой права адбору дакладаў для ўключэння ў праграму канферэнцыі і публікацыі.

Даклады не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Лепшыя дзіцячыя работы, прадстаўле-

ння на канферэнцыю, ушаноўваюцца спецыяльнымі дыпламамі і каштоўнымі падарункамі Беларускага фонду культуры і публікацый у “Краязнаўчай газеце”.

Адрас аргкамітэта: УА “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, 220007, Мінск, вул. Рабкораўская, 17. Тэл. для давадак: (8-017) 281-49-05. Козенка Мікола Аляксеевіч.

4. УМОВЫ ЎДЕЛУ Ў І РЭСПУБЛІКАНСКІМ КОНКУРСЕ АПАВЯДАЛЬНІКАЎ НАРОДНАЙ ПРОЗЫ

1. У Першым Рэспубліканскім конкурсе выканаўцаў народнай прозы (г. Гродна, 17 — 18 мая 2010 г.) прымаюць удзел вучні 7 — 11 класаў — удзельнікі аматарскай творчасці: па чатыры чалавекі ад вобласці і г. Мінска, а таксама 2 чалавекі — ад рэгіёна, на базе якога праводзіцца конкурс.

1.1. Конкурс складаецца з трох тураў. У першым туры ўдзельнічаюць усе заяўленыя выканаўцы, у другім туры — палова з іх, у трэцім туры — 6 чалавек.

2. У першым туры канкурсанты прадстаўляюць праграму працягласцю да 6 хвілін, якая складаецца з дзюх намінацый: **2.1.** казка; **2.2.** сорагаворка.

3. У праграму другога тура (працягласць выступлення — да 8 хвілін) уваходзяць:

3.1. казка, легенда, паданне, былічка, вусны бытавы расказ (на выбар);

3.2. імправізацыя на заданую казкавую тэму. (Заданне вызначаюць арганізатары турніру ў форме жараб’ёўкі — перад пачаткам выступлення. Заданні складаюцца з своеасаблівых зачынаў, напрыклад: “Жылі дзед і баба. Баба ўмерла, а дзед застаўся адзін, і была ў яго дзевачка...”; “Жылі-былі дзед і баба. Было ў іх тры сыны: два разумных, адзін дурачок...”; “Было гэта даўным-даўно, калі шчэ Бог хадзіў па зямле...” і да т. п.)

Далей выступаюцца спантанна стварае самастойны варыянт адной з вядомых беларускіх народных казак.

4. Удзельнікі трэцяга тура выконваюць: **4.1.** у мастацкай форме аповед — прэзентацыю ўласнай творчасці і калектыву, які прадстаўляюць;

4.2. шэраг сорагаворак;

4.3. самастойную імправізацыю на казкавую тэму;

4.4. калектывную імправізацыю на казкавую тэму (імправізацыю ствараюць усе ўдзельнікі трэцяга тура)

5. Крытэрыі ацэнкі: дасканаласць веданне сюжэта; адпаведнасць нацыянальнай трады-

цыі;

заханасць мясцовага дыялекту; мастацкая якасць узору;

веданне разнастайных беларускіх казковых сюжэтаў (для імправізацыі на заданую казкавую тэму);

майстэрства імправізацыі.

6. Ушанаванне пераможцаў і ўдзельнікаў конкурсу.

Тры лепшыя апавядальнікі і кіраўнікі, якія падрыхтавалі іх да конкурсу, ушаноўваюцца Дыпламамі лаўрэата I — III ступеняў і каштоўнымі падарункамі Аргкамітэта фестывалю.

Удзельнікі конкурсу, якія занялі 4-е — 6-е месцы, з’яўляюцца дыпламантамі і ўзнагароджваюцца дыпламамі IV ступені і каштоўнымі падарункамі. Адпаведнымі дыпламамі і каштоўнымі падарункамі заахвочваюцца таксама і іхнія кіраўнікі.

Астатнія канкурсанты заахвочваюцца Дыпламамі за ўдзел у конкурсе.

5. УМОВЫ ЎДЕЛУ Ў ІV РЭСПУБЛІКАНСКІМ ТУРНІРЫ ДЗІЯЧЫХ ФАЛЬК-ЛОРНЫХ КАЛЕКТЫВАЎ

Дзіцячыя фальклорныя калектывы — удзельнікі фіналу заключных мерапрыемстваў фестывалю (24 — 27 чэрвеня 2010 г.) удзельнічаюць у турніры ў наступных праграмах і намінацыях:

1. Харэаграфічнае мастацтва Праграма складаецца з трох намінацый:

1.1. карагод (кругавы ці шарэнгавы, ці тыпу “Лукі” або іншай формы — узоры вясенне-летняга цыкла);

1.2. кадрыля (ці танец тыпу кадрылі: беларускі традыцыйны, полька, вальс ці інш.);

1.3. конкурс танцавальных пар — выканаўцаў народных побытавых танцаў.

1.3.1. У конкурсе прымаюць удзел па тры пары ад кожнага калектыву (вучні 6 — 7 класаў).

1.3.2. Удзельнікі конкурсу выконваюць мясцовыя варыянты парных танцаў:

“Лявоніха”; “Полька імправізаваная”; “Мікіта” (ці танцы гэтага тыпу з іншымі назвамі: “Таўкачыкі”, “Заяц”, “Заёнец”, “Крыжачок” і інш.); “Полька “Бабачка”; “Кракавак”; “Падэсплань”; “Месяц”; “Катка” (“Матлёт”, “Лысы” (“Карапет” ці іншая мясцовая назва).

** Калкі (жэрдачкі ці прадметы хатняй гаспадаркі) памерам 1,6 м не павінны быць змацаванымі паміж сабой.*

П р а г р а м а конкурсу можа змяняцца: памяншацца ці павялічвацца за кошт дадатковага рэпертуару, што пазначаны ў

^[1] Культурна-адукацыйнае грамадскае аб’яднанне ў складзе Беларускага фонду культуры і публікацый у “Краязнаўчай газеце”

джжжж. Эменнй асноўнай праграмы каардынуоць арганізатары турніру.

1.3.3. У рамках Праграмы паміж парамі, якія ўвайшлі ў фінал, праводзіцца конкурс на лепшае выкананне мясцовых ваярынтаў “Толькі імправізаванай” і “Лявоніхі” з вызначэннем па адной пары ў кожнай намінацыі.

1.3.4. Танцавальныя пары па-за конкурсам выконваюць 2-3 мясцовыя танцы (парнай ці іншай харэаграфічнай формы), якія не ўвайшлі ў іншы праграмы і намінацыі. Ётъя харэаграфічныя ўзоры могуць дапамагчы ім выканаць удзелынікі калектыву, які яны прадстаўляюць.

1.3.4.1. Выканаўцам акампаніруюць інструментальныя групы сваіх калектываў.

1.4. Адзнка творчасці.

1.4.1. Выкананне каратода, кадрылі (ці танца тыгу кадрылі) адзеньваецца па закрытай сістэме на падставе калектывнага абмеркавання і прыняцця калегіяльнага рашэння. Конкурс танцавальных пар адзеньваецца па адкрытай (а пры неабходнасці — па закрытай) сістэме.

1.4.2. Крытэрыі ацэнкі:

дакладнае веданне кампазіцыі танца, каратода;

музычнасць выканання;

мастатцтва выканання ўзору (тэхніка выканання, непасрэднасць і выразнасць вобраза-пластычната самавыяўлення, майстэрства стваў пад час танца ці веданне народнага танцавальнага этыкету;

культура нашэння касцюма.

2. Музычнае мастатцтва.

Праграма (працягласцю да 10 хвілін) складаецца з дзюж намінацый:

2.1. Народныя спевы.

Кожны фальклорны калектыву выконвае гутрам 2 песні каляндарна-земляробчага (вясна, лета) ці сямейна-родавага (вяселле, хрэсьбіны) цыкла або пазаабрадавую — мясцовай традыцыі.

2.2. Інструментальная музыка.

2.2.1. Ад кожнага калектыву прымае ўдзел не менш 5 чалавек — выканаўцаў на беларускіх народных музычных інструментах (струнных, духавых, клавішных, ударных). У ансамблевым складзе яны выконваюць перанятыя ад мясцовых народных музыкаў традыцыйныя найгрышы (танцавальныя, песенныя, у тым ліку абрадавыя).

2.2.2. Крытэрыі ацэнкі:

жанравая разнастайнасць; наўнасць у рэпертуары песенных і інструментальных узораў каранёвай мясцовай традыцыі;

адпаведнасць мастацка-эстэтычнага ўроўню песень ўроству выканаўцаў;

узровень выканальніцкага майстэрства (чысціня строю, манера гукавымаўлення; тэхніка ігры на музычных інструментах);

эмацыянальнасць і непасрэднасць выканання;

наўнасць у гурце розных музычных інструментаў; здольнасць да імправізацыі.

3. Канцэртная праграма.

Канцэртная праграма (працягласцю да 10 хвілін) складаецца з твораў розных відаў і жанраў традыцыйнага народнага мастатцтва (у калектывным, ансамблевым, сольным выкананні) — абрадавых і пазаабрадавых, якія не былі прадстаўлены ў папярэдніх праграмах і намінацях.

Крытэрыі ацэнкі канцэртнай праграмы гл. на с. 5, пункт 5.6.8.

4. Дэкаратыўна-прыкладное мастатцтва.

4.1. Праграма складаецца з трох частак: “хатняга задання”, прэзентацыі “хатняга задання” і адкрытых конкурсаў, якія праводзяцца паралельна — адначасова:

4.2. Хатняе заданне ўяўляе з сябе выстаўку-конкурс вырабаў дэкаратыўна-прыкладнога мастатцтва.

4.2.1. На выстаўку-конкурс прадстаўляюцца калекцыі ці асобныя вырабы (створаныя непасрэднымі ўдзельнікамі турніру на працягу 2008 — 2010 гг.): лялькі ў этнічных касцюмах, вышыўка, карункаляценне, ткацтва, вырабы з прыродных матэрыялаў (саломка, лаза, карані, чарот, бяроза, лыка і інш.), ганчарства, кавальства, разьба па дрэве, выцінанка і інш.

4.2.2. Вырабы, прадстаўленыя ў экспазіцыі выстаўкі-конкурсу, павінны мець пашпарты (прозвішча, імя, год нараджэння, месца жыхарства аўтара; назва ўстанова, у якой навучаецца ці працуе канкурсант; назва твора, прадстаўленага на конкурсе, час яго вырабу; прозвішча, імя, імя па бацьку настаўніка (майстра), які падрыхтаваў аўтара твора да конкурсу).

4.2.3. Неабходнае выставачнае абсталяванне калектывы вырабляюць дома.

4.2.4. Дастаўку, мантаж і дэмантаж абсталявання ажыццяўляюць непасрэдна калектывы — удзельнікі фестывалю.

4.3. Прэзентацыя “хатняга задання” (працягласць прадстаўлення — да 7 хвілін). Выстаўка прэзентуецца ў мастацкай форме, пераважна аўтарамі твораў.

4.4. Адкрытыя конкурсы на лепшы выраб — праводзіцца адначасова па пляці на-

мінацыйх (дзве гадзіны кожнай).

У кожнай намінацыі ад кожнага калектыву ўдзельнічаюць па адным прадстаўніку.

4.4.1. Выраб з саломкі — дзювочы вянок. Удзельнікі намінацыі ад пачатку і да канца вырабляюць яго пад час конкурсу.

4.4.2. Пляценне з прыродных матэрыялаў — кошык невялікага памеру. Ад пачатку і да канца вырабляецца пад час конкурсу (без хатняй загатоўкі).

4.4.3. Выраб पोся. Вырабляецца ў адной з ткацкіх тэхнік (на дошчачках (12 шт.), на бердзечку (на 7 — 15 нітак), на ніце), уласцівых мясцовай традыцыі. Матэрыялы павінны быць заснаваны і запраўлены.

4.4.4. Традыцыйная вышыўка. Традыцыйным арнамантам у традыцыйнай тэхніцы (набор, крыжык, лікавая гладзь) аздабляецца з двух бакоў невялікі (90х30 см) ручнічок.

4.4.5. Разьба па дрэве — дэкаратыўная дошка. Мастацкая задума ажыццяўляецца на плошчы ў памерах 20х30 см у тэхніцы кантурнай разьбы. Удзельнікі конкурсу прывозяць з сабой дошку з папярэдне нанесеным на яе эскізам малюнка.

4.4.6. Удзельнікам адкрытата конкурсу неабходна загадзя прадумаць змест будучага вырабу, падрыхтаваць неабходны для гэтага матэрыял, мець з сабой прыстававанні, інструменты, патрэбныя для выканання конкурсных заданняў.

4.4.7. Лепшыя вырабы (па два ў кожнай намінацыі), створаныя пад час адкрытага конкурсу, перадаюцца ў фонд Цэнтра гісторыі і культуры г. п. Акцябрскі, а іх аўтары ўшаноўваюцца Дыпломамі фестывалю.

4.5. Крытэрыі ацэнкі.

Выстаўка-конкурс (хатняе заданне) і творы, вырабленыя пад час адкрытага конкурсу, ацэньваюцца па наступных крытэрыях:

адпаведнасць традыцыі; тэхнічны ўзровень выканання; мастацкі ўзровень вырабай; тэматыка вырабай; разнастайнасць экспазіцыі, калекцыі; узровень мастацкага афармлення экспазіцыі; мастацкі ўзровень прэзентацыі выставай; хуткасць выканання; у некаторых выпадках ацэньваецца наватарскі падыход да інтэрпрэтацыі мясцовага матэрыялу.

6. УМОВЫ ЎДЗЕЛУ Ў КОНКУРСЕ ТАНЦАВАЛЬНЫХ ПАР — ВЫКАНАЎЦАЎ НАРОДНЫХ ПОБЫТАВЫХ ТАНЦАЎ У ПРАГРАМЕ «КАМУ ЗА 50»

Конкурс праводзіцца ў рамках заключных мерапрыемстваў (фіналу) VI Рэспублі-

Баброва. Ці мне пачулася? Паўтараы, што сказаў!

Арцём. Забярыце мяне адсюль, Аляксандра Макараўна. Разам з Захарам.

Захар. Праўда, мама. Забяры нас. **Баброва.** Якое нахабства! Залпам, з двух ствалоў, б’юць па мне, па беднай маці!.. Не возьмеце!..

Арцём. Цяжка зрабіць вам добрую справу для мяне, так? Раз у жыцці! Я болей ніколі нічога ў вас прасіць не буду! Абцяю!

Захар. Мама, ну выручы ж ты чалавека.

Баброва. Ні за што! І не ўпроставіце! Ні за што! З-за яго ж ты тут сядзіш, сынокі!.. Як зразумець не можаў?..

Захар. Не пазнаю я цябе. Ты — нібы каменная скульптура... Ты ж не такая, я ж ведаю... Ты ж — добрая... Што з табой здарылася?

З’яўляецца, старончыся прысутных і хавалючы ад іх твар у ручніку, Карэткін.

Захар. Што гэта ён? Пабілі яго, ці што?

Арцём. Дзядуля! Што з табой? Дзядуля!..

Карэткін моўчкі схаваўся пад коўдрай.

Ён глухі, ці як зразумець?

Захар. Намы, відцаь. Маўчыць, і няхай маўчыць. Муціць, хутчэй за ўсё, яшчэ не праспаўся. А мы капі прыйшлі, ён тут быў?

Арцём. Спытай што-небудзь лячыйшае.

Баброва. Той, пад коўдрай, — гэта вы, маладыя людзі, у старасці. Ёты выцвярзнік стане, адчуваю, вашым родным домам! Паверце мне! Пачатак пакладзены! Старт узятлі добры!

Захар. Думаі, што гаворыш, мама!

Баброва (*строга*). Пайшлі, кажу, дамоў! Мне на працу трэба! Я ўсяго на дзве гадзіны адпрасілася! “У паліклініку!..” Ты будзеш слухацца мяне ці не? (*Цягне Захара, той уларціцца.*)

Захар. Сказаў жа: не пайду без Арцёма!..

Баброва. Тады спазі тут і чакай, пакуль знойдуцца яго бацькі! Сядзі, спазі, сынокі! А я пайшла! Няма мне капі з табой тут бавіцца!.. (*Выходзіць.*)

З’яўляецца Князева.

Князева. Выспаліся, “юнаты”? *Ёй не адказваюць. Яна штурхае Карэткіна.*

А ты колькі спаць будзеш? Шукай жонку ці каго яшчэ, хай паклапопяцца, каб ты мог пайсці дадому. Эй, дзед! Чнеш? Каб праз пяць хвілін быў гатовы!.. Падыймайся, падыймайся! Ды, што з вас возьмеш? (*Махнула рукой, выходзіць.*)

Арцём. А хто такія “юнаты”, Захар? **Захар.** Хто такія цімураўцы — ведаю, а “юнаты” — першы раз пачуў ад той, у бelyім халаце. Давай спаць? **Арцём.** Ты спі, а я не магу. Ды і хіба тут дадуць паспаць?! (*Прукнуў кулаком па сцяне.*)

З’яўляецца Сцізорык.

Сцізорык. Баць, няма чаго рабіць?

Захар. Падручнікі дома.

Арцём. Сшыткі — таксама.

Захар. Ручкі, алоўкі!..

Арцём. Усё — дома. Можя, адпусціце, таварыш начальнік? Урокі ж не зробім.

Захар. Хто за гэта адкажа?

Арцём. Наўжо вам ахвота браць на сябе, можна сказаць, камень з пятай лёй на шы?..

Сцізорык. Разгаварыліся, баць. Таму я вырашыў: пакуль тое ды сёе, павучыцеся ў маёй “акадэміі”. За мною!

Захар. Пачакайце, я спытаць у вас хачу... Можна?

Сцізорык. Слухаю.

Захар. А ленкі з намі не было... ўчора? Рыжаныкая такая... з мабілай. На вожыка падобная.

Сцізорык. Не, вас прывезлі толькі двух. Каб была падобная на вожыка, я б запомніў.

Арцём. Успомніў! Ага! Яна ж заснула, а мы на вуліцу пасунуліся... Во, успомніў!..

Сцізорык. Ну вось, капі трэба, і самі успомніце... За мной, “гвардзейцы”!

Сцізорык, Арцём і Захар выходзяць. Карэткін зноў вылазіць з-пад коўдры, апранаецца.

Карэткін. А-а-а, галава-а!.. (*Пахіснуўся, патрымаўся за лоб.*) Так, дзевінічаем хутка, энергічна!.. На флоце апранаўся за сорок пяць секунд, а тут хоць бы за столькі хвілін апраунуцца...

(*У яго мала што атрымліваецца, ён нервуецца, кідае аазенне на падлогу, падывае, зноў апранае.*) Скажы какому — не паверале: спаў, як і дома, з сынам у адным пакоі... нават у выцвярзніку.

Дурні! Дзе вы яе знойдзце, капі я і наві! А што будзе, капі усё высветліцца? А высветліцца абавязкова!.. Сорама!.. Расолу бі!.. А ў горле!.. Сліна засыхае ў роце, як цэмэнт на цагліне... Усё, больш не т’ю!.. Выйдў адсюль — кудаль піва, і завязваю... Бр-р! **Галасы.** Крокі.

Ды каб імі!.. (*Зноў хаваяцца пад коўру, там працягвае апранацца. З’яўляецца Баброва, доўга не можа зразумець, што ён пад коўдрай робіць.*)

Баброва. Э-э-э...

Карэткін (*не паказваючыся*). Э-ге... Э-ге...

Баброва. Дзе школынікі?

Карэткін. Э-ге, э-ге...

Баброва. Так напіца! Дровы!.. Сырыя дровы!.. (*Выходзіць.*)

Затымненне.

Дзесьці пабіліу — шумная гарадская вуліца. Крыху ў баку ад яе Арцём і Захар падмятаюць тратуар.

Арцём. Нас зневажаюць, а мы за сябе і пастаяць не можам! Крыўдана.

Захар. Чаму? Я, напрыклад, мату. (*Гучна.*) Таварышы мінакі! Звярніце ўвагу! Нас зневажаюць! Нас, хлапцоў, якім трэба не дзеркачы ў рукі даць, а камп’ютэры!.. А мы т’ём толькі дзіцячае шампанскае!.. І тое па святых!..

Арцём. Захар, ты што... таго? Здурнеў?! А раптам хто з нашых знаёмых будзе побач праходзіць?

Захар. Няхай і знаёмыя чуоць! **Арцём.** Перастаны Спыніся!

Захар. А можа, я для знаёмых і падаю свой голас! Давай разам, а? Капі яшчэ будзе такая магчымасць?

Арцём. Ды ну цябе, вар’ят! **Захар.** Рукі прэч ад лепшых вучняў нашай школы! Рукі прэч ад спартсменаў-разраднакаў!

З’яўляецца Калюжны.

Калюжны (*здэклівав*). Дакаціліся-я!.. А-а-а-а!.. Так вам і трэба!.. Піце, піце і надалей шампанскае!.. Ха-ха-ха!.. (*Удзякае.*)

Захар. Дык гэта ж ён!.. Той, што візітоўкі раздаваў!.. Лаві яго, Арцём!.. **Арцём.** Сапраўды!.. За імі!.. Трымай!.. Папундра-а-а!.. *Эпікаюць.*

У выцвярзніку. Карэткін усё яшчэ апранаецца.

Карэткін. Яны шукваюць маю жонку, каб тая разлічылася, вядома ж, за ноч, праведзеную ў выцвярзніку. Дурні! Дзе вы яе знойдзце, капі я і сам яе не магу знайсці!.. Праўда, не

Наглерэзчы на тое, што жнівень — час летніх адпачынкаў і своеасаблівай “сіесты”, наш “Куфар-рада” не стала-ляецца гаварыць не толькі аб прыёмным, Гэтым разам, працягваючы публікацыю п’ес, пакліканых прыцягнуць увагу нашых чытачоў да здаровага ладу жыцця, мы прапануем восстрацаццэпаўны твор пад назвай “Паэкаласны ўрок”.

Тэмы прадухілення, барацьбы з дзіцячым п’янствам і алкагалізмам як адзін з аспектаў шматвектарнай сацыяльнай палітыкі нашай дзяржавы, у тым ліку і ў галіне абароны дзяцей, скіраванай на фарміраванне здаровай і сацыяльна адказнай асцбы, — Гэта той бок грамадскага жыцця, дзе паграбучца заўсёдня ўвага кожнага канкрэтнага чалавека. Акурат на гэтым акцэнтэ сваю і нашу увагу аўтар п’есы гамлячыячін Васіль Ткачоў.

Васіль ТКАЧОЎ

П’еса ў дзвюх дзехах

Наш час. Месяцы дзеі — выцвярээзнік, гарадская вуліца і школыны клас.

Дзех перша

… Усё мацней і мацней наплывае шум вьчэрняга горада. Будуць аўтамашыны. Смех людзей.

У жыццё вьчэрняга горада ўрываецца размова: “Я — сёмы! Я — сёмы!” — “Слухаю, сёмы…” — “Вышліце транспарт на вуліцу Савецкую, да тэатра ўнівермага: неабходна даставіць у выцвярээзнік новага “кліента”. — “Вас зразумеў. Не жанчына часам?” — “Не! — “Дзякуй Богу! Выздзем!..”

Будуць аўтамабілі. Смех людзей. Крыкі аб даламозе. Сірэны спецаўта-машыны…

Пакой у выцвярээзніку. Тры, акурат-на прыбораны, ложкаі. Сцызорык прыводзіць Карэткіна.

Карэткін (спывае). “А я лягу-прылягу край гасцінца стапораг!..” Стоп, прыехалі!.. Мы прыехалі, начальнік? Сцяна ж!.. Тупікі!.. Далей транспарт не ідзе!..

Сцызорык. Спакойна, спакойна!.. *(Падтрымаймае Карэткіна.)* Трымацца!.. Стаяць!..

Карэткін. Ведаць трэба!.. “А я лягу-прылягу…” Прыбылі мы з вамі!.. Га?..

Сцызорык. “Ветэран”, значыць, выцвярээзніка?

Пазэкаласны ўрок

Дз ей ны я а со бы:
Арцём, Захар, Ленка — дзесяцікласнікі;
Карэткін, бацька Арцёма;
Баброва, маці Захара;
Мастава, класны кіраўнік;
Князева, медсястра;
Сцызорык, лейтэнант міліцыі;
Калюжны, прадстаўнік прадпрыемства па выбабе безалкагольных напоюў;
Хурсанава, дырэктар школы;
Дзэжурная;
Санітары.

Карэткін. Я, між іншым, калі гэты выцвярээзнік адкрывалі, запускарлі ва ўрачыстай абстаноўцы яго першую лінію, стужку пераразаў! О! І першым заходзіў!.. Пра гэта яшчэ ў газетах пісалі. Вы што, газет не чытаеце? Прозвішча маё — Карэткіні!

Сцызорык. Чытаю, чаму ж… Але пра такую значную падзею — не, не даялося. Аднак зайдрошчу вам.

Карэткін. Яшчэ які! Ого! Хаця і не магу зразумець, чаму я тут? Навошта? З якой нагоды? Ну, той раз, відаць, не было каму стужку пераразаць. А сёння? Вы, бачу, без мяне і дыхнуць не можаце?..

Сцызорык. Адпачніце, Карэткін… Пасціце ўчыстым, у цёплым… Вы ў нас — ганаровы наведвальнік, аказваецца… З такім чалавекам пашанцавала мне сустрацаі!.. Ці ж мог я думаць раней, паступаючы сюды на службу, што зьвядзе нас лёс?

Карэткін. Ды жартую я, жартую, таварыш начальнік: першы раз сюды трапіў! Ну з кім не бывае?

Сцызорык. Першы ці другі — няважна… А заўтра раніцай пойдзеце дадому…

Карэткін. Хто — я?

Сцызорык. Вы, вы!..

Карэткін. Начальнікі!.. Ты што, хочаш сказаць мне, Карэткіну, марскому пехацінцу, што я — т’яны? Га?!

Сцызорык. Не, не! Я хачу сказаць вам, шаноўны, што вы проста стаміліся… І таму прылеглі на тратуары адпачыць…

Карэткін. Гэта… гэта… прымаецца!.. Так і было на самой справе!.. А ў вас куды падаць?

Сцызорык. Выбрайце любы лояк. Іх тут тры.

Карэткін. Тры? Пачакай, началь-

нік… Не хлусі, аднакі!.. “Тры”. Іх тут шэсць! Шэсць! *(Плыць.)* Раз, два, тры, чатыры… Калі не сем… Добра, лягу… Няхай будзе па-вашаму… Але трэба так пацэліць, каб на два ложкаі не легчы… адразу. А то разарвуся, як чарвяк… Ты рыбак, начальнік?

Сцызорык. Рыбак, рыбак. Ловім такіх тунцоў, як вось і вы.

Карэткін. А я — не. Грыбнік я!.. Паважаю ўсіх, хто ў капелюшы!.. *(Нарэшце расстрануўся, адзенне склаў на табурэт.)*

Сцызорык. Хоць вы і не рыбак, але я вам усё роўна дапамагу ўладкавацца ў нас на начлег.

Карэткін. Зрэбіце добрую справу, начальнік… Во дзякуй… *(Лег.)*

Сцызорык. Адпачывайце. Баю-бай. **Карэткін** *(устаў)*. Я з дзіцячых што-нікаў даўно вырасі!.. Выключы святло, эканом энергію!..

Сцызорык. Святло будзе гарэць усю ноч: так павінна быць. Спаць!

Карэткін. Высігміся яшчэ… Дай пагаманіць з разумным чалавекам… Калі яшчэ такое будзе?.. А ведаеш, мне і пагаварыць няма з кім…

Сцызорык. Як гэта няма? Сам’я ж — ёсць?

Карэткін. О, сын у мяне выдатнікі! Камг’ютэр яму купіў. Што, не верыш? Мазалём зарабіў!.. І не прападаём мы з Арцёмам!.. Сёння ў яго якраз дзень нараджэння быў… Але — адзнач, начальнік, — піў толькі я… Адзіні!.. Ім торт купіў і дзіцячае шампанскае… А вось куды мяне пасля панесла — не памятаю… А што ты ўвогуле ведаеш пра маё жыццё, начальнік?

Сцызорык. Усё! Размова скончана! *(Укладвае Карэткіна сілком у пацель.)* Спаць, спаць, спаць!..

Карэткін. Добра, здаюся. А… а спяваць можна?

Сцызорык. Спяваць будзеце заўтра раніцай. Як расціпцеся. Я з задавальненнем тады вас паслухаю… *(Выходзіць.)*

Карэткін. А ты інтэлігентны чалавек, начальнікі! Мяне на “вы” мала хто называў. А спяваць не забароніш мне! У сына, у Арцёмкі, сёння дзень нараджэння! Заўтра будзе позна! Га? Як? Сэнс ёсць?

Страбуе спяваць. З’яўляюцца Арцём і Захар, за ім ідзе Князева.

К ня з е в а. Прымайце папаўненне, таварыш дзед: унучку вяду!..

Карэткін. Заўжды гатовы! Па першым закліку!.. Дзе яны, арляняты?

Арцём і Захар абняліся, падтрымліваюць адзін аднаго.

Арцём. Мы ж тут былі нядаўна на экскурсіі. Захар, скажы?

Захар. Так! Былі! Усім класам!

Арцём *(ікнуў)*. З класнай.

Карэткін. Сынокі! Арцёмка-а! Якім ветрам?

Арцём. Тага?

Карэткін. Я! Я! Сынокі!.. Крывінка ты мая!..

Арцём. Ну, прывітанне, бацька!.. *(Абняліся.)*

Карэткін. Здароў, сынокі!..

Захар. А майго тут няма? Няма з кім абняцца.

Князева. З падумкай абнімешся. Кладзіцеся спаць. І ўвогуле: не гарлапань!.. У суседнім пакоі адпачывае прадстаўнік прадпрыемства па выбабе безалкагольных напоюў.

Карэткін. Як жа не радавацца нам? А я тут пад гарачую руку сынулю сустраў… Вы ж жанчына, павінны зразумець, увайсці ў маё становішча! **Князева**. Ды куды ж ужо болыш уваходзіць!..

Арцём. А ты, бацька, што яшчэ піў сёння пасля святочнага стала?

Карэткін. Віно. Віно, сынок. А-а, ты не бачыў… І добра. Я заўсёды, калі мне захочацца выпіць, т’ю так, каб ты не бачыў!..

Захар. А мы — толькі шампанскае!

Арцём. Ён не хлусіць. Таварышы, ён не хлусіць. Мы пілі шампанскае. Дзіцячае.

Князева. Хто вам паверыць, малядыя людзі?

Арцём. А я кажу: шампанскае! **Захар**. Дзіцячае.

Князева. Бутэлька сапраўды была ў іх з-пад дзіцячага шампанскага, але пахне… дакладней сказаць — смяр-дзіць незразумелым, але моцным напоем… Калі панюхаць… Можна згубіць прытомнасць, калі доўга тую бутэльку будзеш трымаць паблізу ад носа.

З’яўляецца Калюжны.

Калюжны. Хто тут заікнуўся пра шампанскае?!

Арцём. Мы.

Калюжны. Хвалю! Хвалю! Вось вам мае візгікі. Кожнаму, хто будзе рэкламаваць нашу прадукцыю, — па бутэльцы на брата!

Карэткін апладзіруе.

А я пайшоў дагей, сябры. Да сус-трэчы! Тэлефануйце!.. *(Знікае.)*

Захар. Нічота не зразумеў! На віз-тоўках жа намалывана фігал!

Арцём. І на маей!..

Карэткін. А на маей — ажно дзве фігі. З дзвюх рук… Во ўляпіў дык уляпіў аплывуху!.. *(Пераклячаецца.)* Сынокі! Як я рады нашай сустрачы!

Арцём. І я, татуля!.. *(Зноў абдымаюцца.)*

Князева. Ай-яй-яй!.. Куды, цікава, маці глядзць?

Захар. Мы пілі, яшчэ раз завуляю, дзіцячае шампанскае!

Карэткін. Пацвярджая: яны пілі шампанскае…

Арцём. Без градусаў якое! А чаму сюды трапілі?.. *(Пазяхае.)* Прылегчы можна?

Карэткін. Во! Я ж і кажу: ён у мяне выдатнік. Толькі па спевах нізкая адзнака. Не любіць спяваць… Бо — не да песняў нам… Ага.

Князева. Распранайцеся ўсе. І — спаць!..

Арцём і Захар расстранаюцца, доўга і марудна. Сын з бацькам яшчэ раз абдымаюцца перад сном!..

Займаюцца.

Раніца наступлага дня. Спяраша прачнуўся Арцём, за ім — Захар.

Захар. Дзе мы?

Арцём. Зараз даведаемся. *(Выходзіць.)*

Карэткін *(асцярожна высоўвае галаву з-пад коўдры)*. Божай! Дзе гэта я? Дома? *(Аглядаецца вакол, уздымаюцца.)* Не, аднакі!.. Але, дзякаваць Богу, жывы!.. А то прыснілася ж!.. Быццам там, на тым свеце… І чарга-а-а!..

Па знаёмстве некаторыя і там у пекла лезуць… Дык гэта, я што, учора наліўся? Людзі, дарагія мае, хто мяне учора і дзе бачыў у такім стане, што я ажно ў пекла лез, а мяне наваат і туды не пусцілі? І быццам — выпсыткам… Слухайце, тады, можа, ёсць сярод вас тыя, з кім піў? Падыміце, падыміце рукі, не саромейцеся… Справа звычайная… І такіх няма… Нама…

Адзін жа я не т’ю быццам… Гэх, трэба ў кожнай чарачнай, куды нас, мужчын, нячыстая іншы раз заносіць, наліваць у такі посуд, каб толькі глянуў, хоць адным вокам нат, а на самым дне — партрэт тваёй жонкі!.. Ці нават цешчы!.. З качалкай ці з ручнічком… І ты адразу — лахі пад пахі ды прэч адтуль…

Людзі!.. Дзе вы?.. А-у!.. Яны, людзі, недзе за гэтымі сценамі, далёка. Тады

Нецярпенне

Зразумела, як толькі мы прыехалі ў горад Бхубанешвар, сталіцу Арысы, дык найпершае знаёмства было менавіта з храмам Сонца. Выехалі туды адразу пасля снядання, з надзеяй, што паспеем агледзець гэты цуд да наступлення спёкі. На жаль, задуманае не здзейснілася, і нам давялося некалькі гадзін правесці пад сонцам, якое паліла бязлітасна. І гэта — у пачатку кастрычніка, тым больш — у Паўночнай Індыі!

Пад'язджаем да храма. Сёння мы падарожнічаем на дзвюх "легкавушках". Вадзіцелі спыняюцца на самым ускрайку гаманлівай і ажыўленай плошчы, каб нашы машыны не заміналі пешаходам. Да нас падыходзіць індыец, нешта энергічна гаворыць нашаму гіду Бібеку. Што такое? Высвятляецца: прапануе паглядаць яго "гасцінны дом", што знаходзіцца побач. У ім, пры жаданні, можа пасяліцца кожны, хто прыехаў сюды на некалькі дзён, каб не спяшаючыся, у сваё задавальненне, агледзець увесь велізарны храмавы комплекс. Мы з Міхаілам Селівонам, дырэктарам адной з мінскіх турфірм, ідзем за гаспадаром "гасцінны". Той паказвае некалькі просценных пакояў, дзе стаць самыя звычайныя ложка, праўда, засцеленыя вельмі акуратна. Гасцінны гаспадар нешта ажыўлена распавядае на сваёй мове: відаць, хоча пераканаць нас у тым, як зручна спыніцца ў ягонай "гасцінны", бо яна зусім блізка ад храма Сонца. Мы паказваем знакамі, што, маўляў, гэта сапраўды зручна, каб не пакрыўдзіць індыйца. Нам што, няхай жыве гэты маленькі бізнес, а мо ёсць і такія, хто пажадае пераначаваць ноч-другую ў гэтых цесных пакойчыках.

Крочымы да храма, ахопленыя нецярпеннем. Ля варот, праз якія праходзяць на яго тэрыторыю, мноства людзей. Цесната, крыкі, шум... Адразу адчуваецца, якой прыцягальнай сілай валодае гэты цуд храмавай архітэктуры Паўночнай Індыі. З цяжкасцю прабіваемся праз людскі натоўп, гід Бібек уважліва сочыць, каб ніхто з нас не адстаў ад групы, не згубіўся ў гэтай мітусні. Мы ўжо на тэрыторыі храма, але да яго непасрэдна — яшчэ метраў трыста. За варотамі, проста на голай, цвёрдай зямлі сядзяць жабракі, працягваючы рукі за міластыняй. Здаецца, ніхто не звяртае на іх увагі. На нас проста накідваюцца вяртлявыя, худыя хлапчкі, настойліва прапануючы розныя вырабы. Пазней мы пераканамся, што такі гандаль ідзе амаль ля кожнага вялікага храма ў Індыі.

Пра што гаворыць міф

Перш чым пачаць апавед непасрэдна пра храм, лічу, што вельмі важна — і неабходна! — хаця б сцісла распавесці, якое месца адводзіцца ў старажытнай індыйскай міфалогіі богу Сур'і. Ён, сведчыць міф, сонечнае бажство, усё бачыць і ўсё ведае, аглядае ўвесь свет, яго хуткі погляд прыкмячае дабро і зло. Ён нараджаецца на ўсходзе, яго вітаюць спяваючы, калі ён выходзіць з нябесных варот, і на працягу дня абыходзіць зямлю і неба, размяжоўваючы дзень і ноч.

Галоўныя дзеянні Сур'і заключаюцца ў тым, што ён дае святло, якім разганяе цемру, хваробы, ворагаў. Яго промні падобны на сем кабыліц, што вязуць калясніцу бога. Людзі просяць Сур'ю даць ім багацце, здароўе, росквіт, нашчадкаў. Як бачым, ён успрымаецца індыйцамі як надзвычай добры бог, які можа даць чалавеку ўсё тое, што патрэбна ў жыцці...

...Праз некалькі хвілін мы будзем каля самога храма. Аднак гід Бібек робіць паварот налева. Забіраемся на нейкую напярэднявую сцяну вышынёй у метры тры, шырынёй — прыкладна паўметра. Спыняемся і спачатку не разумеем, у чым справа. Дый адчуваем сябе на сцяне досыць няўтульна. Бібек паказвае ў бок храма, і мы адразу разумеем, для чаго ён выбраў гэтую сцяну: адсюль можна ахапіць позіркам увесь храмавы комплекс. Велізарная яго тэрыторыя надзвычай маляўнічая, зялёныя паплавы, мноства кветак...

12 і 1200

— Які цудоўны ландшафтны дызайн! — усклікае Міхаіл Селівон.

Я згодны з ім. Вось толькі сярод яркай жывой зеляніны храм выглядае даволі змрочна. Тут усё заканамерна: у далёкай старажытнасці гэты храм Сонца ў Канарку быў вядомы як

Чорная Пагада. Да таго ж, будынак, бачым мы, у рыштаваннях...

— Храм узводзіўся на працягу 12 гадоў, — расказвае Бібек. — Гэта невялікі час для такой каласальнай пабудовы. На работах было занята 1200 чалавек. Цар, па загадзе якога будаваўся храм, паставіў перад імі надзвычай жорсткія і, скажам так, страшныя ўмовы: калі работы не будуць поўнасцю завершаны ў вызначаны тэрмін, то ўсім будаўнікам... адсякуць галовы. Канешне, тыя надта спяшаліся і крыху парушылі баланс пры выкананні работ — вельмі складаных і маштабных па аб'ёме. Будаўніцтва храма

"К" працягвае публікацыю дарожных нататак Міхаіла Шыманскага пра Індыю (гл. "К" № 13 за 2009 г.). Сённяшні расповед — пра Канарк, індыйскі горад у штаце Арыса на беразе Бенгальскага заліва. Галоўная яго слава — храм Сонца, грандыёзная пабудова, адно з цудаў старажытнай Індыі, уключаная ў Спіс сусветнай спадчыны UNESCO. Ён, безумоўна, з'яўляецца гістарычнай памяццю рэлігіі, культуры, архітэктуры, гонарам не толькі самога Канарка ці штата, але і ўсёй Індыі. Храм уражвае і здзіўляе людзей многімі дзіўнымі момантамі з гісторыі свайго стварэння, сваімі маштабамі. Але пра ўсё — па парадку.

Спасціжэнне далёкай краіны

У Канарку, дзе бог Сонца

...і "Мора сустракаецца з зямлёю"

было завершана ў XIII стагоддзі, "узрост" яго вельмі і вельмі салідны. А парушэнне балансу з цягам часу абярнулася тым, што храм апынуўся крыху хіліцца ў адзін бок. Вось і ўзнікла неабходнасць "падтрымаць" яго магутнымі рыштаваннямі.

Сама задума пабудоваць гэты храм, — працягвае Бібек, — такая. У цара быў фізічны недахоп: крыху дэфармаваная спіна. Ён вельмі пакутаваў і пастаянна маліў Бога аб нараджэнні здаровага сына. І калі такі сын з'явіўся на свет, цар у знак вялікай удзячнасці Богу вырашыў узвесці храм Сонца. Ёсць і іншыя версіі, але найбольш распаўсюджана гэтая.

Кветкі ад старога індыйца

Тут я крыху перапыню расповед гіда, каб перадаць цікавы эпізод. Мы фатаграфавалі старога індыйца, які сядзеў сярод вялізных камянёў. Ён быў худы, чорны, бедна апрануты. Відаць, расчуплены увагай з нашага боку, хутка падняўся, сарваў з куста некалькі кветчак, падышоў да нас і пачаў кожнаму даваць па адной, паказваючы мімікай, жэстамі, што кветкі вельмі прыемны пахнуць. Я ўзяў светла-ружовую. Яна мела спецыфічны пах, прыліпала да пальцаў рук, і мы не ведалі, браць кветкі ці не. Сапраўды, што за кветкі ў далёкай, загадкавай Індыі? Спачатку ўзялі па адной кветачцы, каб не пакрыўдзіць старога індыйца, якога асабіста мне было шкада. Потым далі яму зразумець, што такія "дары" нам не патрэбны. Індыец зусім не пакрыўдзіўся, суправаджаў нас далей.

Спускаем са сцяны, падыходзім да храма, спыняемся ля велізарнага кола. Храм уяўляе з сябе неверагодных памераў калясніцу з 24 ко-

лаў, у якую запрэжаны сем коней. Калясніца бога Сонца сімвалізуе колькасць дзён тыдня і гадзіны ў сутках. А сам Сур'я штодзённа падарожнічае ў ёй па небе. Таму гэтыя колы — адзін з галоўных элементаў храма, яны выяўлены ў шматлікіх добра ілюстраваных выданнях.

Камянёў, з якіх пабудаваны храм, тут не было — іх дастаўлялі сюды за сто кіламетраў на сланых і лодках. Справа ў тым, што ў далёкія часіны, менавіта ў гэтым месцы, дзе стаіць храм, "мора сустракалася з зямлёю", як вобразна сказаў Бібек. Цяпер мора адышло на тры кіламетры.

зана мякка: гэта адносна мясцовых жыхароў. А як быць нам? Спякота, ад якой становіцца млясна... Хаця б на некалькі хвілін у цянік! Але ж дзе знойдзеш гэты цянік, калі сонца дастае ўсюды?..

"Мова каменя перамагла мову чалавека"

Велічная пабудова ў Канарку — шэдэўр храмавай архітэктуры. Гэта апошні такі храм, узведзены тут у XIII стагоддзі, больш падобныя не будаваліся.

Рабіндранат Тагор, калі наведаў храм Сонца ў Канарку, сказаў: "Мова каменя перамагла мову чалавека". Вельмі вобразныя і правільныя словы. Менавіта ў камені тут застыла на многія стагоддзі вялікая, магутная, хвалюючая, усёпераможная сімфонія жыцця.

Наша экскурсія па тэрыторыі храма працягваецца. Бібек паказвае нам месца, дзе калісьці танцавалі дзяўчаты. Танцы пачыналіся з усходам сонца і завяршаліся, калі сонца хавалася за гарызонт. Такія прадстаўленні праходзілі да 50-х гадоў мінулага стагоддзя. Пасля атрымання Індыяй незалежнасці доўгая эра танцаў у гонар бога Сур'і скончылася.

Прысаджаюся на камень, каб крыху адпачыць. Такіх камянёў тут цэлае награвашчванне — відаць, засталіся ад разбуранай пабудовы. Побач угадваюцца два вялікія сланы, таксама каменныя. Бегаюць хлопчыкі — бойкія, спрытныя, з надзвычай выразнымі вачыма, з чорнымі, як смоль, валасамі. Спыніліся, глядзяць на мяне. У іх жывая цікаўнасць: што за дзіўны чалавек, сівы і светлатвары, сядзіць на камені каля храма Сонца? Бачу: быццам лёгкі цень лёг на абпаленую гарачынёй зямлю. Гляджу на неба — выратаванне: там з'явілася невялічкая хмарка, якая закрыла сонца. Відаць, бог Сур'я ўсё-такі злітаваўся над намі!

Чаму храм у рыштаваннях?

З Міхаілам Селівонам дзелімся сваімі ўражаннямі ад наведвання храма.

— Яго можна аглядаць бясконца, — кажа Міхаіл Аркадзевіч. — У ім шмат сімвалаў. На жаль, мы слаба ведаем архітэктуру Індыі, асабліва — старажытную. Між тым, шматлікія храмы, узведзеныя ў XII — XIII ст., — незвычайныя. Проста здзіўляешся, як яны захаваліся да нашага часу, бо, мяркуючы па ўсім, будаваліся з мяккага каменя. Канешне, многія ўжо напярэднябураныя, ля некаторых стаяць рыштаванні, як ля храма Сонца. Шкада, што нельга заходзіць у сам храм.

— Такія меры прыняты з мэтай бяспекі, — тлумачыць гід Бібек. — Храм вельмі стары, і калі ў яго зойдзе шмат людзей, хто ведае, што можа здарыцца?..

Мы згодны з Бібекам. І прыходзім да агульнай высновы. Храм Сонца — тут, у Канарку. Ёсць храм бога Сонца і ў Егіпце — у вялікай манументальнай зоне Карнак, якая побач з горадам Луксорам, егіпецкай сталіцай у далёкія часіны.

— Так, так, — падхоплівае Бібек. — Вельмі цікавая сувязь.

— Нават назвы дзвюх гарадоў — Канарк у Індыі і Карнак у Егіпце — вельмі сугучныя, хаця знаходзяцца гарады на вялікай адлегласці. А храмы ўзведзены ў гонар аднаго і таго ж бога Сонца. Толькі ў індыйскай міфалогіі яго бог — Сур'я, а ў егіпецкай — Амон-Ра. Але і тут, і там іх паважаюць выключна высока.

Як бы там ні было, старажытныя індыйцы і егіпцяне былі вельмі мудрымі, калі ў сваіх гарадах узводзілі велічныя храмы у гонар богаў Сонца. Бо ад сонца — усё жыццё на нашай грэшнай зямлі...

Міхаіл ШЫМАНСКІ

У гэтым нумары, апроч падарожных нататак Міхаіла Шыманскага, прапануем павандраваць з карэспандэнтамі і пазаштатнымі аўтарамі "К" па Заходнім Палесці і дрэздэнскім Цвінгеры. Чытайце на стар. 20 — 21, 23.

Турпраект "К": велатур па Палессі Частка I

"Мы павінны зрабіць Палессе самаакупным рэгіёнам, каб людзі жылі тут годна..." — агучыўшы некалькі месяцаў таму гэты пасыл, Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка адразу ж назваў і найважнейшы рэсурс ажыццяўлення пастаўленай задачы: развіццё турызму.

Відавочна, турыстычны патэнцыял Палесся мае сваю спецыфіку. Ён не ляжыць на паверхні мора і не праглядаецца за кіламетры, бы вяршыні гор. Не надта шмат там і выбітных помнікаў архітэктуры. Зацікавіць гэты край можна перадусім іншым: некранутай прыродай і аўтэнтчнай культурай. Апошня, у сваю чаргу, таксама не кідаецца ў вочы, быццам яркія рэкламныя шчыты, — яна патрабуе прывабных і зручных для турыстаў форм рэпрэзентацыі.

Пытанне іх пошуку асабліва актуальнае ў Год роднай зямлі — найлепшы час, каб зведаць ейныя дзівосы і таямніцы ды адкрыць іх для ўсіх прагных на новыя ўражанні.

Асаблівую ўвагу мы надзялілі турыстычнага патэнцыялу ўстаноў культуры Рэспублікі. Нездарма ў цэнтры ўвагі плана мерапрыемстваў Міністэрства культуры краіны па рэалізацыі Нацыянальнай праграмы развіцця турызму Рэспублікі Беларусь на 2008 — 2010 гг. знаходзіцца рэгіён Палесся.

...Гэтых аргументаў нам падалося дастаткова, каб абраць месцам правядзення чарговага, ужо традыцыйнага, велатраекта "К" менавіта Палессе. Пяцідзённы маршрут, створаны і апрабаваны ўдзельнікамі праекта, праходзіў ад Драгічына амаль да самай усходняй мяжы Брэсцкай вобласці.

Нашто музейшчыку боты?

Да Драгічына веласіпедыстам з Мінска зручней за ўсё дабрацца цягніком "Смаленск — Брэст": ён прыбывае на месца з самай раніцы. Праехаўшы вуліцамі дагледжанага, папраўдзе палескага гарадка, падарожнік мусіць выбіраць далейшы накірунак руху: або на Бездзеж, або на Закозель.

Нам зрабіць такі выбар было лёгка. Пра галоўную архітэктурную адметнасць раёна — капліцу-спачы-

вальню Ажэшкаў — "К" ужо падрабязна пісала пару гадоў таму. Навін, на жаль, няма. Зроблена праектна-каштарысная дакументацыя на рэстаўрацыю помніка коштам каля ста мільёнаў рублёў, але ж работы на аб'екце пакуль не пачаліся: звыклыя праблемы з фінансаваннем....

Нагадаўшы даўнюю задуму — зрабіць у адрэстаўраванай капліцы мастацкую галерэю — нача-

мешчаны яны ў невялікім пакойчыку ў падвале цэнтральнай бібліятэкі горада. І ўсё б нічога, калі б пасля нядаўняга "сезона дажджоў" у той падвал можна было б зайсці, не замачыўшы ног, без спецыяльнага абутку.

На шматлікія просьбы зайсці паглядзець, як пачуваюць сябе музейныя фонды побач з вадой, дырэктар ЦБС Зінаіда Жытновіч адказвала, што пісаць пра тое не варта. Як высветлі-

адчуць, калі б дзесяць гадоў таму тут не з'явіўся этнаграфічны музей, які стаў адным з вызначальных пунктаў нашага (і не толькі нашага) маршруту.

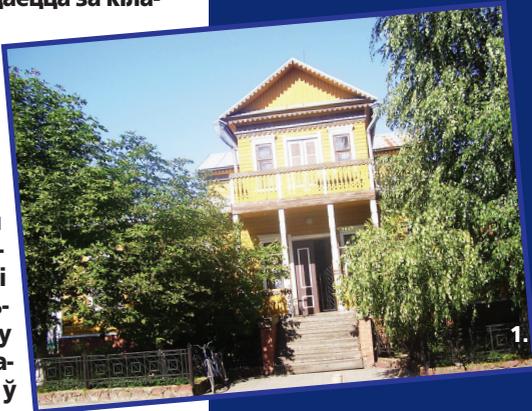
— Мясцічка спаконвеку славілася сваімі майстрамі. У нас і сёння ці не кожная жанчына ўмее ткаць, — распавядае дырэктар музея "Бездзежскі фартушок" Марыя Астаповіч. — Дагэтуль у хатах і бялізна на

нолькава пасуюць і народны строй, і дзелавы касцюм. Прышоўшы з год таму на сваю пасаду, яна адразу занялася экспертам фартушкоў і ручнікоў: каб і музей свае камісійныя атрымліваў, і аднавяскоўцы займелі магчымасць зарабіць сякую-такую капейчыну. Купляюць паўсюль з захватай.

Экскурсія, праведзеная дырэктарам музея на сакавітай мясцовай гаворцы, пераканала нас у тым, што

Фартушкі і прысмакі як турыстычныя брэндзі

Ці стануць паляшчуцкія "бізнес-праекты" прыбытковымі?

З'яўленне такога "турыстычнага" матэрыялу на старонках нашай рубрыкі "Родная зямля: час крэатыву" — не выпадковасць. Карэспандэнты "К" не толькі праехаліся па знакавых і слынных мясцінах гасціннага Палескага краю, але і ўзнялі шэраг праблем устаноў культуры рэгіёна. Да пошуку вырашэння такіх сітуацый заклікалі нас таксама і Дзяржаўная праграма адраджэння і развіцця сяла на 2005 — 2010 гады, Дзяржаўная праграма развіцця рэгіёнаў, малых і сярэдніх гарадскіх паселішчаў на 2007 — 2010 гады, якая скіравана на захаванне, утрыманне і выкарыстанне аб'ектаў гісторыка-культурнай спадчыны, развіццё турыстычнай дзейнасці і мясцовай традыцыйнай культуры, умацаванне матэрыяльнай базы сацыякультурнай сферы.

ложках, і абрусы, і сурвэткі — сама-тканя. Але галоўная адметнасць, вядома, фартушкі. У нас іх толькі ў экспазіцыі каля 150, і вы не знойдзеце двух падобных!

Сутнасць канцэпцыі музея заключаецца ў тым, што дзякуючы яго з'яўленню, тапанімічная назва стала сапраўдным брэндам, які, пры належнай раскрутцы, мае вялізны іміджавы і камерцыйны патэнцыял. Асацыяцыі паміж Бездзежам і фартушком ужо сёння такія ж трывалыя, як паміж Гжэллю і керамікай.

— Яшчэ здалёк пабачыўшы нашу міні-выстаўку пад адкрытым небам пад час нядаўняга святкавання юбілею Брэста, губернатар Канстанцін Сумар адразу ўсклікнуў: "О, дык гэта ж знакамітыя бездзежскія фартушкі!" — з гонарам распавядае дырэктар музея. — А міністр культуры краіны Павел Латушка, які бачыў работы нашых майстрых пад час святкавання Дня Незалежнасці ў Мінску, адзначыў, што такія сувеніры могуць годна прадстаўляць Беларусь.

Пасля такой рэкламнай кампаніі жаданне набыць сабе ўзор бездзежскага ткацтва ўзнікла само сабой — як, мусіць, і ў большасці наведвальнікаў музея. Але ж прылаўка, дзе былі б раскладзены рэчы на продаж, мы не пабачылі.

— Каб ён з'явіўся, патрэбна ліцэнзія, атрымаць якую для нас вельмі складана, — не здзівіла сваім адказам Марыя Міхайлаўна.

Зрэшты, той з турыстаў, хто сам праявіць ініцыятыву, без сувеніру не застанецца: музей заключае дамовы з майстрыхамі і прадае іх вырабы не толькі на ўласнай тэрыторыі, але і пад час масавых святаў, што ладзяцца ў буйных гарадах — за сотні кіламетраў ад Бездзежа. Марыя Астаповіч ад-

недарэмна мы патрацілі час, каб сюды дабрацца. Але... Доўжыцца яна ўсяго гадзінку-паўтары — нават у тым выпадку, калі да яе дапасавана выступленне аднаго з мясцовых калектываў (такая паслуга прадугледжана ды запатрабавана). Параўнальна з тым часам, які займае дарога сюды, — гэта замала. Падыхаць бездзежскім паветрам хацелася б трохі даўжэй. Апошня, дарэчы, і ў інтэрсах музея: час турыста — гэта грошы, якія ён траціць.

Сёе-тое музей здатны прапанаваць ужо і сёння. Скажам, экскурсію па самім мясцічку. Патэлефанаваўшы папярэдне, наведнікі могуць і пакаштаваць знакамітую макуху ды іншыя адметнасці нацыянальнай кухні.

А неўзабаве музей здолее прапанаваць куды больш ёмістую і разнастайную праграму. Не так даўно была набыта незапатрабаваная сёння драўляная хата з участкам зямлі. Ужо да канца года яна мае пераўтварыцца ў сялянскі падворак, стылізаваны пад даўніну. Там можна будзе пачаставацца садавінай і гароднінай "з градкі", прадгуставаць мясцовыя стравы і нават, пры жаданні, падаіць казу — яна таксама з'явіцца "на балансе" музея.

— Будзе і такая платная паслуга, — кажа Марыя Астаповіч.

Магчыма, з цягам часу з'явіцца і некалькі месцаў для начлегу. Непадалёк ад музея працякае рэчка Плэса, дзе плануецца пабудаваць альтанку для адпачынку і паставіць некалькі чайноў, каб турысты маглі пакатацца па вадзе, з асалодай назіраючы палескія пейзажы. Сярод іншых задум — паставіць вулі, выпякаць хлеб у хаце і прапаноўваць яго турыстам разам з мядком. Дарэчы, і зерне можна будзе малоць самім: млын ужо зроблены.

льнік аддзела культуры Драгічынскага райвыканкама Леанід Кураўскі не абмінуў увагай і фігуры чатырох евангелістаў, якія калісьці яе ўпрыгожвалі. Цяпер яны знаходзяцца ў Вільнюскім гістарычным музеі, і калі рэстаўрацыя завершыцца, райвыканкам плануе ініцыяваць іх вяртанне.

— Стопрантная ўпэўненасці ў поспеху гэтай ініцыятывы мы, вядома, не маем, але ж зрабіць тое, што ад нас залежыць, — наш святы абавязак, — лічыць начальнік аддзела культуры.

Набыўшы ў краме бутэльку мінеральнай мясцовай вытворчасці (здагадайцеся, у гонар якой знакамітай зямлячкі яна названа?), можна рушыць далей. Або затрымацца ў Драгічыне яшчэ на нейкі час і наведаць Музей партызанскай славы. 1 мая ён адсвяткаваў сваё другое нараджэнне, адкрыўшыся пасля капітальнага рамонту і з новай экспазіцыяй. Цяпер яна прысвечана не толькі падзеям мінулай вайны, але і ўвогуле ваеннай гісторыі краю. Супрацоўнікі ўстановы на чале з яе дырэктарам Сяргеем Гранікам спадзяюцца, што калісьці яна будзе называцца ваенна-гістарычным музеем.

Экспазіцыя, што знаходзіцца ў невялікім асобным дамку, зроблена з павагай і любоўю, але нам хацелася яшчэ паглядзець на захаванне фондаў музея. Як выявілася, раз-

лася з далейшай размовы, частка бібліятэчных кніг таксама размешчана яшчэ ў адным падвальным пакойчыку. Па словах дырэктцыі, усе гэтыя кнігі прызначаны для спісання. Як кажа Зінаіда Эдуардаўна, да нядаўняга часу бібліятэка цярпела не толькі ад вільгаці ў падвале, але і ад вады, якая лілася са столі пад час вялікіх дажджоў. Толькі летась дах устаноў быў адрамантаваны, на што было выдаткавана каля 50 мільёнаў рублёў. Тады ж была зроблена праектна-каштарысная дакументацыя, датычная падвала. Але грошы пад гэтыя рамонтныя работы пакуль што не выдаткаваны. Таму і даводзіцца бібліятэкаркам ды музейшчыкам абуваць боты. Хаця, здавалася б, гэтае пытанне можна вырашыць досыць аператыўна і без прыцягнення вялікіх фінансавых сродкаў.

Час турыста — гэта грошы, якія ён траціць

Вонкава Бездзеж падаецца самай звычайнай беларускай вёскай або невялікім мясцічкам. Драўляная царква ў стылі "палескага барока" і зграбны касцёльчык — адметнасці, хутчэй, "мясцовага" ўзроўню. Паўтары гадзіны круціць педалі, спецыяльна, каб іх убачыць, мы не сталі б. Іншая справа — той своеасаблівы культурны мікраклімат, які здавён быў характэрны менавіта для гэтага месца. Наўрад ці мы здолелі б яго

— Сёння мне гэты падворак ажно мроіцца! — прызнаецца дырэктарка музея.

Яе ідэю падтрымаў начальнік абласнога ўпраўлення культуры, а потым і раённае кіраўніцтва. Сродкі на рэалізацыю знайшліся без праблем. Марыя Міхайлаўна лічыць, што трох з гакам мільёнаў, якія ўжо выдаткаваны з райбюджэту, будзе досыць, каб прывесці тую хату да ладу. Бо добрая частка працы зробіцца ўласнымі рукамі супрацоўнікаў музея.

— Справа ў тым, што сродкі за правядзенне экскурсій у музеі не залічваюцца ўстаноўе ў якасці платных паслуг. Бо, паводле нарматыўнай базы, атрымліваецца, што турыстычныя паслугі павінен аказваць толькі аддзел фізкультуры, спорту і турызму. Яму гэтыя паслугі і ідуць у залік, хаця ніякага дачынення да іх супрацоўнікі аддзела ў дадзеным выпадку не маюць.

Таму работнікам культуры даводзіцца праяўляць крэатыўнасць таксама і ў гэтым пытанні —

сваёй старонкі, хаця б нават сціплай, музей не мае. Як, зрэшты, і ўласнага выхаду ў Інтэрнет, які робіць камунікацыю на адлегласці і прасцейшай, і таннейшай.

— Але ж гэтая праблема будзе вырашана літаральна днямі, — тут жа адзначыла Марыя Астаповіч. — Камп'ютэр у нас ужо ёсць, мадэм набылі, засталася толькі падключыцца.

Гартаючы гасцявую кнігу, дзе, побач з работнікамі мясцовай гаспадаркі, пакідаюць натхнёныя запісы і замежныя дыпламаты, разумееш,

А вось знайсці музей у даволі вялікім мястэчку аказалася не надта лёгка: указальнікаў, якіх, дарэчы, ёсць у Бездзежы, сустрэць не давялося.

На маляўнічым драўляным ганку прыгожага музейнага асабняка нас ужо чакала няўрымслівае дырэктарка Вольга Мацукевіч. Яна толькі што вярнулася з чарговай экспедыцыі, і на падлозе адной з залаў музея сохла чарговае папаўненне фонду, які і так ужо налічвае больш за 28 тысяч экспанатаў: маляваны дыван у інсітным стылі.

Разам з фондамі, пакрысе расце і колькасць наведвальнікаў. Калі летась у музеі пабывалі прыкладна 7 тысяч чалавек, дык сёлета за першыя паўгода — ужо больш за 5 тысяч. Пра словах дырэктара музея, асабліва прыкметна паболела замежных турыстаў.

— Сучаснаму наведвальніку нецікава проста глядзець на экспанаты, — кажа Вольга Мацукевіч. — Яму даспадобы самому паўдзельнічаць у пэўнай дзеі, далучыцца да абрада, пачаставацца народнай кухняй... Таму мы імкнёмся зрабіць нашы экскурсіі інтэрактыўнымі. Праграм некалькі, у залежнасці ад аўдыторыі: “Мотальскія прысмакі”, “Вячоркі” — для дзетак, “Гуканне жніва”... Цяпер вось плануем такую прыгожую лекцыю-абрад, як “Завіванне нявесты”. Каб вы бачылі, як уцягваюцца ў дзейства наведвальнікі, як яны пачынаюць верыць у тое, што адбываецца!

Што да гастронамічнай часткі праграмы... Апрача музея, Моталь мае і яшчэ адну адметнасць — каўбасу. Вольга Рыгораўне ўдалося наладзіць з яе вытворцамі ўзаемавыгаднае супрацоўніцтва: ім — рэклама, а музею — гатовая прадукцыя.

— Па сутнасці, нашы экскурсіі спрычыніліся да паўстання фестывалю “Мотальскія прысмакі”, — кажа дырэктарка.

Кулінарны фэст, упершыню зладжаны летась Іванаўскім райвыканкамам разам з грамадскімі аб'яднаннямі, датычнымі агратурызму, быў прызнаны “Падзея года” на Нацыянальным турыстычным конкурсе “Спазнай Беларусь-2008”. Вуліцы Моталю ў тыя дні літаральна запаланілі замежныя турысты. Майстар-клас Вольгі Рыгораўны па гатаванні баршча выклікаў сапраўднае захапленне гурманаў.

Водная паверхня праблемы з фондамі

Зрэшты, экспазіцыя мотальскага музея — плён каласальнай працы яе нешматлікіх стваральнікаў — здатная ўражваць і без каўбасы з інтэрактывам. У залах двухпавярховага будынка, які паўстаў некалі менавіта “пад музей”, выстаўлена толькі каля тысячы экспанатаў. Дзякуючы няспыннай рупнасці Вольгі Рыгораўны па зборы музейных прадметаў, плошчаў фондасховішча апошнім часам стала катастрофічна не хапаць. Таму супрацоўнікі музея змушаны выкарыстоўваць для гэтых мэт нават... свае ўласныя кватэры.

Увогуле, праблема захавання фондаў у Моталі на паверхні — у прамым сэнсе слова. Справа ў тым, што пасля буйных дажджоў ужо каторы год у падвале музея стаіць вада. А менавіта там размешчана фондасховішча і некалькі экспазіцыйных залаў са шматлікімі каштоўнымі прадметамі. Як ні стараюцца супрацоўнікі і дырэктар вырашыць гэтую праблему, адкачаючы ваду з дапамогай пажарных гідрантаў і расчыняючы насцеж дзверы падвала, ад згубнай вільгаці няма ратунку.

Па словах Вольгі Рыгораўны, гэтая праблема напаткала музей яшчэ на пачатку яго гісторыі. Але каля дзесяці гадоў таму ў падвале была зроблена гідраізаляцыя, і вада доўгі час не турбавала супрацоўнікаў.

Сёння гідраізаляцыя ўжо няспраўная, і вада перыядычна залівае падвальныя памяшканні. Пабачылі гэта на ўласныя вочы: у падвале яе было па шыкалатку. Таму і ў экспазіцыйных залах падлога падалася нам мокрай, а паветра — вельмі вільготным. Зразумела, гэта шкодзіць тым экспанатам, якія тут знаходзяцца. Як кажа дырэктар, як толькі высахне вада, супрацоўнікі будуць высушаць і праціраць музейныя прадметы, бо на іх пачынае з'яўляцца цвіль.

Па словах начальніка аддзела культуры Іванаўскага раёна Уладзіміра Шлягоўвіча, ужо створана праектна-каштарысная дакументацыя, каб зрабіць у музеі нешта нахштальт дрэннай сістэмы: вакол яго будуць размешчаны адзінаццаць калодзежаў, і з дапамогай труб і ўсталяванага аўтаматычнага насоса будзе адбывацца адкачванне вады. Начальнік аддзела культуры перакананы, што гэтую канструкцыю трэба ўсталяваць у самы хуткі час, да канца жніўня, бо восень — перыяд дажджлівы.

Але канчаткова праблема фондаў будзе вырашана толькі тады, калі музей атрымае новае памяшканне. Акурат насупраць зграбнага асабняка ўстаноў стаяць непрывабныя і яўна закінутыя будыніны савецкіх часоў, і сёння такое “праблемнае” суседства адразу прыцягвае ўвагу турыстаў. Аддзел культуры ўжо не першы год прапануе ўзяць “каробку” на ўласны баланс і зрабіць яе капітальны рамонт. Уладзімір Шлягоўвіч не надта ахвотна гаварыў на гэтую тэму, але нам і без таго стала зразумела, што перамовы з уласнікам будынка — мясцовым СВК — яўна зацягнуліся.

— Вядома, гэты будынак не будзе выкарыстоўвацца толькі як фондасховішча, — прадуюжыў начальнік аддзела культуры. — Мы плануем ператварыць яго ў цэлы туркомплекс з вялікай залай для правядзення абрадаў (плошчы для іх сёння музею таксама не стаяе), невялікім гатэлем месцаў на 10 — 20, кавярняй, лазняй...

Дзівімся — пакуль толькі ўпершыню — смеласці задум Уладзіміра Шлягоўвіча. І ахвотна пагаджаемся, што ён стварае не “паветраныя замкі”, а рэальныя бізнес-праекты. З пункта гледжання эканамічнай мэтазгоднасці, музею выгодна аказваць поўны комплекс турслуг, уключаючы з начлегам і харчаваннем. Бо пакуль што асноўныя дывідэнды абмінаюць музейную касу, і гэта не зусім справядліва.

— На адных уваходных білетах музей ніколі не заробіць, — упэўнены начальнік аддзела культуры. — Тым больш, і цэны сімвалічныя, а значна іх павышаць мы права не маем. Непараўнальна болей за нас зарабляюць тыя арганізацыі, што прывозяць турыстаў. Хаця якія ў іх укладанні? Сабраць групу — гэта ж не музей пабудаваць...

І тут жа ён фармулюе думку, якую — у розных варыяцыях — за гэты дзень нам давялося пачуць ужо не ўпершыню:

— Трэба, каб установы культуры мелі больш магчымасцей для працы на ніве турызму. Вядома, калі казаць пра тыя яго віды, якія тычацца культурнай спадчыны, а не спорту і фізкультуры.

(Заканчэнне будзе.)

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Ілля СВІРЫН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, нашы спецыяльныя карэспандэнты

На здымках: 1. Мотальскі музей народнай творчасці; 2. Музей народнай творчасці “Бездзежскі фартушок”; 3. Дырэктар бездзежскага музея Марыя Астаповіч; 4. Тэрыторыя згаданага музея будзе ў хуткім часе добраўпарадкавана; 5. Фонды мотальскага музея чакаюць большых памяшканняў; 6. Будынак у Моталі, дзе плануецца размясціць турыстычны комплекс; 7. Вада ў падвале мотальскага музея; 8. Драгічынскі музей партызанскай славы (Цэнтр па героіка-патрыятычным выхаванні); 9. За гэтым падвальным акном захоўваюцца фонды музея і бібліятэкі ў Драгічыне; 10. ЦБ Драгічына.

Аднак, каб пастаянна падтрымліваць гэты міні-комплекс, патрэбна прынамсі, адна штатная адзінка. Леанід Кураўскі не супраць яе ўвядзення — хаця б нават за кошт тых устаноў культуры раёна, дзе гэтая адзінка меней патрэбна. Але... Паводле яго слоў, цяперашнія тыпавыя штатныя расклады такіх “вольнасцей” не дазваляюць.

— Стварэнне такога арыгінальнага комплексу падаецца мне справай цалкам ажыццяўляльнай, — лічыць Леанід Кураўскі. — Інвестыцыі ён патрабуе невялікіх, а аддача можа быць цалкам адчувальнай.

Адным словам, музей пакрысе становіцца тым, чым ён і павінен быць: комплексным турыстычным цэнтрам, здатным забяспечыць самыя розныя патрэбы наведвальніка і пазнаёміць з усімі праявамі народнай культуры. Але... толькі дэ-факта. Юрыдычны бок справы куды складанейшы. Бо ці не кожная са згаданых вышэй ініцыятыў патрабуе адмысловай ліцэнзіі. Дэ-юрэ паміж эксперыментальным, па сутнасці, праектам аддзела культуры і камерцыйнай фірмай няма ніякай розніцы.

І гэта яшчэ толькі палова праблемы. “Сёння работнікі культуры не маюць матывацыі, каб займацца турызмам” — сказаў, бы адрэзаў, Леанід Кураўскі. І тут жа, па нашай просьбе, абмаляваў сітуацыю больш дэталёва:

балазе спрадвечная паляшувка кемлівасць таму спрыяе. Калі назваць арыгінальную экскурсію, скажам, “дэманстрацыя абраду”, атрыманыя дывідэнды дапамогуць выканаць план платных паслуг.

Толькі ці тая гэта ніва, дзе належыць траціць крэатыўную энергію?

Важныя дробязі, якіх не хапае

У бездзежскім музеі пабачылі бясплатны буклецік “Палескія карункі”, выдадзены Нацыянальным агенцтвам па турызме Рэспублікі Беларусь. Здавалася б, дробязь: “гармонік” з мелавай паперы. Але выпадкова ўзяўшы яго ў рукі, скажам, на запраўцы або ў гатэлі, падарожнік здолее атрымаць тую базавую інфармацыю, якой дастаткова для самастойнага знаёмства з адметнасцямі палескай культуры. Добры дызайн, чытэльны тэкст, россып цудоўных фотаздымкаў, карта-схема маршруту... Засмучае ў буклеце толькі адзін радок: “Наклад — 6000 асобнікаў”. Кропля ў моры! Нядзіўна, што больш нідзе на маршруце такой прадукцыі мы не пабачылі. Хаця, па ідэі, павіны былі б сустракаць яе на кожным кроку.

Як адзначыла Марыя Астаповіч, праблема з рэкламай дзейнасці музея падаецца ёй адной з найактуальнейшых. Дырэктару даводзіцца самай абзвоньваць розныя турыстычныя агенцтвы, каб запрашаць да сябе экскурсіі. Цяпер музейшчыкі праводзяць да 60 экскурсій у год, а агулам музей наведвае каля 4 тысяч чалавек. Неаспрэчна: патэнцыял яшчэ не вычарпаны.

Як заявіць пра сябе на ўвесь свет музею з вёскі ў глыбі Палесся? Безумоўна, праз Інтэрнет. Мінімальную інфармацыю пра “Бездзежскі фартушок” у Сеціве знайсці можна, але

што іміджаваю вагу бездзежскага музея цяжка пераацаніць — асабліва калі казаць пра перспектыву. Таму асабліва засмучае адна прыкрая акалічнасць, не заўважаючы якой наведніку музея бадай немагчыма: “папудрыць носік” тут, лічы, няма дзе. Для гэтага прадугледжана толькі звычайная вясковая “шпакоўня”, а памыць рукі госці з розных краін могуць з дапамогай жбанка з вадой.

Закранушы ў размове з дырэктарам гэтую далікатную тэму, даведліся ад яе, што пад сучасную прыбіральню плануецца прыстасаваць памяшканне былога фондасховішча. Ды, нягледзячы на тое, што адпаведную дакументацыю пад гэтыя работы зрабілі яшчэ пазалетась, да шчаслівага фіналу справа пакуль не дайшла: няма фінансавання.

Каўбаса з інтэрактывам

Распавядаючы пра свае планы, Марыя Астаповіч адзначыла: не хцелася б, каб яе ўстанова капіравала свайго знакамітага “калегу” ў Моталі — музей, старэйшы па веку і большы паводле экспазіцыйных плошчаў і фондаў, да таго ж, сапраўдны першапраходца ў плане апрабачыі новых форм дзейнасці.

Ад Бездзежа да Моталю — усяго дваццаць з нечым кіламетраў. Здавалася б, спалучыць гэтыя пункты ў адным маршруце было б і зручна, і лагічна. Ды, як адзначыла Марыя Міхайлаўна, многія тургруппы да Бездзежа не даязджаюць. Прычына — банальная: дарогі. Кіроўцы аўтобусаў не любяць згубную для іх машын “гравіюк”.

І сапраўды: звыклы для беларускіх дарог раўнюткі асфальт пад коламі часам знікае. Але ж шлях да Моталю мы адолелі ўсё адно досыць хутка.

Дробная пластыка — адзін з самых старадаўніх і распаўсюджаных відаў прыкладнага мастацтва. Вядомая на тэрыторыі Беларусі з часоў Кіеўскай Русі, яна развілася і пазней. Пашыранымі відамі дробнай пластыкі ў XV — XVI стст. былі меднае ліццё і касцярэзная справа як найбольш танняя і таму больш дэмакратычныя.

Відарысы з кіпарысу і не толькі

Шэсць сюжэтаў адной копіі

У час археалагічных раскопак Верхняга замка Віцебска ў 1978 годзе быў знойдзены чатырохканцовы медны нагрудны крыж памерам 7x4 см і таўшчыняй 3 мм, адліты ў аднабаковай форме. У якасці дамешку, паводле даных спектральнага аналізу, прысутнічаюць волава, свінец, цынк і срэбра. Крыж упрыгожаны сцэнамі з Евангелля, выкананымі ў тэхніцы паглыбленага рэльефу. У ягонай верхняй частцы змешчаны відарыс Святой Троіцы, на скрыжаванні — распяцце з укленчанымі, справа адлюстравана сцена грамніц, злева — выганне ў пекла. У ніжняй частцы ствала крыжа — выявы Праабражэння і Сашэсця Святога Духа на Апосталаў. Над кожным сюжэтам — выява аркі, над якой размешчаны ахоўны надпіс. Дарэчы, крыж быў знойдзены на глыбіні каля трох метраў у пласце мяжы XV — XVI стст.

Вызначыць паходжанне віцебскага крыжа цяжка. Блізкі да яго ўзор ёсць у калекцыі медных нагрудных крыжоў у гістарычным музеі ўкраінскай сталіцы. Кіеўскі крыж, як і Віцебскі, адліты ў аднабаковай форме, мае прыкладна аднолькавыя памеры, але адрозніваецца ад апошняга шэрагам змешчаных на ім сюжэтаў. У прыватнасці, замест Святой Троіцы — выява Звеставання, Ускрыжаванне заменена сцэнай Нараджэння Хрыста, выганне ў пекла — Бо-

газ'яўленнем. Адсутнічаюць аркі над выявамі, вушак для почэпкі зроблена два.

Значная калекцыя нагрудных крыжоў сабрана і ў Загорскім музеі. Аднак большасць з іх адрозніваецца ад знойдзенага ў Віцебску памерамі, матэрыялам (косць або дрэва), наяўнасцю сюжэтаў на абодвух баках крыжа, зместам кампазіцый. Згаданыя крыжы паходзяць з Масквы або Троіцка-Сергіеўскага манастыра, дзе ў XV — XVI стст. іх выраблялі досыць шмат з косці, металу і кіпарысавага дрэва.

У той жа час, вядома, што лепшыя ўзоры дробнай пластыкі, створаныя ў Маскве, капіраваліся майстрамі з іншых гарадоў, дзе існавала мастацкае ліццё. Пра наяўнасць такога рамяства ў тагачаснай Беларусі вядома, па-першае, з пісьмовых крыніц. Па-другое, гэта пацвярджаецца і знойдзенай у час раскопак на гарадзішчы Копысь ліцейнай формачкай пад абразок. Апошняя выканана з бронзы і датуецца сярэдняй XVI ст. Можна з упэўненасцю казаць, што сямейны род твораў дробнай пластыкі, якія рабіліся ў Беларусі, былі і нагрудныя крыжы. Гэта пацвярджаюць цікавыя знаходкі аналагічных па форме, памерах, матэрыяле і змешчаных на іх сюжэтах крыжоў з раскопак Л.Аляксеева на гарадзішчы Друцк і ў вёсцы Губіца Буда-Кашалёўскага раёна, выяўленага ў пахаванні, якія таксама датуецца мяжой XV — XVI стст.

Яшчэ адзін нагрудны крыж, даволі блізкі па сваім выглядзе да вышэйзгаданых, быў выяўлены ў 1984 годзе на Ніжнім замку Віцебска ў напластаваннях XV — XVI стст. Крыж выразаны з косці. На прыкладным яго баку змешчаны шэсць сюжэтаў, кожная выява мае надпіс. Але кампазіцыйна крыж адрозніваецца па сюжэтах ад медных з

Верхняга замка Віцебска, Друцка і вёскі Губіца. Так, цэнтральную частку займае сцена "Ускрыжаванне Хрыста" з фігурамі укленчаных Багародзіцы і Іаана. Уверсе — кампазіцыя "Успенне Марыі". На перакладзіне справа змешчаны "Уваход Гасподні ў Іерусалім", злева — "Сашэсце ў пекла". Ніжнюю частку ствала займаюць кампазіцыі "Праабражэнне" і "Сашэсце Святога Духа на Апосталаў".

Выявы на адваротным баку крыжоў звычайна маюць патранальнае значэнне.

Сцена Святой Троіцы на адваротным баку гэтага крыжа паказвае яе сувязь з Троіцка-Сергіеўскім манастыром. Над скрыжаваннем змешчана паясная выява святога Мікалая. На бакавых лопасцях крыжа — сімвалы евангелістаў: анёл — Матфея, леў — Марка, арол — Іаана, цялец — Лукі. На ніжняй частцы ствала — выявы святога Сергія (самая буйная на гэтым баку крыжа) і святога Нікана.

Неадпаведнасць подпісаў на адваротным баку выявам, замена ў іх некаторых літараў на насечкі дазваляюць меркаваць, што гэты крыж з'яўляецца копіяй з пашкоджанага (ці, можа, дэфектнага) арыгінала — Загорскага крыжа. На гэта паказваюць таксама і схематычнае шэрагу выяў, дыспарпорцыі ў адлюстраванні частак цела.

Агляд медных і касцяных крыжоў з Віцебска дазваляе меркаваць, што ў XV — XVI стст. вытворчасць узораў дробнай пластыкі была звычайнай з'явай у Беларусі і часам уяўляла з сябе творы мастацкай вартасці.

Леанід КАЛЯДЗІНСкі,
кандыдат гістарычных навук,
археалаг

На здымку: касцяны крыж з Ніжняга замка Віцебска, XV — XVI стст.

Тры стыхіі петрыкаўцаў

3 пошты "К"

Беларусам-палешукам (а гаворка ў матэрыяле пойдзе пра Петрыкаўскі раён) ужо самой прыродай наканавана прымірэнне і арганічнае суіснаванне язычніцтва і хрысціянства. Нікога ўжо не здзівіць, наколькі цесна пераплецены ў іхнім календары розныя святы. З павагай і заканамернасцю адзначаюцца на Палесці Масленка, Дзяды і, асабліва, Купалле — свята вады і агню.

Славяне-язычнікі мелі зносіны з наваколлем на мове засцярог — прадметаў, упрыгожванняў, узораў, што людзі насілі з сабой і абаранялі імі сваё жыллё. Найбольш старажытнымі ахоўнымі знакамі былі ўзоры, звязаныя з трыма стыхіямі, якія ўша-

ноўвалі славяне: зямля, вада, агонь. Знакі зямлі — засеянае поле (ромб, падзелены на чатыры часткі з кропкамі ў сярэдзіне кожнай), знак урадлівасці. Знак вады — "хлябі" нябесная (хвалістыя лініі). Знак агню — касы крыж (агонь зямны), грамавы знак (шасці- або васьміпромневая зорка).

Акрамя гэтых асноўных знакаў, язычніцкая сімволіка ўключае малюнкi сонца, вяскі, постацей багіні на вяршыні будынка, падковы і шматлікія іншыя выявы. Такія знакі вельмі часта сустракаюцца на хатах петрыкаўцаў-палешукоў.

Язычніцкія знакі сцягне размяшчалі і размяшчаюць на "ўразлівых" участках жылля і двара. Заговорным арнаментам яны зачыняюць усе праёмы, праз якія нячыстая сіла можа пранікнуць да чалавека: вароты, дзверы, вокны, застрэшы.

Знак сонца, які размяшчаецца ў праёмах, павінен ахоўваць жыллё "ад начнога паскуддзя". Салярныя знакі знаходзяцца таксама на даху хаты — у выглядзе канька (прычым конь сам па

сабе сімвалізаваў сонца), пад дахам — у выглядзе рэальнага малюнка сонца або яго знака, на фасадзе, на ліштве вокнаў.

Ірына ЗАНКЕВІЧ,
супрацоўніца Нацыянальнага
парку "Петрыкаў"
Петрыкаў

На здымках: выявы коней на варотах і знакаў зямлі ды агню на брамах дамоў сучасных петрыкаўцаў.

"Мармелад і перац" Ірмы Яунзем

Як артыстка вымяняла рэчы на... народныя песні

У самым пачатку 1920-х на эстрадным небасхіле з'явілася спявачка, якая вокалагенна заявляла надзвычайную папулярнасць. Паспеўшы часткова атрымаць кансерваторскую адукацыю, маючы цёплае мецца-сапрапа, цудоўныя артыстычныя даныя, яна не пайшла па шляху акадэмічнага мастацтва, бо зразумела, што патрэбна новым, паслярэвалюцыйным, слухачам: чырвонаармейцам, рабочым, сялянам. Спявачка стала выканаўцай народных песень: беларускіх, рускіх, украінскіх, латышскіх, калмыцкіх — 63-х народаў свету.

Менавіта яна ўяўля шырокае кола слухачоў у цудоўны свет народнай песні, што зазвала фарбамі сапраўднага майстэрства. Народная артыстка РСФСР, дзівосная выканаўца ёй жа сабраных народных твораў вялікіх і малых народаў, таленавітая асветніца і выкладчык, Ірма Пятроўна Яунзем нарадзілася напрыканцы XIX стагоддзя ў Мінску. Імгненна

мушана працаваць на запалкавай фабрыцы: галоўнакамандуючы войскамі Украіны і Крыма зноў выратуе яе, запрасіўшы ўдзельнічаць у канцэртах у працоўных клубах. На фальклорную песню яна выйшла вельмі проста: выправілася па беларускіх вёсках выменьваць свае рэчы на прадукты. А прывезла адтуль незлічонае багацце: каля ста беларускіх народных песень. У 1923 г. Яунзем стала адной з першых, хто атрымаў званне заслужанай артысткі БССР.

У яе быў лёгкі, кампанейскі характар і безліч сяброў: Іван Казлоўскі, Дзмітрый Шастаковіч, Рамэн Ралан, Любоў Арлова, Усевалад Меерхольд — спіс можна доўжыць, прасцей перапісаць энцыклапедыю.

Засталося шмат вучняў, чые імёны сёння — гонар музычнага мастацтва: Кацярына Шаўрына, Вольга Варанец, Жанна Бічэўская, у нас на Беларусі — Вольга Шутава. Вольга знялася ў мяне ў музычнай стужцы "Беларусь мая сінявокая": выканала невялічку ролю і праспявала "Мяцеліцу". Актрыса спадабалася глядачам, ёй пісалі падзячныя лісты,

ацэнка, дадзеная пасля канцэрта ў 1929 годзе Максімам Горкім: "О, гэта мармелад і перац! Таленавітая, як чорт!" З першай жа папулярнасцю адразу ж пачаліся гастролі: Кіеў, Хельсінкі, Ашхабад, Тыфліс, Берлін, Іркуцк, Уладзіваосток, Кітай, Карэя, Маньчжурія, Японія. Гэта ў 20-я, невыязныя, гады!

Ужо ў дзяцінстве Ірма Мінск быў горадам сучасным, адукаваным, з высокай культурай. Маці дзяўчынікі, Эвеліна Мартынаўна, спявала ў невялікім хоры, часта брала з сабой дачку, і тая падпявала дарослым. А яшчэ, пачуўшы катрыншчыкаў, якіх у горад, што стаюць на скрыжаванні ўсіх дарог, сцякалася нямала, Ірма бегла іх слухаць. Бацька Пётр Іванавіч быў сціплым служачым, бухгалтарам, але піяніна для чатырох дачок купіў. У 1917-м Ірма паступіла ў Пецяярбургскую кансерваторыю. Лютаўская рэвалюцыя змяніла жыццё ўсёй краіны, і голад пагнаў студэнтку на час вакацыі ў Мінск, да родных. Аказалася, што з кансерваторыі яна развіталася назаўсёды.

Сярод тых, хто дапамог спявачцы зрабіць першыя крокі на канцэртнай ніве, быў Міхаіл Фрунзе, які служыў начальнікам міліцыі Мінска. І да сённяшняга часу захаваўся будынак, дзе ён працаваў, — па вуліцы Маркса, 5. Міхаіл Васільевіч і яго жонка, Соф'я Аляксееўна, добра ведалі літаратуру, любілі музыку, сам Фрунзе граў на гітары і балалайцы, а ў той час арганізоўваў канцэрты для жыхароў Мінска. У адным з такіх канцэртаў і дэбютвала Ірма Яунзем: па прапанове Фрунзе прадставіла музычную класіку. Гэтая асоба будзе дапамагаць ёй і пазней, пасля Грамадзянскай вайны, калі яна вы-

неяк давялося трапіць на канцэрт з Ірмай Яунзем: яна паказвала міні-спектакль, выконваючы песню "Як служыў салдат". І па сёння нібы стаіць перад вацама салдат, які вярнуўся дадому пасля дваццаці пяці гадоў цяжкай царскай службы... Здзіўляецца ён, што ягоная жонка такая ж маладая і прыгожая, як і ў дзень іхняга развітання. І адказвае прыгажуня: яна — не жонка, а дачка яго, і што маці ейнай даўно спіць у сырой зямлі, так і не дачакаўшыся мужа... І заплакаў салдат... Ні да, ні пасля падобнага эмацыйнага ўздзеяння на залу мне сустракаць не даводзілася...

Юрый ЦВЯТКОЎ

Міна пад Мадонну,

Частка II

Агульны выгляд дрэздэнскага Цвінгера.

У мінулым нумары “К” мы пачалі рубрыку “Да Перамогі!”, якая пройдзе праз газетныя старонкі шляхамі нашых воінаў-пераможцаў па Еўропе, калі яны вызвалілі свет ад фашысцкага прыгнёту. Пачынаецца рубрыка эс Навума Цыпіса “Міна пад Мадонну, або Сорок пяць тайнікоў для шэдэўра”, прысвечаным гісторыі стварэння, а таксама выратаванню ў 1945-м годзе карціны вялікага Рафаэля “Сіксцінская Мадонна”. Сёння — працяг эксклюзіву “Культуры”.

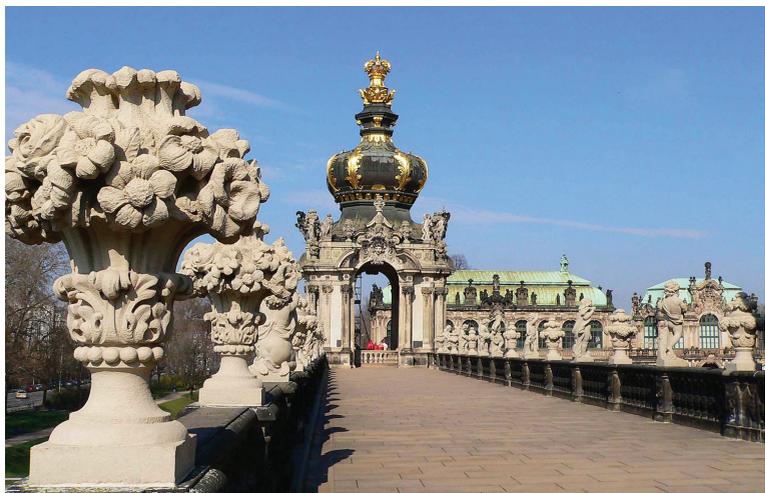
(Працяг. Пачатак у № 31.)

Аўтобус едзе па палацавай частцы горада, побач — Цвінгер. Аглядавая пляцоўка — на беразе Эльбы. І зноўку адкрываецца незабыўная “двухбярэжная” панарама прыгажосці, ансамблевай завершанасці і велічы.

Старая частка горада, “галоўная”, невялікая. Палацавы комплекс, пры ўсёй ягонай параўнальнай мініяцюрнасці, — неверагодна ўрачысты. Я бачыў Версаль, палацы Вены, іншыя еўрапейскія “цвінгеры”, ды дрэздэнскія па шчыльнасці і рацыянальнасці архітэктурнай раскошы “на квадратны метр” не мае сабе роўных. І ўражае сучаснага чалавека.

За агульную схему ансамбля была ўзята самая рацыянальная і зразумелая чалавеку пасля круга геаметрычная фігура — чатырохвугольнік. Але дзіўныя выгіны фасадаў двухпавярховых галерэй па яго перыметры і фігурных клумб унутранай прасторы саду гэтага “двара”, яго ніжні ўзровень — грот, фантазныя скульптуры элінскага стылю, — чалавечы талент ператварыў прастату схемы ва ўрачыстасць архітэктуры.

Менавіта гэты комплекс “стоял перед взором” Пятра I, калі ён, амаль праз сто гадоў, будаваў свае пецярбургскія ансамблі. Мо таму і не ўспрымаюцца як накатаныя словы экскурсаводаў: “Хто не бачыў Цвінгера і “Сіксцінскай Мадонны”, той у Дрэздэне не быў”. Гэта — праўда.

Выгляд кароны Цвінгера з даху Музея парцэляны.

Па-каралеўску

...Сын курфюрста Аўгуста Моцнага, пачынальніка Дрэздэнскай галерэі, Аўгуст III, страсны калекцыянер жывапісу, сабраў больш за тры тысячы карцін і зрабіў з кунсткамеры бацькі, захавальнікам якой быў прыдворны мастак Лукас Кранах, знакамітую галерэю “Старыя майстры”. Калі Цвінгер пабудавалі, курфюрст загадаў перанесці яе туды. У хуткім часе яна

атрымала назву Дрэздэнскай.

Усё пачыналася з кунсткамеры. Яна “збіралася” з 1560 года і была забавай уладара. Бы ў крамцы старызніка, усё тут было незвычайным і адметным, пачынаючы ад сценабітных машын і заканчваючы рогам адзінарога і чарапахавым яйкам неверагоднай велічыні. Былі і карціны. Няшмат. Адна з іх — “першая Марыя” будучай Дрэздэнскай галерэі. Гаворка — пра “Маці Божую з немаўлём” Альбрэхта Дзюрэра.

Асновы знакамітай галерэі былі закладзены ў 1722 годзе, калі з кунсткамеры ў будынак, што меў назву “Канюшні”, перадалі 284 карціны. Праз дваццаць гадоў іх стала ўжо дзве тысячы, а ўсіх, разам з захаванымі ў замках Аўгуста, — каля чатырох тысяч. Як вызначылі спецыялісты таго часу: “3110 карцін — каштоўныя, 1598 — менш каштоўныя”.

Ранні росквіт галерэі, канешне ж, прыпаў на часы праўлення Аўгуста III.

Як прадаць “Мадонну Сан-Сіста”?

Адзін з галоўных, па маім разуменні, эпізодаў у гісторыі “Старых майстроў”.

...Да 1754 года манастыр у невялікім італьянскім гарадку П’ячэнцэ апынуўся ў пазыковай яме. “Зношаныя” манахі звярнуліся да Папы па дазвол

на продаж “Мадонны Сан-Сіста” (так тады называлася “Сіксцінская Мадонна”) і — атрымалі такую паперу. Гэтай здзелкай з карціннай галерэяй Дрэздэна манастыр на доўгі час вырашыў свае фінансавыя справы. А горад і галерэя атрымалі карціну “на ўсе часы”.

Цяпер у Цвінгеры, акрамя “Старых майстроў”, працуюць яшчэ некалькі музeya. Тут месціцца адна з найлепшых у свеце калекцый парцэляны. Дрэздэн — яе радзіма, а сакрэт некалі адкрыў алхімік Бётгер.

або Сорок пяць тайнікоў для шэдэўра

У Майсене, у замку Альбрэхтсбург, была пабудавана першая на кантынентце парцэлярная мануфактура. Яе вырабы, а таксама найрэдка экспанаты з Усходу і Азіі, Кітая і Японіі, ураджаюць наведвальнікаў... Жывая праўдзівая гісторыя пра тое, як Аўгуст аддаў Фрыдрыху Вялікаму некалькі майсенскіх ваз, атрымаўшы ўзамен шэсцьсот драгунаў. Вазы тыя і сёння маюць найменне драгунскіх. А тут жа ёсць і асобны павільён майсенскіх званочкаў... Музей вымяральных прыбораў. Салон фізікі і матэматыкі, унікальны збор старадаўніх прадметаў, глобусаў зямлі і неба, калекцыя гадзіннікаў... Музей зброі і першы меч, што выкаваны ў Дрэздэне ў 1425 годзе, турнірнае абмундзіраванне саксонскіх князёў, раскошныя латы курфюрста...

Усё гэта цікава, але наперадзе чакала Дрэздэнская карцінная галерэя.

Яе назва — “Старыя майстры” — больш чым натуральная: апроч шэдэўра № 1, улюбёнай мільёнамі “Сіксцінскай Мадонны”, тут захоўваюцца работы Рэмбранта, Рубенса, Ван Дэйка, Веранэза, Ціцыяна, Карэджа, Джардонэ, Цінтарэта, Дэга, Эдуарда Манэ, Клода Манэ, Ван Гога, Дзюрэра, “малых” галандцаў...

Пабачыўшы карціны Дрэздэнскай галерэі, бібліятэкар Вікельман, заснавальнік нямецкай навукі пра мастацтва, сказаў: “Убачыць — можна, апісаць — не!” Як тут не пагадзіцца? А вось і думка Гётэ: “Дрэздэнская галерэя — вечная крыніца праўдзівых ведаў для юнацтва, як умацаванне пачуццяў і сапраўдных асноў для дарослага, і для кожнага, нават выпадковага, наведвальніка, як здараўленне, паколькі ўздзейнічае яно не толькі на пасвячонах”.

Тут і жыве тая, дзякуючы якой я і наважыўся на эсэ.

Хвала табе, Фарнарына!

Быў такі час у маім жыцці, калі я выкладаў курс “Эстэтычнае выхаванне” ў прафэсавучылішчы, дзе рыхтавалі кваліфікаваных рабочых для мясакамбінатаў Беларусі. У той шматгадовы перыяд маёй біяграфіі я часта прыгадваў Ангельса, які сказаў, што ўспрымаць мастацтва можа толькі эстэтычна адукаваны чалавек. Мае ж вучні былі вельмі далёкія ад названай сферы. Аднак калі я выставіў перад імі дзясць рэпрадукцый з выявамі лепшых твораў, дзе адлюстраваны жанчыны (а там былі і Венера, і Незнаёмка, і Наталі Ганчарова, і асляпляльная аголеная сялянка Пластова, што купае дзіця, і жанчыны Рэнуара), і аб’явіў конкурс на права прадстаўляць Зямлю на канферэнцыі народаў Сусвету, — ніводнага промаху! Усе трыццаць дзве рукі класа падняліся за “Сіксцінскую Мадонну”. І гэта “рукі”, якія пад дыктоўку запісвалі “типографія Пушкина” замест “биография Пушкина”... Як жа гэтыя дзедзі беспамылкова вызначылі ў творы Рафаэля

сутнасць зямнога чалавецтва? Мусіць, толькі такім поглядам можна патрапіць у сутнасць.

Вядома ж, ісціна гаворыць вуснамі немаўляці. Але для таго, каб сказацца, патрэбна з’явіцца. Рафаэль быў выбраны знайсці і ўвачавідкі паказаць нам гэтую ісціну. І яе ўспрынялі і Гётэ, і мае вучні.

Хто ж стаў мадэллю для карціны-іконы? Хто змог? О, гэта асобная і такая зямная навэла, такая ж простая, як нашыя зямныя жыцці. Тое, што каханых мастакоў часта становяцца мадэлямі іх “высокіх” карцін і скульптур, — агульнавядома. Але і тут можна сустрэцца з правамі, якія прымаюцца за містыку.

Для палатна Рубенса “Наведванне святой Лізаветы” мадэллю Маці Божай была яго першая жонка Ізабэла. А містыка ў тым, што праз дваццаць гадоў другой жонкай мастака стала Алена, якая была, бы клон, калі казаць па-сучаснаму, падобная на Ізабэлу — “Маці Божую”... І яна таксама стала “абліччам” ідэала. І тут жа аналогія: Рафаэль таксама ўбачыў у сваёй каханай Марыю.

Чаму здзіўляцца, калі зразумела: мастак дзеля таго і прыходзіць у свет, каб давесці ўпартаму чалавецтву, што цела — гэта не мяса, чалавечая прыгажосць — не біялагічны інстынкт, а чалавекам, калі ён ім з’яўляецца, неаспрэчна кіруе дух, што перамагае плоть.

Дык вось, ён сустрэў яе, шпачыруючы ў парку, адпачываючы пасля доўгай працы ў майстэрні, абдумваючы новую сур’ёзную замову. Насустрач ішла... Рафаэль ведаў шмат жанчын, але ўпершыню ўбачыў багіню, якая толькі што выйшла з мора на зямны бераг.

Людзі і ў XXI стагоддзі не ведаюць нічога, хутэйшага за святло. Як толькі погляд мастака адлюстравы гэтую дзяўчыну ў свядомасці, як толькі яна перадала гэты “сігнал” у душу, — Рафаэль, “хутэй за святло”, закахаўся ў яе назаўсёды. І гэтак жа імгненна яго ахапілі два палкія жаданні: валодаць і намаляваць. Не: намаляваць і паказаць... Не! Ён і сам не ўсведамляў, што — перш за ўсё. Хутэй — усё разам. Адначасова. Ён закахаўся. Ён пакахаў. Мусіць, таму яна, такая, і глядзіць на нас праз стагоддзі. Багіня і жанчына...

Яна была дачкой булачніка, ёй было шаснаццаць, яе звалі Фарнарына і... у яе ўжо быў жаніх. Гэта толькі шляхі Госпада нявызнаны, а зямныя ёсць зямныя. За вялікія грошы Рафаэль атрымаў згоду сям’і і жаніха, і Фарнарына стала яму пазіраваць: ён ужо ведаў, каго намалюе на замоўленай карціне. І, канешне ж, яна стала яго каханай... І таму такой сціплай-чыстай, якой ён хацеў яе пабачыць, яна сёння паўстае перад намі. Такімі ён хацеў бачыць жанчын свету, цвёрда ведаючы, што яны — ягонае выратаванне.

Легенды таму і з’яўляюцца легендамі, што не заўжды і не ва ўсім праўдзівыя, але — дакладна — велічныя і ўзнёслыя. Гонар і слава аб’ім: натхняльніцы і сапраўднаму мужчыну. Як шмат гэтая легенда дадае да істоты генія, ператвараючы яго Боскае прызначэнне і ў прызначэнне зямное. Геній быў мужчынам. А Мадонна, да пераўтварэння ў багіню, — прыгожай і моцнай жанчынай.

На сонцы няма плям, жака народ. Ёсць. Але, у параўнанні з сонцам, — невялікія, як кажуць астраномы. Нам няма справы да таго, якой Фарнарына была ў жыцці, калі яе сустрэў мастак з маленькага га-

радка Урбіна. Прыгажосць жыве ў вачах каханага, казалі англічане, і “трапілі” ў Рафаэля і Мадонну.

Яна ачышчае нас крынічнай свежасцю душы і цела, і гэтым сама жыве 557-ы год, кожны з якіх — уваскрашэн-

Зала, дзе цяпер знаходзіцца “Сіксцінская Мадонна”.

не. Яна жыве, адначасова, як “нябесная і зямная грамадзянка”. Мару Голя аб адзінстве ў чалавеку нябеснага і зямнога за трыста гадоў да яго нараджэння ажыццявіў Рафаэль. І Пушкіна натхнілі на яго славу “Мадонну” Творца і Жанчыны. Памятаецца:

*Тебя мне ниспослал, тебя,
моя Мадонна,
Чистойшей прелести
чистойший образец.*

Мадонна

Калі перакласці назву Дрэздэнскай галерэі на мову, зразумелую наведвальнікам сучасных дыскатак, то гэта будзе сховішча самага вялікага залатога запаса зямлі.

Карціны тут вісяць у два і тры паверхі. Іх шмат, яны шэдэўры, але іх не стамляешся глядзець.

“Мадонна” на сваёй сцяне выглядае так, быццам прысутнічаеш на выстаўцы адной карціны. Ніхто не замінае ні ёй, ні табе. Падаецца, што яна гаворыць з табой адным.

Хто яе замовіў мастаку? Чаму ён яе напісаў? Да сёння дакладна невядома. Прынята лічыць, што тое быў заказ манахаў бенедыкцінскага манастыра Святога Сікста ў П’ячэнцэ. Хочацца спытаць у тых, хто так лічыць: чаму ж знакаміты Рафаэль, з галавой завалены замонамі каралёў, кардыналаў і знатнага панства, па-за чаргой узяўся за Мадонну для манахаў-правінцыялаў, прычым упершыню пісаў яе сам, без памочнікаў? І ўвогуле, ці для гэтага паклікаў яго Папа ў Ватыкан? Або — каб проста распісаць тамтэйшыя залы?

Частка мастацтвазнаўцаў мяркуюць, што “Мадонна” напісана на замову родных Папы Юлія II для ягонага надмагілля. І не без пэўных падстаў лічаць, што твар Сікста на карціне — гэта аблічча Юлія.

(Працяг будзе.)

Навум Цыпіс

МУЗЕЙ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.
■ Мастоцтва Беларусі
XII — XIX стст.
■ Мастоцтва Беларусі
канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастоцтва Расіі
XVIII — пачатку XX стст.
■ Мастоцтва краін
Усходу XV — XX стст.
■ Мастоцтва краін
Заходняй
і Цэнтральнай
Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу,
скульптуры,
графікі беларускіх
мастакоў 1940-х
— 1980-х гг.
■ Выстаўка
"Слуцкія паясы".
■ Выстаўка "Блізка да
дому: Ізраіль, які я
люблю".
■ Выстаўка, прысвечаная
65-годдзю вызвалення
Беларусі ад
нямецка-фашысцкіх
захопнікаў, "Палітра
памяці".

Філіялы Нацыянальнага
мастацкага музея РБ:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."**

г. Мінск,
вул.
Інтэрнацыянальная,
33а. Тэл.: 227 87 96.
■ Пастаянная
экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі р-н,
Гродзенская вобл.
Тэл.: (8-01596) 2 30 35.
■ Выстаўка аўтарскай
керамікі.
■ Фотавыстаўка.

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в. Раўбічы**

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.
■ Пастаянная экспазіцыя.

**МУЗЕЙ ВІТОЛЬДА
КАЭТАНАВІЧА
БЯЛІНІЦКАГА-БІРУЛІ
ў г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222)
22 48 87.
■ Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ
І КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСІ**

г. Мінск,
вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.

г. Мінск, пр-т
Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.
■ Пастаянная экспазіцыя
"Гісторыя І-га з'езда
РСДРП".
■ Выстаўка "Ваенныя,
суровыя, простыя..."

**ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ**

г. Мінск,
вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 72 61.
Выстаўкі:
■ Выстаўка, прысвечаная
85-годдзю
А.Савіцкага.
■ "Спадарожнікі
дзяцінства".
■ "Хата —

Беларусі).
■ Праект "Беларусь
партызанская".
Праект інтэрактыўнай карты:
"Вызваленне Беларусі"
(хроніка вызвалення
і мультымедыяная
прэзентацыя аперацый
Чырвонай Арміі па
вызваленні Беларусі ў
верасні 1943 — ліпені 1944 гг.).

**ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ**

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная
частка

прысвечаная
дзяржаўнаму дзеячу
СССР А.Грамыку.

Вежа палаца
Румянцавых і Паскевічаў
Гісторыка-мемарыяльная
экспазіцыя

■ "Гравюра XVII —
пачатку
XX стст."
■ "Французскі раман
XIX стагоддзя".

Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:
■ "Вяртанне да
вытокаў"
(мастацкія фотаздымкі
Дзмітрыя Іванчыкава).
■ "Поры года" (выстаўка
Ніны Прохаравай,
прысвечаная Году роднай
зямлі).

■ "Свет
звяроў
Гомельшчыны".

■ Пастаянная выстаўка
ваеннай тэхнікі.
■ На тэрыторыі
музея працуе
пнеўматычны цір.
■ У выставачнай зале:
**выстаўка новых
паступленняў
з фонду
музея.**

ГАЛЕРЭІ*

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.
■ "Памяць сэрца".

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**

г. Мінск,
Кастрычніцкая плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.
■ Дыпломныя працы
студэнтаў кафедры
народнай
творчасці
БДУКІМ.

ГАЛЕРЭЯ ТЫЗЕНГАУЗА

г. Гродна,
пл. Тызенгауза, 4.
Тэл./факс:
(8-0152) 72 27 57.
■ Персанальная
выстаўка
графікі
В.Целеша.

**КАРЦІННАЯ ГАЛЕРЭЯ
Г.ВАШЧАНКІ**

г. Гомель,
вул. Карповіча, 4.
Тэл.:
(8-0232) 77 75 20.

Экспазіцыі:
■ "Г.Х. Вашчанка".
Выстаўкі:
■ Выстаўка
жывапісу
**Акіма
Шаўчэнкі**
з фонду
Добрушкага
краязнаўчага
музея.
■ Выстаўка
графікі
**Васіля
Леаненкі
(Чарнігаў,
Украіна).**

Паважаныя чытачы!

на газету "Культура" Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752;

ІДЗЕ ПАДПІСКА

на часопіс "Мастоцтва" Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 74958, ведамасная падпіска — 749582.

НА ВЕРАСЕНЬ І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ 2009 ГОДА!

мой сусвет".
■ "Жыццё
Л.М. Талстога
ў фатаграфіях
сучаснікаў".
■ Выстаўка
музейных
прадметаў
XI — XX стст.
з фонду
музея
"Вякоў мінулых
успамін...".

**БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл: 226 03 98.
Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Праект
"Бітва за Беларусь".
Трыумф Пераможцаў"
(да 65-годдзя
вызвалення

палаца
Румянцавых
і Паскевічаў
Выстаўкі:

■ "Броня крепка и танки
наши быстры" (выстаўка
макетаў).
■ "Гонар мундзіра".
■ "Памяць сэрца".
■ "Васковыя фігуры"
(з калекцыі Санкт-
Пецярбургскага музея
васковых фігур).
■ "Нараджэнне і
адраджэнне".
■ Выстаўка
Анатолія Отчыка
"Подых Палесся".
■ Выстаўка керамікі з
фонду музея
ў рыцарскай зале.

Экспазіцыі:
■ "Культавыя
прадметы".
■ "Старажытная
гісторыя
Гомельшчыны".
■ "Загадкавыя фантазіі
мора"
(грот палаца).
■ Экспазіцыя,

■ Працуе куток
жывых
экзатычных
рэптылій.

Зімовы сад
■ Свет
субтрапічных
раслін
і жывёл.

**ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ**

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.
■ Пастаянная
ваенна-гістарычная
экспазіцыя.
■ Лакальныя
экспазіцыі
ў санітарным
вагоне;
у партызанскай
зямляныцы.

Выдаецца
з кастрычніка
1991 года
Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 418
Галоўны рэдактар —
Людміла КРУШЫНСКАЯ
Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ,
Уладзімір АРЛОЎ,
Уладзімір ГІЛЕП,
Ірына ДРЫГА,
Аляксей ДУДАРАЎ,
Уладзімір ЗАМЯТАЛІН,
Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,
Міхаіл КАЗІНЕЦ,
Віктар КУРАШ,
Аляксандр РАШЧУПКІН,
Барыс СВЯТЛОЎ,
Рычард СМОЛЬСКІ,
Святлана СУХАВЕЙ,
Міхаіл ФІНБЕРГ,
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,
Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Сяргей ТРАФІЛАЎ
(намеснік
галоўнага рэдактара),
Пётр ОВАД
(адказны сакратар).
Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Таццяна КОМАНОВА,
Барыс КРЭПАК,
Яўген РАГІН,
Ілля СВІРЫН,
Антон СІДАРЭНКА.
Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛКОВІЧ,
Наталля КІРПІЧЭНКАВА,
Алена САБАЛЕЎСКАЯ,
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

Загадчык аддзела
фоталітэрацыі —
Юрый ІВАНОЎ
Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэлефон:
(017) 289-34-66
(прыёмная)
(017) 286-07-97,
Тэлефон/факс:
(017) 334-57-23
(017) 334-57-35.
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334-57-41
www.kimpress.by
E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец —
Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую
дзейнасць
ЛВ №02330/0494414
ад 17 красавіка 2009 г.
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл. (017) 289-34-66.
Бухгалтэрыя:
тэл. (017) 334-57-35
Аўтарскія рукапісы
не рэцэнзуюцца
і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у
рэдакцыю
паведомляюць сваё
прозвішча, поўнае імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта,
дату выданы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца работы,
зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць
матэрыялаў.
*Матэрыял на правах
рэкламы.

© "Культура",
2009.
Індэкс 63875
Наклад 8821
Падпісана ў свет
6.08.2009 у 18.30
Замова 4239
РУП "Выдавецтва
"Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179
ад 03.04.2009.
Пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.

